Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Voltaire.; oversat af det Franske [ved Andr. Chr. Alstrup].
Titel | Title:	Candide : eller den bedste Verden
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 1
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kiøbenhavn : Zacharias Breum, 1797
Fysiske størrelse | Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

58,-361.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

1 1 58 0 8 133496

+REX

Det Kgl. Bibliotek

130024845096

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Candide

eller

den bedste Verden

af

Voltaire.

Oversat af det Franske.

Kiøbenhavn. 1797.
Trykt hos Zacharias Breum.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Candide,

eller

Den bedste Verden.

Første Kapitel.

Hvorledes Candide blev opdraget i et smukt Slot, og hvorledes han blev udjaget af samme.

Der var i Westphalen i Herr Baron von Thunder-ten-tronckh's Slot et ungt Menneske, som Naturen havde givet de mildeste Sæder. Hans Physiognomie viiste hans Siel. Han havde en temmelig rigtig Dømmekraft og en meget naiv Vittighed; derfor troer jeg, man kaldte ham Candide. De gamle Domestikker i Huset havde Mistanke om, at han var en Søn af Herr Baronens Søster og en god ærlig Adels-

mand fra Naboelauget, som denne Frøken aldrig vilde ægte, fordi han ikke havde kunnet vise uden femten Aaner, og fordi Resten af hans Slægtregister var forloren ved Tidens Vælde.

Herr Baronen var een af de mægtigste Herrer i Westphalen, da hans Slot havde en Port og Vindver. Hans store Sal var endog behængt med et Tapisserie. Alle hans Fæhunde udgiorde i Nødsfald et Kobbel; hans Staldknægte vare hans Beridere; Landsbypræsten var hans Over-Almisseuddeler. De kaldte ham alle naadige Herre, og loe, naar han fortaalde Historier.

Frue Baronessen, som veiede omtrent tre hundrede og halvtresindstyve Pund, tildrog sig derved en meget stor Anseelse, og giorde sit Huses Honneurs med en Værdighed, som giorde hende endnu mere agtværdig. Hendes Datter Cunegonde var sytten Aar gammel, af en høi Farve, frisk, feed og nydelig. Baronens Søn syntes i Alt sin Fader værdig. Informatoren Pangloß var Husets Orakel, og den unge Candide hørte paa hans Undervisninger med al hans Alders og Caracters Oprigtighed.

Pang-

Pangloß lærte Metaphysico-theologo-cosmologien. Han beviste fortræffeligt, at der var ingen Aarsag uden Virkning, og at i denne bedste af alle muelige Verdener var den naadige Herr Barons Slot det smukkeste af Slotte og Fruen den bedste af alle muelige Baronesser.

Det er bevist, sagde han, at Tingene ikke kan være anderledes end som de ere: thi da alting, som er til, er bleven skabt til et Øiemeed, saa maae det nødvendigen være til det bedste Øiemeed. Læg vel Mærke til, at Næserne ere skabte for at bære Briller, og vi have jo ogsaa Briller. Det er jo ogsaa soleklart, at Beenene ere blevne dannede for Strømper og Skoe, og vi tage jo ogsaa Strømper og Skoe paa. Steenene ere blevne frembragte for at blive kløvede og behuggede, og for at bygge Slotte af dem; derfor har Baronen et meget smukt Slot; den største Baron i Provindsen bør boe bedst: Svinene ere blevne skabte for at spises, og vi spise Svinekiød heele Aaret igiennem: følgelig var det en Daarlighed at sige som somme; alting er godt, man bør sige, at alting er paa det bedste.

Opmærksom hørte Candide til, og troede det ligefrem i sin Uskyldighed; thi han fandt, at Frøken Cunegonde var overmaade deilig, omendskiøndt han endnu ikke havde havt den Dristighed at sige hende det. Han sluttede, at næst efter den Lyksalighed at være født Baron von Thunderten-tronckh, var den anden Lyksaligheds Grad at være Frøken Cunegonde, den tredie at see hende daglig, og den fierde at høre Magister Pangloss, den største Philosoph i Provindsen, og følgelig i den heele Verden.

Da Cunegonde en Dag gik og spadserede nær ved Slottet i en lille Lund, som man kaldte en Park, saae hun Magister Pangloss bag ved Buskene, som gav hendes Moders Kammerpige, en lille smuk og lærvillig Brunette, Undervisning i Experimental-Physikken. Da Frøken Cunegonde havde meget Anlæg til Videnskaber, saa iagttog hun med sagte Aandedræt de igientagne Experimenter, til hvilke hun var Vidne; hun saae klarligen Doktorens tilstrækkelige Grund, Virkningerne og Aarsagerne, hun gik bort ganske uroelig, ganske tankefuld, aldeles fuld af Attraae efter at være lærd, hun tænkte at hun nok kunde være

den

den unge Candides tilstrækkelige Grund, og at han ogsaa kunde være hendes.

Da hun kom tilbage i Slottet, mødte hun Candide, og rødmede: Candide rødmede ogsaa. Med en stammende Stemme sagde hun ham god Dag; og Candide talede til hende uden at han vidste, hvad han selv sagde. Dagen derpaa, efter Middagsmaaltidet, da man gik fra Taffelet, befandt Cunegonde og Candide sig bag ved et Skiærmbret; Cunegonde lod sit Lommetørklæde falde, Candide tog det op; hun tog ham i al Uskyldighed ved Haanden, det unge Menneske kyste i al Uskyldighed den unge Frøkens Haand med en særdeles Fyrighed og Følsomhed, og en ualmindelig Yndighed; deres Læber mødte hinanden, deres Øine funklede, deres Knæer skiælvede, deres Hænder fore vilde.

Hr. Baron von Tunder-ten-tronckh gik forbi Skiærmbrettet, og da han saae denne Aarsag og denne Virkning, jagede han Candide ud af Slottet med drøye Stød for Rumpen. Cunegonde besvimede: Da hun var kommen noget til sig selv igien, fik hun paa Øret af Frue Baronessen; og

alt

alt var forvirret i det skiønneste og behageligste af alle muelige Slotte.

Andet Kapitel.

Hvorledes det gik Candide iblandt Bulgarerne.

Fordreven fra det jordiske Paradiis, marscherede Candide i en lang Tid uden at vide hvorhen. Ofte opløftede han sine Øine til Himmelen, ofte saae han tilbage til det skiønneste af Slotte, som indsluttede den skiønneste af alle Baronesser; uden at spise Aftensmad lagde han sig ned midt paa Marken imellem tvende Kløfter. Det sneede meget stærkt; ganske forfrossen sneeg Candide sig den følgende Dag til den nærmeste Stad, som heed Waldberghoff-trarbk-dikdorff, uden at eie en Skilling, færdig at døe af Sult og Træthed. Han blev staaende stille ved Døren af et Værtshuus.

To Mænd, som vare klædte i blaat, bleve ham vaer; Kammerat, sagde den eene, see hvilken en ung velskabt Karl, og som har det tilbørlige Maal; de gik hen til Candide, og bade ham meget

meget høflig at spise til Middag med dem. Mine Herrer, sagde Candide med en fortryllende Beskeedenhed, de beviser mig megen Ære, men jeg har ingen Penge til at betale min Fortæring. Aah, svarede den eene af de blaae, Personer af deres Vext og deres Fuldkommenhed betaler aldrig noget; er De ikke 5 Fod og 5 Tommer høi? Jo, mine Herrer, svarede han med et Buk, det er mit Maal. O, min Herre! sæt dem til Bordet, vi ville ikke alene holde dem frie, men vi skal ogsaa sørge for, at et Menneske som De aldrig skal fattes Penge; ere Menneskene ikke skabte for at tiene hinanden?

De har Ret, svarede Candide; det er det, som Magister Pangloss altid har sagt mig, og jeg indseer nok, at alting er giort paa det bedste. Man bad ham at tage imod nogle Rigsdaler, han tog imod dem og vilde give sit Beviis for dem, man vilde ikke have det, man satte sig til Bords.

Man spurgte ham: elsker De ikke hiertelig *****? Aah jo! svarede han, jeg elsker Frøken Cunigonde af mit ganske Hiærte. Nei, svarede een af disse Herrer, vi spørge Dem, om De ikke høiligen elsker Bulgarernes Konge? Nei slet ikke,

sagde

sagde han, thi jeg har aldrig seet ham. — Hvorledes? det er den ypperligste Konge paa Guds grønne Jord, kom lad os drikke hans Skaal — Aah! meget gierne, mine Herrer; og han drak. Man sagde ham, det er nok, nu er de Bulgarernes Støtte og Skierm, deres Forsvarer og Helt; nu er Deres Lykke giort, og Ærens Bane staaer aaben for Dem.

Strax lagde man Lænker om hans Fødder, og man førte ham til Regimentet. Der lærte man ham at dreie sig til høire og venstre, at tage Gevæhret paa Skuldrene, og at sætte Gevæhret ved Foden, lægge an, skyde, marschere, og man gav ham tredive Stokkeprygl; Dagen derpaa exerserede han noget bedre og han fik kun tyve Slag; og den følgende Dag gav man ham kun ti, og hans Kammerater gloede paa ham som paa et Vidunder.

Candide, som var ganske forbauset, kunde ikke endnu ret begribe, hvorledes han var bleven en Helt. Paa en smuk Sommerdag fik han i Sinde at gaae og spadsere, han gik ligefrem i den Mening, at det var ligesaavel Menneskene tilladt som Dyrene, at benytte sig af deres Been

til

til deres Fornøielse. Han havde neppe gaaet to Miil, førend 4 andre sex Fod høie Helte grebe ham, bandt ham, og kastede ham i et mørkt Hul.

Man spurgte ham lovformeligen, om han heller vilde løbe sex og tredive Gange Spidsroed igiennem heele Regimentet, eller om han paa een Gang vilde have tolv Blyekugler i sin Hierne. Vel sagde han, at Villien er frie, han maatte bequemme sig til at vælge, han besluttede, i Kraft af denne Guds Gave, som man kalder Friehed, at løbe sex og tredive Gange Spidsroed; to Gange spadserede han op og ned. Regimentet bestod af to tusende Mand; altsaa fik han rigtig sine fire tusinde Slag af Spidsroeder, hvilke fra Nakken indtil Rumpen blottede hans Muskler og Nerver. Da han skulde gaae den tredie Gang og ikke kunde, saa udbad Candide sig det som en Naade, at man vilde have den Godhed for ham at skyde ham for Panden; han erholdt denne Bevaagenhed; man bandt for hans Øine; og lod ham knæle ned.

I samme Øieblik kom Bulgarernes Konge der forbi, han lod sig underrette om Synderens Forseelse; og da denne Konge havde et stort Genie, saa begreeb han af alt det, som han hørte om

Can-

Candide, at det var en ung Metaphysikker, som var meget ukyndig om, hvorledes det gaaer til i denne Verden, og benaadede ham med en Mildhed, som vil blive roest i alle Journaler og i alle Aarhundrede.

En duelig Haandlæge helbredede Candide i tre Uger, med de lindrende Midler som ere foreskrevne af Dioscorides. Han havde allerede en smule Hud paa Kroppen, og kunde marschere, da Bulgarernes Konge leverede Abarernes Konge et Feldtslag.

Tredie Kapitel.

Hvorledes Candide løb bort fra Bulgarerne, og hvorledes det da gik ham.

Intet var saa smukt, saa stadseligt, saa glimrende, saa velordnet, som begge Armeerne. Trompeterne, Piberne, Hobojerne, Trommerne, Kanonerne, dannede en saadan Harmonie, hvis Lige man aldrig havde hørt i Helvede. Paa hver Side fældede Kanonerne omtrent sex tusende Mand;

deref-

derefter borttog Musketilden fra den bedste af alle muelige Verdener omtrent nie til tie tusende Skurke, som havde besmittet dens Overflade. Bayonetten var ligeledes en tilstrækkelig Grund, at nogle tusende Mennesker omkom. Alt i alt kunde det nok beløbe sig til en tredive tusende Siele. Candide, der skielvede som en Philosoph, skiulte sig saa godt som han kunde, imedens dette heroiske Slagterie varede. Da Slaget var forbi, lod begge Kongerne synge Te Deum, enhver i sin Leir. Imidlertid fattede Candide den Beslutning, at gaae andensteds hen at philosophere over Virkningerne og Aarsagerne. Han gik over Bunker af Døde og Døende, og naaede tilsidst en nærliggende Stad; den var lagt i Aske; det var en Abarisk Stad og Bulgarerne havde afbrændt den, overeenstemmende med Naturrettens Love. Her laae Oldinge, skiulte af Saar, som saae deres lemlæstede Koner at døe, der holdt deres Børn til deres blodige Bryster; der laae Jomfruer med opskaaren Bug, som opgave deres sidste Suk, efterat de havde tilfredsstillet nogle Heltes naturlige Fornødenheder; andre med halv opbrændte Legemer skrege, at man ved at dræbe dem skulde

gisre

gisre Ende paa deres Pine. Jorden var rundt omkring bestrøet med Hierner og afhugne Arme og Been.

Candide flyede det hastigste han kunde til en anden Stad; den tilhørte Bulgarerne, og de Abariske Helte havde behandlet den paa samme Maade. Candide, som stedse gik over afhugne Lemmer, eller over Ruiner, kom tilsidst uden for Krigens Skueplads, han havde en liden Mundprovision i sin Vadsæk, og han tænkte endnu bestandig paa Frøken Cunegonde. Da han kom til Holland, fattedes han Proviant; men da han havde hørt, at alle vare rige og Kristne i dette Land; saa tvivlede han aldeles ikke paa, at man jo skulde lade ham have det ligesaa godt her, som han havde havt det i Baronens Slot, førend han blev jaget ud af det for Frøken Cunegondes smukke Dines Skyld.

Han bad om Almisse af mange gravitætiske Personer, som alle svarede ham, at han skulde lade denne Haandtering fare, eller man vilde lade ham bringe i Tugthuset, for der at lære ham Levemaade.

De

Derefter vendte han sig til en Mand, som ganske alene i en stor Forsamling havde talt om kristelig Kierlighed. Denne Taler, som haanligen beskuede ham, spurgte ham: Hvorfor er I kommen her? Er I her for den gode Sags Skyld? Der er ingen Virkning uden Aarsag, svarede Candide sømmeligen; alting er nødvendigen knedet til hinanden, og ordnet paa den bedst mueligste Maade. Jeg maatte blive bortjaget fra Frøken Cunegonde; jeg maatte løbe Spidsroed, og jeg maae tigge mit Brød, indtil jeg kan fortiene mig noget.

Min Ven, sagde Taleren til ham, troer I at Paven er Antikrist? Jeg har endnu ikke hørt et Ord derom, svarede Candide; men enten det nu er saa, eller ikke saa, saa fattes jeg Brød. Du fortiener ikke at æde noget, sagde den anden: gaae din Kieltring; gaae du Elendige, og kom aldrig for mine Øine. Talerens Kone, som havde puttet sit Hoved ud af Vinduet, og fornummet, at der var et Menneske, som tvivlede om, at Paven var Antikrist, udstømmede over hans Hoved en fuld ****** O Himmel! hvor vidt drives Damerne ikke ved Religions Iver!

Et

Et Menneske, som aldrig var bleven døbt, en god Giendøber, ved Navn Jacob, saae den gruesomme og skammelige Maade, paa hvilken man begegnede een af hans Brødre, et Væsen paa to Been uden Fiære, som havde en Siel; han førte ham hiem til sit, han klædte ham reent paa, han gav ham Brød at spise og Øl at drikke, og forærede ham to Gylden; ja han vilde endogsaa lære ham at arbeide i hans Fabrikker, hvor man, midt i Holland, forfærdigede Persiske Stoffer. Candide, som var nær ved at kaste sig ned for ham, raabte: Mester Pangloss havde rigtig nok ret, at alting i denne Verden var paa det allerbedste; thi jeg er uendelig mere rørt over Deres usigelige Ædelmodighed end over den fortkiolede Herres og hans Frue Gemalindes Haardhed.

Dagen derpaa, da han spadserede, mødte han en Staadder, som var ganske skiult af slemme Saar, med indfaldne Øine, Næsetippen var bortædt, Munden var fordreiet, Tænderne vare sorte, han talede ud af Halsen, og han havde en saa heftig Hoste, at han udspyttede en Tand ved hvert Forsøg.

Fierde

Fierde Kapitel.

Hvorledes Candide mødte sin gamle Læremester i Philosophien, Magister Pangloss, og hvad der saa hændedes.

Candide, som var mere rørt af Medlidenhed end af Afskye over dette Syn, gav den væmmelige Tigger de to Gylden, som han havde faaet af den godhiertede Giendsber Jacob. Denne jammerlige Skabning betragtede ham med Opmærksomhed, fældede Taarer, og faldt Candide om Halsen, som rykkede tilbage af Skræk.

Ak! sagde den ene Ulykkelige til den anden, kiender De ikke mere Deres kiere Pangloss. "Hvad hører jeg? Er De min kiere Læremester! "De, som er i denne gruelige Tilstand? Ved "hvilken Ulykke er De kommen i denne Elendig- "hed? Hvorfor er De ikke længer i det skiønneste "af alle Slotte? Hvad er der bleven af Frøken "Cunegonde, den Perle iblandt Pigerne, det "Naturens Mesterstykke?"

Aah! det er ude med mig, sagde Pangloss:

Strax

Strax flæbte Candide ham i Gjendsberens Huus, hvor han gav ham en Smule Brød at spise; og da Pangloss var kommen noget til sig selv igien, spurgte han ham, nu hvorledes er det med Cunegonde? Hun er død, svarede den anden. Candide besvimede ved dette Ord; hans Ven bragte ham til sig selv igien med lidt fordervet Eddike, som han ved en Hændelse fandt i Stalden. Candide oplukkede igien sine Øine. Cunegonde er død! Ak! du bedste iblandt Verdener, hvor er du? men af hvad for en Sygdom døde hun? var det ikke, fordi hun har seet mig jages ud af hendes Hr. Faders skiønne Slot med drøie Fodspark? Nei, sagde Pangloss, Bulgarernes Soldater opskare hendes Bug, efterat de havde krænket hende, saa hun kunde ikke mere; de skiød Hr. Baronen for Hovedet, som vilde forsvare hende; Frue Baronessen blev hugget i smaae Stykker; min stakkels Lærling blev medhandlet ligesom hans Syster; og hvad Slottet angaaer, saa er der ikke bleven en Steen tilovers af samme, intet Skuur er bleven staaende, hverken Faar, Ender, eller Træe er der bleven ladt tilbage; men vi ere godt bleven hævnede, thi Abarerne

have

have giort det samme ved et nærliggende Baronie, som tilhørte en Bulgarisk Herre.

Ved denne Fortælling faldt Candide endnu en Gang i Afmagt; men da han var kommen til sig selv igien, og han havde istemmet sin sædvanlige Jammerklage, erkyndigede han sig om Aarsagen og Virkningen, og den tilstrækkelige Grund, som havde sat Pangloss i denne ynkelige Tilstand. Ak! sagde den anden, det var Kiærlighed: Kiærlighed, det menneskelige Kiøns Trøsterinde, hele Verdens Opholderske, alle følsomme Væseners Siel, det var den ømme Kierlighed. Ak! sagde Candide, jeg har kiendt denne Kiærlighed, denne Hierternes Beherskerinde, denne Livets Siel; og al den Løn, som den gav mig, bestod i eet Kys og tyve Spark for R *****. Men hvorledes har denne skiønne Aarsag kundet frembringe hos Dem en saa afskyelig Virkning?

Paa disse Ord svarede Pangloss: O min kiære Candide! De har jo kiendt den smukke Paquette, den høivelbaarne Baronesses Kammerpige; i hendes Arme har jeg smagt de paradisiske Glæder, som har frembragt disse Helvedes Pla-

ger, af hvilke De seer, at jeg fortæres; hun var smittet, og nu er hun maaskee ikke meere til. Paquette havde faaet denne Foræring af en høilærd Franciskanermunk, han havde faaet den lige fra Kilden, af en gammel Grevinde, Grevinden af en Ritmester, Ritmesteren af en Marqvisinde, Marqvisinden af en Page, Pagen af en Jesuit, og Jesuiten havde i sin Prøvestand faaet den i lige Linie af een af Christopher Columbus's Staldbrødre. Hvad mig angaaer, da skal jeg ikke skienke den til nogen, thi jeg dør.

O Pangloss! raabte Candide, det er et ret besynderligt Slægtregister! Fanden selv er nok dets Stammefader? Nei aldeeles ikke, svarede denne store Mand; det er en Ting, som er uomgiængelig nødvendig i den bedste iblandt Verdener, et uundværligt Kryderie; thi havde Columbus ikke fra en amerikansk Ø hentet denne Sygdom, som forgifter Avlingens Kilder, ja som endogsaa ofte standser Avlingen selv, og som grangiveligen er modsat Naturens store Øiemed, da havde vi hverken Chokolade eller Cochenille.

Man maae desuden lægge Mærke til, at denne Sygdom hænger ved os Europæer, ligesom

den

den Lyst at polemisere. Tyrkerne, Indianerne, Persianerne, Sineserne, Siameserne, Japaneserne kiende den ikke endnu; men dog er der en tilstrækkelig Grund for, at efter nogle Aarhundrede, Raadden nok ogsaa vil komme til disse Folk, at lære at kiende den. Imidlertid har den giort en forfærdelig Fremgang iblant os, fornemmelig i de store Hære, som bestaae af smukke, velopdragne Leiesvende, som bestemme Staternes Skiebne. Man kan antage, at naar tredivetusende Mand staaer i Slagtorden imod et lige Antal af Tropper, at der da omtrent er en tyve tusende Mand paa hver af Siderne, som have F**** *****.

Det er virkeligt forunderligt, sagde Candide, men nu maae De tænke paa at blive helbredet. Og hvorledes skal jeg blive det, sagde Pangloss? Min kiære Ven, jeg eier ikke en Skilling, og paa denne hele Jordklode, er der ikke en Siel, som aarelader eller sætter een Klisteer, naar man ikke kan betale det, eller har en anden, som giør det i vort Sted.

Denne sidste Samtale bragte Candide til at falde til den medlidende Giendøber Jacob og kaste sig

ned for hans Fødder; han giorde ham en saa rørende Skildring over den Tilstand, i hvilken hans Ven var, at denne gode Mand uden Indvending imodtog Doktor Pangloss og lod ham helbrede paa sin Bekostning.

Pangloss mistede kun et Øye og et Øre i Kuuren. Han skrev godt, og forstod Regnekonsten mesterlig. Giendøberen Jacob giorde ham til sin Bogholder. Da han efter to Maaneders Forløb formedelst sine Handels Forretninger var nødt til at giøre en Reise til Lisabon, saa tog han begge sine Philosopher med sig paa sit Skib. Pangloss beviiste ham, at alting, som var til, var indrettet paa det bedste. Heri var Jacob af en anden Mening. Man maa vel tilstaae, sagde han, at Menneskene have noget fordærvet Naturen, thi de ere ikke bleven fødte som Ulve, og dog ere de blevne Ulve. Gud haver hverken givet dem Fiireogtyvepundiger, ikke heller Bajonetter, men dog have de ladet sig giøre Kanoner og Bajonetter, for at ødelægge hinanden. Her kunde jeg ligeledes anføre Bankerotter og Retten, som bemægtiger sig Bankerottørernes Formue og derved betage Kreditorerne deres Ret.

Alt

Alt dette er uomgiængelig nødvendigt, svarede den eensiede Doktor, private Ulykker bidrage til det Almindeliges Vel, jo flere private Ulykker der altsaa ere, jo bedre er det for det Heele. Imedens at han saaledes philosopherede, formørkedes Himlen, Vindene blæste fra alle fire Verdens Hiørner, og Skibet blev overfaldet af det forfærdeligste Uvejr i Sigte af Lissabons Havn.

Femte Kapitel.

Storm, Skibbrud, Jordskiælv, Doktor Pangloss's, Candides og Giendøberen Jakobs Hændelser.

Halvdelen af de kraftesløse Reisende, der vare færdige at dø af denne ubeskrivelige Banghed, som et Skibs Krænkning fører ind i Nerverne, og i alle Legemets Vædsker, der blive saa forskiellige omtumlede, formaaede ikke at spørge om Faren. Den anden Halvdeel skreeg og bad; Sejlene vare sønderrevne, Masterne knuesde, og Skibet læk. Enhver arbeidede, alt hvad trække kunde, ingen hørte den anden, ingen befalede.

Gien-

Giendsberen stod paa Dækket, og hialp lidt at arbeide; en rasende Matros gav ham et Stød, saa at han faldt om, saa lang som han var, men med Stødets Heftighed fik han selv et saa heftigt Tilbagestød, der kastede ham hovedkuls ud over Bord. Han blev hængendes ved et Stykke af den knækkede Mast. Den gode Jacob løb til for at hielpe ham, han slæbte af alle Kræfter, indtil han fik ham trukken op igien, men faldt selv i Vandet formedelst sin heftige Anstrængelse, Matrosen som han havde rædet, saae derpaa, uden engang at værdige ham et Øiekast. Candide nærmede sig, og saae sin Velgiører kiempe med Bølgerne, og et Øieblik derefter for evig at blive opsluget af dem. Han vil kaste sig ud i Vandet efter ham, Philosophen Pangloss holder ham tilbage og beviiser ham, at Lissabons Rheed udtrykkelig var bleven skabt for at Giendsberen Jacob skulde drukne der.

Imedens at han beviiste dette a priori, brast Skibet, alle omkom undtagen Pangloss, Candide og det Uhyre, Matrosen, som havde ladet den dydige Giendsber drukne; Skurken svøm-

svømmede lykkelig til Strandbreden, som Pangloss og Candide ligeledes naaede paa en Planke.

Da de vare komne noget til sig selv igien, ginge de imod Lissabon; de havde endnu nogle Penge tilovers, med hvilke de haabede, at de kunde frie sig fra Sult, efterat de lykkeligen havde undgaaet Skibbruddet.

Neppe havde de sat Foden ind i Staden under Graad og Veeklage over deres Velgiørers Død, førend de mærkede, at Jorden bævede under deres Skridt; Havet brusede op i Havnen og sønderslog de Skibe, som laae for Anker. Hvirveler af Flammer og Aske bedækkede Gaderne og de offentlige Pladser; Husene faldt omkuld, Tagene faldt ned og Grundvoldene bleve omveltede; tredive tusende Mennesker af enhver Alder og Kiøn bleve begravede under Gruusset.

Matrosen fløitede og bandede paa: at der var noget at fortiene. Hvad mon der kan være den tilstrækkelige Aarsag til dette Phænomen, sagde Pangloss? Det er Verdens yderste Dag, raabte Candide.

Uop-

Uopholdeligen løb Matrosen iblandt de overblevne Levninger, han trodsede Døden for at finde Penge, og naar han fandt nogle, saa puttede han dem i sin Lomme, og drak sig fuld; naar han havde udsovet sin Ruus, saa tilkiøbte han sig Gunstbevisninger af den første den beste Smækfillike, som han mødte, iblandt de omstyrtede Huses Gruus og midt iblandt de Døde og Døende.

Imidlertid trak Pangloss ham ved Ærmet; Min Ven, sagde han til ham, "det er ikke vel handlet, I fattes almindelig Forstand, I anvender Jeres Tid ilde." "Jeg er******* gale i mig Matros og født 1401 i Batavia; jeg har været fire Gange i Japan og fire Gange har jeg der trampet paa Korset; du har Tids nok, med din almindelig Forstand, jeg bryder mig kun lidt om den Snikfnak."

Nogle nedfaldne Stene havde saaret Candide; han var falden om og laae paa Gaden, skiult af Gruus. Han sagde til Pangloss: Ak! skaf mig kun lidt Viin og Olie, jeg dør. Dette Jordskielv, svarede Pangloss, er slet intet noget nyt, afvigte Aar prøvede Staden Lima i Amerika den samme Skiebne; lige Aarsager

sager have lige Virkninger; der gaaer uden al Tvil en Svovelstrækning under Jorden fra Lima indtil Lissabon.

"Intet er meere rimeligt, sagde Candide! men skaf mig dog for Guds Skyld lidt Viin og Olie!" Hvorledes, er det kun rimeligt? svarede Philosophen, jeg paastaaer at Sagen er beviist. Candide besvimede, og Pangloss bragte ham lidt Vand af et nærliggende Springvand.

Da de Dagen derpaa krøb igiennem de omstyrtede Bygninger, fandt de der nogle Levnetsmidler, og vederqvægede sig og styrkede sig igien lidt. Siden efter bestræbede de sig — ligesom andre og giorde — at hielpe de Indbyggere, som vare undgaaede Døden.

Nogle Borgere, som de havde hiulpen, gave dem et saa godt Maaltid, som man kunde vente sig i saadan en ulykkelig Tid; det er sandt, at det var et meget bedrøveligt Maaltid. Giesterne vædede Brødet med deres Taarer; men Pangloss trøstede dem, og forsikkrede dem, at det kunde ikke være anderledes; thi, sagde han, alting i Verden er indrettet paa den bedste Maade; thi naar der er en underjordisk

Brand

Brand i Lissabon, saa kan den ikke være andensteds; thi det er umueligt, at een og den samme Ting kan paa en Tid være paa meer end eet Sted; thi alting, som er til, er godt.

En lille Mand i en sort Kiole, en af Inqvisitionens Spejdere, som sad ved Siden af ham, tog høfligen Ordet, og sagde: Herren troer formodentlig ikke nogen Arvesynd; thi dersom alting, som er til, er godt, saa er der hverken Syndefald eller Straf.

Jeg beder Deres Høiærværdighed tusende Gange om Forladelse, sagde Pangloss endnu høfligere, jeg troer begge Deele, thi det var nødvendigt, at Menneskets Syndefald og Forbandelse fik Indpas i den bedste af alle muelige Verdener. Herren troer altsaa ikke nogen frie Vilie? sagde Spejderen? Undskyld mig Deres Høivelbaarenhed, sagde Pangloss, den frie Villie kan bestaae med den absolute Nødvendighed; thi det var nødvendigt, at vi skulde have en frie Villie; thi den bestemte Villie — — —.

Pangloss var midt i sin Demonstration, da Spejderen gav et Vink med sit Hoved til sin

sin Tiener (estafier *), der skiænkte et Glas Oporto-Viin for ham.

Siette Kapitel.

Hvorledes man holder en smuk Auto-da-fe, for at afværge Jordskielv, og hvorledes Candide blev kagstrøgen.

Efterat Jordskielvet havde ødelagt de totredie Dele af Lissabon, havde Landets Viise ikke kundet udfinde noget virksommere Middel til at forekomme en aldeles Ødeleggelse, end som at give Pøbelen en smuk Auto-da-fe: Universitetet i Coimbra havde givet den Erklæring: at nogle Personer, steegte ved en langsom Ild, var det probateste Middel til at forebygge Jordskielv.

I Følge heraf, havde man arresteret en Biskayer, som var bleven overbeviist om, at have ægt-

*) En Tiener som bærer en Kappe over sit Liberie, til Forskiel fra Lakeierne.

ægtet sin Gudmoder, og to Portugiisere, som havde skaaret Spækket udaf en Høne, førend de havde spiist den: efter Maaltidet kom man og lagde Doktor Pangloss og hans Lærling Candide, i Baand og Lænker, den eene fordi han havde talet, og den anden fordi han havde hørt til med en bifaldende Mine.

Man førte enhver i et særskilt Kammer, der var saa koldt som en Iiskielder, hvor man aldrig blev foruleiliget af Solens Heede; otte Dage derefter bleve de begge klædte i en Sanbenitto, og man prydede deres Hoveder med Papiir-Huer. Candides Hue og Sanbenito vare bemalede med Flammer, som vendte ned ad, og med Dievle, som hverken havde Haler eller Kløer; men Pangloss's Djevle havde Haler og Kløer, og Flammerne stege op ad.

De marscherede i Processiion, klædte paa denne Maade, og hørte en smuk rørende Tale, hvormed fulgde en sød skurrende Musik. Candide blev pidsket efter Takten, imedens man sang; Biskayeren og de to Personer, som ikke vilde æde Fleesk, bleve brændte, og Pangloss blev hængt, tverimod al Skik og Brug. Samme Dag

kiel-

skielvede Jorden igien med en forfærdelig Bragen.

Den forfærdede Candide, fuld af Angest, overalt blodig, rystende paa alle sine Lemmer, sagde til sig selv: Er dette den bedste af alle muelige Verdener, hvorledes monne da de andre være? Det kunde endda gaae saa hen, hvis jeg kun var bleven pidsket, det blev jeg jo ogsaa hos Bulgarerne; men at jeg har maattet see dig hænge, min kiere Pangloss! du, den største af alle Philosopher, uden at jeg veed hvorfor; at jeg har maattet see dig, min kiære Giendøber! du bedste iblandt Menneskene, drukne for mine Øine i Havnen, og at jeg maa høre, at De, Frøken Kunegonde, Perlen iblandt Pigerne, Deres Bug er bleven opskaaren, det er mere, end jeg kan glemme, det giør mig Livet suurt.

Han gik igien ud af Staden, han formaaede neppe at aarke sig frem, han havde hørt en Præken, var bleven kagstrøgen, havde bekommet Absolution og Velsignelse; da en gammel Kierling

ling nærmede sig til ham og sagde: Vær ved et frisk Mod, min Søn, og følg med mig.

Syvende Kapitel.

Hvorledes en gammel Kierling bærer Omsorg for Candide, og hvorledes han finder sin Kieresie igien.

Candide fattede ikke alene Mod, men han fulgte endogsaa den gamle Kierling i en forfalden gammel Bygning; hun gav ham en Krukke med Pomade for at salve sig med, hun bragte ham Mad og Drikke; og viiste ham en lille smuk Seng, og ved Siden af den en heel Klædning.

Spiis, drik og sov, sagde hun til ham, den hellige Frue d'Atocha, den hellige Antonius af Padua, og den hellige Jacob af Compostella, tage Dem under deres Beskyttelse; i Morgen kommer jeg igien.

Candide, ganske forbauset over det, han havde seet, over det, som han havde liidt, og ende-

endnu mere over den Gamles Mildhed, vilde kysse hendes Haand. Nej det er ikke min Haand, som De skal kysse, sagde den Gamle; i Morgen kommer jeg igien. Brug Deres Pomade, spiis og sov.

Candide spiiste og sov, uagtet alle sine Ulykker. Den følgende Morgen bragte den Gamle ham Frokost, besigtede hans Ryg, og hun salvede den selv med en anden Pomade; siden efter bragte hun ham Middagsmad, om Aftenen kom hun igien og bragte ham Aftensmad. Dagen derefter brugte hun de samme Ceremonier. Hvem er De? sagde Candide hver Gang til hende, hvad bevæger Dem til saa megen Godhed? sig mig, hvorledes jeg kan vise min Taknemmelighed? Den gode Kone svarede ikke et Ord herpaa: hun kom igien om Aftenen, og bragte intet med at spiise; kom med mig, sagde hun, men tael ikke et Ord. Hun tog ham under Armen, og gik omtrent en Fierding-Miil over Marken med ham; de kom til et eensomt Huus, der var omgivet af Haver og Kanaler. Den Gamle bankede paa en lille Dør. Man aabnede samme; hun førte Candide

de op af en hemmelig Trappe til et forgyldt Kabinet, hun lod ham sidde paa en Brokades Sopha, lukkede Døren, og gik sin Vej. Candide troede, at han drømte, og ansaae sit hele Liv, som en slem Drøm, men det nærværende Øieblik som en behagelig Drøm.

Den Gamle kom snart igien; med megen Møie understøttede hun et skielvende Fruentimmer, af en majestetisk Skabning, som funklede af Ædelstene, og var skiult med et Slør. Tag dette Slør bort, sagde den Gamle til Candide. Det unge Menneske nærmede sig; med frygtsom Haand opløftede han Sløret. Hvilket Øieblik! hvilken Forundring! han troede, at han saae Frøken Kunegonde; han saae hende virkelig, det var hende selv. Han formaaede ikke at tale, han kunde ikke frembringe et Ord, han faldt uden Bevægelse ned for hendes Fødder. Sandsesløs faldt Kunegonde paa Kanapeen.

Den Gamle overstænkte dem med Spiritus; de kom til sig selv igien, de talede til hinanden, i Begyndelsen var det kun afbrudte Ord, Spørgsmaal og Svar, som krydsede hin-

anden, Suk, Taarer, og Forundrings Skrig. Den Gamle raadede dem ei at giøre for megen Støi, og lod dem være i Friehed.

Hvorledes! er det Dem, sagde Candide til hende, De lever? Finder jeg Dem i Portugal? Altsaa er De ikke bleven tagen med Vold? Man har ikke skaaret Bugen op paa Dem, som Philosophen Pangloss har forsikret mig?

Jo vist, sagde den deilige Kunegonde; men man døer ikke altid af disse to Tilfælde. — Men Deres Fader og Moder ere de ikke bleven dræbte? Jo det er desværre alt for sandt, sagde den grædende Kunegonde. — Og Deres Broder? — Min Broder blev ogsaa dræbt. — Men hvorledes er De kommen til Portugal? Hvorledes har De faaet at vide, hvor jeg opholdte mig? og ved hvad for et Tryllerie har De ladet mig bringe til dette Huus? Jeg skal fortælle Dem det altsammen, svarede Frøkenen, men De maae først fortælle mig alt det, som er hændet Dem, siden det uskyldige Kys, som de gav mig, og efter de Fodspark, som De fik.

Candide adlød hende med den dybeste Ydmyghed, i hvor svag og skjelvende hans Stemme end var, uagtet hans Rygrad endnu smerte-de, saa fortaalde han hende dog paa den meest ukonstlede Maade alt det, som han havde maattet døie fra det Øieblik af, at de skiltes ad.

Kunegonde opløftede sine Øine imod Himmelen: hun fældede Taarer over den gode Giendøbers og Pangloss's Død; derpaa talede hun med følgende Ord til Candide, som nøie iagttog hvert Ord, og hvis Øine vare færdige at opsluge hende.

Ottende Kapitel.

Kunegondes Historie.

Jeg laae i min Seng og sov saa sødt, da det behagede Himmelen, at sende Bulgarerne i vort Thunder-ten-tronckh smukke Slot; de myrdede min Fader og min Broder, og hug min Moder i Smaaestykker. En stor Bulgar, af

sex

sex Fods Høide, som saae at jeg havde mistet al Samling over dette gruelige Optrin, benyttde sig af Leiligheden og vilde til at tage mig med Vold; herover opvaagnede jeg, og kom til mig selv igien, jeg skreeg, jeg slog omkring mig, jeg beed, jeg kradsede, jeg vilde rive Øinene ud paa denne store Bulgar, da jeg ikke vidste, at det, som skeede paa min Faders Slot, var saa Brug og Skik; dette Umenneske gav mig et Stik med sin Sabel i den venstre Side, hvoraf jeg endnu har Arret. Ak! jeg haaber dog, at jeg faaer det at see, sagde den aabenhiertede Candide. De skal faae det at see, sagde Kunegonde, men lad mig nu fortælle videre. Gior det, naadige Frøken! bliv ved, sagde Candide.

Hun begyndte saaledes at fortsætte sin Historie. En Bulgarisk Kaptain traadde ind i mit Værelse, han saae mig fuld af Blod, og Soldaten, der blev ved, som han havde begyndt. Kaptainen blev opbragt over den ringe Ærbødighed, som dette fæiske Menneske viiste ham, og stak ham ihiel oven paa mig; derefter lod han mig forbinde, og førte mig som Krigsfan-

ge i sit Qvarteer. Jeg vaskede de Par Skiorter, som han havde, og forestod hans Huusholdning; han fandt mig smuk, det tilstaaer jeg; og jeg kan ikke heller nægte, at han jo var meget velskabt, og at han havde en hviid og blød Hund, ellers besad han kun lidt Forstand, og endnu mindre Philosophie; man kunde meget vel see paa ham, at han ei var bleven opdragen af Magister Pangloss. Da han efter tre Maaneders Forløb havde tabt alle sine Penge, og var bleven kied af mig, solgte han mig til Don Issachar, en Jøde, som handlede paa Holland og Portugal, og som var en stor Elsker af Fruentimmer.

Denne Jøde holdt sig meget til mig, men dog seirede han ikke, jeg giorde ham mere Modstand end den Bulgariske Soldat. En ærlig Pige kan blive tagen med Vold en Gang, men derved befæstes hendes Dyd mere. For at giøre mig tammere, førte han mig paa dette Lystslot. Hidindtil havde jeg troet, at der var intet smukkere Slot paa Jorden, end Thunder-ten-tronckh, men nu indsaae jeg, at jeg mærkelig havde taget Feil.

En Dag saae Stor-Inqvisitoren mig i Messen, han betragtede mig meget nøie, og lod mig sige, at han havde vigtige Ting at tale med mig om. Jeg blev ført til hans Pallads, jeg fortalte ham min Herkomst, han forestillede mig, hvormeget det var under min Rang, at tilhøre en Jøde. Han lod Don Issaschar giøre det Forslag, at afstaae mig til Hans Høiærværdighed. Don Issaschar, som er Hof-Bankør, og har meget at sige, vilde ikke bequemme sig dertil. Inqvisitoren truede ham med en Auto-da-fé. Tilsidst sluttede Jøden, som var bleven bange, et Forliig, ved hvilket baade Huset og jeg skulde tilhøre dem fælleds, og Jøden skulde have Mandagen, Onsdagen og Schabbas-Dagen, Inqvisitoren derimod skulde beholde de øvrige Dage i Ugen.

Det er nu et Halvtaar, siden at denne Kontrakt blev indgaaet. I den Tid har der været megen Trætte imellem dem, om Natten imellem Løverdagen og Søndagen skulde høre til det gamle eller det nye Testament. Hvad mig angaaer, da har jeg hidindtil imodstaaet dem begge to, og

dette

dette, troer jeg, er Aarsagen, hvorfor jeg endnu bliver elsket af dem begge.

Saavel for at afvende Jordskiælvenes Plage, som og for at sætte Frygt i Don Issaschar, behagede det den Høiærværdige Hr. Inquisitor at høitideligholde en Aute-da-fé. Han giorde mig den Ære at indbyde mig til samme. Jeg fik en meget god Plads. Imellem Messen og Exekutionen beværtede man Damerne med Forfriskninger.

Jeg var virkelig ganske forskrækket, da jeg saae, at de to Jøder og den ærlige Biskayer, som havde ægtet sin Gudmoder, blevne brændte; men hvor stor var ikke min Bestyrtelse, min Skræk og Uroe, da jeg under en Sanbenito og en Hue saae en Figur, som lignede Pangloss! Jeg gneed mine Øine, jeg saae opmærksom til. Og det var ingen anden end Pangloss selv. Jeg saae ham blive hængt; jeg besvimede.

Neppe var jeg kommen lidt til mig selv igien, førend jeg saae Dem Candide, ganske nøgen afklædt; dette bragte min Skræk, Bestyrtelse, Smerte og Fortvivlelse, paa det Høieste.

Jeg

Jeg kan sige Dem med Sandhed, at Deres Hund er endnu hvidere, og har en endnu mere fuldkommen Rødhed, end som min Bulgariske Kaptains. Dette Syn fordoblede alle de heftige Følelser, som overvældede og fortærede mig. Jeg skreeg, jeg vilde sige: Holder inde, I Barbarer, men mit Mæle forlod mig, og mine Skrig havde desuden været forgieves.

Da De dygtig var bleven kagstrøgen, sagde jeg ved mig selv, hvorledes mon det hænger sammen, at den elskværdige Candide og den vise Pangloss ere komne til Lissabon, den første for at faae hundrede Slag af et Riis, og den anden for at blive hængt efter den Højærværdige Hr. Inqvisitors Ordre, hvis Donna jeg er? Pangloss har grusomt bedraget mig, da han sagde mig, at denne Verden var den bedste.

Tumlende, forfærdet, snart ude af mig selv, snart færdig at døe af Mathed, naaede jeg endelig min Boelig. Mit Hoved var opfyldt med min Faders, Moders og Broders Nedslagtelse, jeg mindedes om den uforskammede Bulgariske Soldat, om det Kaardestik, som han gav mig, om min Trældom, hvorledes jeg blev Kokkepige,

om min Bulgariske Kaptain, om min stygge Don Issaschar, om min afskyelige Inqvisitor, om hvorledes Magister Pangloss blev hængt, endnu skurrede den afskyelige Musik i mine Øren, under hvilken De blev kagstrøgen, men overalt mindedes jeg meest om det Kys, som jeg gav Dem bag ved Skiærmbrettet, den Dag, da jeg saae Dem sidste Gang. Jeg priiste Gud, som efter saa mange Prøver havde ført Dem tilbage til mig.

Jeg befalede min Gamle at bære Omsorg for Dem, og at føre Dem herhid, saa snart som hun kunde. Hun har meget vel udført min Befaling; jeg nyder nu den usigelige Fornøielse. Jeg seer Dig igien, jeg hører Dig, jeg taler med Dig. Men Du er nok brav sulten, jeg har stor Appetit; kom lad os spise. De satte sig til Bords, og efter at de havde spiist, toge de igien Sæde paa den allerede omtalte smukke Kanape; de sadde der endnu, da Signor Don Issaschar, een af Huusets Herrer, ankom. Det var Schabbas-Dagen. Han kom for at nyde sin Rettighed, og tale om sin ømme Kierlighed.

Niende Kapitel.

Hvad der hændedes Kunegonde, Candide, Stor-Inquisitoren og en Jøde.

Denne Issaschar var den meest choleriske Hebræer, som havde levet i Israel siden det Babyloniske Fængsel. Ha! sagde han, Du Gallilæiske Hund, er det ikke nok med Hans Høiærværdighed Stor-Inquisitoren? og nu skal din Slyngel ogsaa dele med mig? Med disse Ord trak han en lang Dolk, med hvilken han altid var forsynet, og kastede sig over Candide, da han ikke troede, at hans Modstander havde Vaaben hos sig. Men den brave Vestphaler havde tilligemed den komplette Klædning faaet en smuk Kaarde af den Gamle. Han drog sin Kaarde, omendskiønt han havde et ret fromt Gemyt, og Plump! steendød laae Israeliten paa Gulvet for den deilige Kunegondes Fødder.

Hellige Jomfrue! raabte hun, hvad skal der nu blive af os? Et Menneske dræbt hos mig! Vi ere forlorne, dersom Rettens Betiente komme.

komme. Dersom Pangloss kuns ikke var bleven hængt, sagde Candide, da havde han givet os et godt Raad i denne Forlegenhed, thi det var en stor Philosoph. I Mangel af ham ville vi raadføre os med den Gamle.

Det var en meget klog Kone, og hun begyndte just at sige sin Mening, da en anden lille Dør aabnede sig. Det var en Time efter Midnat, det var Søndagens Begyndelse. Denne Dag tilhørte hans Høiærværdighed Hr. Inquisitoren. Han trinede ind og saae den kagstrøgne Candide med Kaarden i Haanden, et dødt Legeme liggende paa Jorden, Kunegonde som var ude af sig selv af Angest og den Gamle som gav gode Raad. Han blev staaende ganske sandseløs ved Døren.

Men see hvad der i dette Øieblik gik for sig i Candides Siel, hvilke Slutninger han giorde: Dersom denne hellige Mand raaber om Hielp, saa lader han mig ufeilbarligen brænde; det samme kan han giøre ved Kunegonde. Han har ubarmhiertig ladet mig pidske, han er min Medbeiler; jeg er dog nu engang iferd med at myrde, og her er ingen Tid at betænke sig.

Denne

Denne Fornuftslutning var klar og hurtig; uden at give Inqvisitoren Tid at komme sig igien af sin Bestyrtelse, igiennemborede han ham, og kastede ham ved Siden af Jøden.

Jo længer jo bedre, sagde Kunegonde, der ligger atter een. Nu kan vi ingen Tilgivelse vente, vi blive satte i Band, vores sidste Time er kommen. Hvorledes har De som er født saa sagtmodig, i to Minuter kundet dræbe en Jøde og en Prælat? Min smukke Frøken, svarede Candide, naar man er forelsket, skinsyg, og oven i Købet er bleven kagstrøgen af Inqvisitionen, saa kan man nok glemme, hvad man hedder.

Nu tog den Gamle Ordet, og sagde: Der ere tre andalusiske Heste i Stalden tilligemed deres Sadler og Ridetøi, lad den tapre Candide sadle dem; Baronessen har Moyadorer *) og Diamanter, lad os hurtig stige til Hest, og saa frisk! afsted til Cadix. Vel kan jeg kun sidde paa det halve af min Rumpe, men det er ligemeget.

Det

*) Moyador, eller Molda de Oro kaldes enhver Guldmynt i Portugal. Men ved Molda de Oro forstaae de egentlig en Krusade, gielder omtrent 9 Rigsdaler D. M.

Det er det smukkeste Veir af Verden, og det er en stor Fornøielse at reise, naar det er kiølige om Natten.

Candide sadlede strax de tre Heste; Kunegonde, den Gamle og hun lagde tredive Miile tilbage i eet Rit. Imedens at de flygtede bort, ankom Santa Hermandad i Huset; man begrov hans Høiærværdighed i en smuk Kirke, og kastede Issaschar i Rakkerkulen.

Candide, Kunegonde og den Gamle befandt sig alt i et Vertshuus i den lille Stad Avacena, som ligger midt iblandt Sierra Morenas Bierge. Der holdt de følgende Samtale.

Tiende Kapitel.

I hvilken stor Nød Candide, Kunegonde og den Gamle ankomme til Cadix, og om deres Indskibning.

Men hvem har kundet stiele mine Dubloner og mine Diamanter? sagde den grædende Cunegonde; hvoraf skulle vi nu leve? Hvorledes skulle vi

vi nu komme fort? Hvor finder jeg nu Inqvisitorer og Jøder, som give mig andre?

Ak! sagde den Gamle, jeg har stor Mistanke til en ærværdig Barfoddermunk, som sov i gaar Nat i samme Vertshuus som vi, i Badajos. Gud bevare mig for at fælde nogen übesindig Dom, men han kom tvende Gange ind i vort Kammer, og var allerede for lang Tid siden reist sin Vei, førend vi tænkte paa vores Afreise. Ak! sagde Candide, den gode Pangloss har ofte beviist mig, at alle Jordens Riigdomme ere tilfælles for alle Mennesker, og at enhver har lige Ret til dem. Denne Barfoddermunk, burde ifølge disse Grundsætninger i det mindste ladet os beholde saa meget, at vi kunde fortsætte vor Reise. Har De da slet ikke beholdet noget tilovers, min deilige Kunegonde? Ikke en Maravedis*) svarede hun. Hvad for en Beslutning skulle vi nu tage, sagde Candide? Lad os sælge een af Hestene, sagde den Gamle; jeg vil sætte mig paa Hesten bag ved den naadige Baronesse, omendskiønt jeg kun

*) Maravedis er en lille Kobbermynt i Spanien, omtrent 3die Deel af en Dansk Skilling.

kun kan sidde paa min halve Rumpe; og saa komme vi nok til Cadix.

I samme Vertshuus var der en Benedictiner-Prior; han kiøbte Hesten for en Slik. Candide, Kunegonde og den Gamle toge Veien igiennem Lucena, Chillas og Lebrixa, og kom endelig til Cadix. Der udrustede man en Flaade, og samlede Tropper, for at nøde de ærværdige Patere af Jesuiterordenen i Paraguai at krybe til Korset. Man beskyldede dem for, at de ved Staden St. Sacramendad havde giort een af deres Indianske Horder oprørsk imod Kongerne af Spanien og Portugal.

Candide, som havde tient hos Bulgarerne, exerzerede paa Bulgarisk for Generalen over denne lille Hær, og det med saa megen Nethed, Hurtighed, Færdighed, Anstand, Smidighed, at man gav ham et Kompagnie Infanterie at kommandere. Nu var han da Kaptain; han indskibede sig med Frøken Kunegonde, den Gamle, to Tienere, og de to andalusiske Heste, som forhen havde tilhørt Stor-Inqvisitoren i Portugal.

I al den Tid at Overfarten varede, talede de meget om den stakkels Pangloss Philosophie.

Vi reise nu til en anden Verden, sagde Candide; uden Tvivl er det den bedste. Thi tilstaae maae man, at man dog har en Smule Aarsag til at sukke over den physiske og moralske Tilstand i vor Verden. Jeg elsker Dem af mit ganske Hierte, det er vist, sagde Kunegonde; men min Siel er dog endnu ganske forfærdet over det, som jeg har seet, over det, som jeg har maattet lide.

Alting vil gaae godt, svarede Candide; Havet i denne nye Verden er allerede bedre end Havene i vores Europa, det er mere roeligt, Vindene ere ikke saa ustadige. Ja den nye Verden er visselig den bedste af alle muelige Verdener.

Give Gud, at den var det! sagde Kunegonde; men min Ulykke har været saa grædelig stor i vor Verden, saa at mit Hierte ikke nærer noget Haab meer. Hvor De klynker og klager! sagde den Gamle til hende. Ak! De har endnu ikke prøvet Ulykker, som kan sættes i Ligning med mine. Kunegonde var færdig at lee, det forekom hende, som at den Gamle var en ret lærerig Kone, at hun vilde paastaae at være mere ulykkelig end hun var. Ak! sagde hun til hende, dersom I ikke er bleven tagen med Vold af to

Bul-

Bulgarer, dersom I ikke har faaet to Sabelstik i Livet, dersom man ikke har ødelagt to af Jeres Slotte, dersom man ikke har dræbt to Fædre og to Mødre for Jeres Øine, dersom I ikke har seet to af Jeres Elskere kagstrøgne i en Auto-da-fé, saa indseer jeg ikke, min kiere Moer, hvorledes I kan være ulykkeligere end jeg; overvei desuden, at jeg er en født Baronesse, at jeg har serten Ahner, og at jeg dog har maattet være Kokkepige.

Naadige Baronesse, svarede den Gamle, De kiender ikke min Fødsel; og dersom jeg viiste Dem mit Agterkompas; da talede De ikke som De gior, da holdt De inde med Deres Dom. Denne Samtale opvakte en overordentlig Nysgierrighed hos Kunegonde og Candide. Den Gamle begyndte sin Fortælling med følgende Ord.

Ellevte

Ellevte Kapitel.

Den Gamles Historie.

Jeg havde ikke altid sure Øine, kantede med Ryslæder; min Næse har ikke altid stødt imod min Hage, og jeg har ikke altid været Tjenestepige.

Jeg er en Datter af Pave Urban den Tiende og Prindsessen af Palestrina. Indtil mit fiortende Aar opdrog man mig i et Pallads, til hvilket alle Jeres tydske Baroners Slotte ikke engang kunde bruges som Stalde; og een af mine Kioler var mere værd end alle Vestphalens Herligheder. Jeg voxede op i Skiønhed, Ydigheder og Talenter, midt iblandt Forlystelser, Anseelse og store Forventninger: jeg indskiød allerede Kierlighed.

Mit Bryst hvælvede sig, O hvilket Bryst var ikke det! det var hvidt, fast, og rundt som den Mediceiske Venus's; og hvilke Øine! hvilke Flammer funklede i mine Øienstene, og fordunklede Stiernernes Glands, saaledes sang Poeterne i det Qvarteer af Staden, hvor vi boede.

Mine Kammerjomfruer, som paaklædte og afklædte mig, faldt i Henrykkelse, naar de betragtede mig for og bag. Alle Mandfolk ønskede at være i deres Sted.

Jeg blev forlovet med den regierende Fyrste af Massa-Carara: O hvilken en Prinds! han var lige saa smuk som jeg, han var sammensat af Ynde og Behageligheder, han besad en glimrende Forstand og en brændende Kierlighed; jeg elskede ham saaledes, som man elsker første Gang; det er med den inderligste Varme, jeg giorde ham til min Siels Afgud.

Man giorde Anstalter til Brylluppet. Hvilken en uhørt Stads og Pragt, man anstillede Høitideligheder, holdte Ridderspil, og spilte den eene Opera buffa efter den anden, og hele Italien sang Sonnetter, som alle vare gode.

Min Lykfalighed var nær ved sit høieste Maal, da en gammel Marqvisinde, som havde været min Prindses Maitresse, bad ham at drikke Chokolade hos sig; knap to Timer derefter døde han af de græsseligste Konvulsioner; dog dette er kun af liden Betydenhed imod mine andre Ulykker.

Min

Min Moder, som var færdig at fortvivle, omendskiønt hun langt fra ikke var saa bedrøvet som jeg, vilde paa nogen Tid slide sig løs fra et saa sørgeligt Opholdssted. Hun havde et meget smukt Landgods nær ved Gaeta; vi gik ombord paa een af Landets Galeier, som var saa forgyldt som St. Peters Alter i Rom. En Korsar fra Salé overfaldt os og entrede. Vore Soldater forsvarede sig som Pavelige Soldater; de faldt paa Knæe, bortkastede deres Vaaben, og bade i deres sidste Aandedræt om Absolution af Korsaren.

I et Øieblik afklædte man dem saa nøgne som Aber, min Moder, vore Hofdamer og mig gik det ikke bedre. Det er forunderligt, hvor hurtig de Herrer kan afklæde Folk. Men det, som forekom mig meest forunderligt, var, at de alle puttede Fingeren ind paa et Sted, hvor vi Fruentimmer sielden lade os komme nær, undtagen med Klisteersprøjter. Denne Ceremonie forekom mig meget underlig, og saaledes dømmer man gemeenligen, naar man ikke er kommen uden for sit Fødeland. Jeg fik snart at vide, at det var for at see, om vi ikke havde skjult nogle Dia-

manter der; det er en ældgammel Skik iblant alle kultiverede Nationer, som befare Havet. Og gjøre ikke Maltheser-Ridderne det samme, naar de fange Tyrker og Tyrkinder, omendskiønt at de ere Geistlige? I denne Folkerettens Lov har man ikke forandret en Tøddel.

Jeg vil slet ikke sige Dem, hvor haardt det er for en ung Prindsesse, at blive ført som en Slavinde tilligemed sin Moder til Marocco: letteligen kan de forestille sig alt, hvad vi maatte lide paa Røverskibet.

Min Moder var endnu meget smuk; vore Hofdamer og Kammerpiger havde flere Yndigheder, end man kan finde i Africa. Hvad mig angaaer, da var jeg fortryllende deilig, ja jeg var Skiønheden, Yndigheden selv, og oven i Kiøbet var jeg Møe. Det varede ikke længe; den Blomst, som jeg havde bevaret til den smukke Fyrste af Massa-Carara, plukkede Røverkapteinen. Det var en afskyelig Neger, som endogsaa derved troede at beviise mig en stor Ære.

Sandelig! Prindsessen af Palestrina og jeg, maatte have meer end almindelige Kræfter, for at kunde udholde alt det, som vi maatte lide,

førend

førend vi kom til Marocco. Men vi ville forbigaae dette; det ere alt for almindelige Hændelser, til at de skulle være værd at tale om.

Da vi ankom, svømmede Marocco i Blod. Kejser Muley Ismaels halvtredsindstyve Sønner havde hver sit Partie; heraf opstod halvtredsindstyve borgerlige Krige. Sorte strede imod Sorte, Sorte imod Sortbrune, Mulatter imod Mulatter, hele Landet var som et Slagterie.

Neppe vare vi stegne i Land, førend et Partie af Sorte, som vare Fiender af Røverkapteinens, rykkede frem for at fratage ham hans Bytte. Efter Diamanterne og Guldet, som han havde, vare vi det kostbareste. Jeg var Vidne til et Slag, hvis Lige I endnu ikke har seet i Eders europæiske Egne. De nordiske Nationer have ikke saa fyrrigt Blod; de besidde ikke engang i saa høi en Grad det Raserie, som er saa almindeligt hos Fruentimmerne i Africa. Det lader ligesom at der flød Melk i Europæernes Aarer; Vitriol-Ild er det, som rinder i Aarerne paa Indbyggerne af Bierget Atlas og de nærliggende Lande.

Man

Man streed som Landets rasende Løver, Tigre og Slanger for at faae at vide, hvem der skulde eje os. En Mohr greeb fat i min Moders høire Arm, Røverkapteinens Lieutnant fleed i hendes venstre Arm; en Mohrisk Soldat tog fat paa hendes ene Fod, een af vore Sørøvere greeb fat paa den anden. Alle vore Fruentimmer bleve næsten i et Øyeblik trukne saaledes af fiire Soldater.

Min Kaptein holdt mig skjult bag sig, han havde Sabelen i sin Haand, og nedhug enhver, som satte sig imod hans Raserie. Om en kort Tid saae jeg alle vore Italienerinder og min Moder sønderslidte, forstukne og sønderhugne, af de Uhyrer, som streede om hendes Besiddelse. Mine Medfangene, og de som havde fanget dem, Soldater, Matroser, Sorte, Sortbrune, Hvide, Mulatter, endelig ogsaa min Kaptein, bleve nedsablede, og jeg blev næsten død liggende paa en Hob Døde.

Det er bekiendt, at saadanne Scener spilles i en Strækning af meer end tre hundrede Mile, uagtet at man ikke forsømmer dagligen at bede de fem af Mahomet befalede Bønner.

Med

Med megen Møye giorde jeg mig fri fra Mængden af de paa hinanden hobede blodige Legemer, og jeg slæbede mig hen under et stort Pommerantztræe, der stod ved Kanten af en nærliggende Kilde; her styrtede jeg omkuld, fuld af Forfærdelse, Træthed, Afskye, Fortvivlelse og Sult. Snart overlode mine trættede Sandser sig til Søvnen, som mere lignede Besvimelse end Hvile. I denne ufølsomme Tilstand, imellem Liv og Død, var jeg, da jeg følede, at der var noget, som laae tungt paa mig, og at mit Legeme blev rystet; jeg aabnede mine Øyne, og saae en smuk ung Mand, som sukkede og mumlede imellem sine Tænder: O che sciagura d'esslere senza cogl - - -.

Tolvte Kapitel.

Fortsættelse af den Gamles ulykkelige Hændelser.

Bestyrtet og fornøiet over at høre mit Modersmaal, og endnn mere forundret over de Ord, som dette

dette Menneske talede, svarede jeg ham, at der var endnu meget større Ulykker, end den, han beklagede sig over. Jeg undrerettede ham med faa Ord om den grædselige Elendighed, som jeg havde maattet udstaae, og jeg besvimede igien.

Han bar mig i et Huus i Naboelauget, lod mig lægge i Seng, gav mig at spiise, han tiente, trøstede og smigrede mig; han sagde, at han aldrig havde seet nogen, der var saa deilig som jeg, og at han aldrig havde været saa bedrøvet over det uerstattelige Tab, som han havde liidt, som nu.

Jeg er født i Neapolis, sagde han; der kapunerer man to til tre tusende Drenge om Aaret; nogle døe, andre erholde en Stemme, som er endnu behageligere end Fruentimmernes, og andre reise ud af Landet, og komme til at bestyre Stater. Man var overmaade hældig med min Operation, og jeg har været Sanger i Hendes Durchlauchtighed, Prindsessen af Palestrinas, Kapel.

Hos min Moder! raabte jeg! Hos Deres Moder! raabte han og græd. Er de den unge Prindsesse, som jeg har opdraget fra det siette

Aar

Aar af, og som allerede den Gang lovede at blive saa skiøn, som De nu er? — Det er mig selv; fiire hundrede Skridt herfra er min Moder bleven parteret paa en Bunke af Døde — — —

Jeg fortaalte ham alle mine Hændelser, og han mig sine. Han underrettede mig om hvorledes han var sendt af en kristelig Magt til Marokko, for at slutte en Traktat med denne Monark, i hvilken man lovede at forsyne ham med Krudt, Kanoner og Skibe, for dermed at hielpe til at tilintetgiøre de andre kristelige Magters Handel. Jeg har udrettet mit Ærinde, sagde denne høflige Gilding; jeg gaaer ombord i Ceuta, og skal bringe Dem til Italien. Ma che sciagura d'essere senza cogl . . . .!

Jeg takkede ham med de største Taknemmeligheds Taarer; og i Stedet for at føre mig til Italien, bragte han mig til Algier, og solgte mig til Deyen over samme Rige. Jeg var neppe bleven solgt, førend Pesten, som siden har grasseret over Afrika, Asia og Europa, begyndte at rase i Algier. Jordskjelv har De allerede seet; men Pest har De dog vel ikke havt, Baronesse? Nej aldrig, svarede Cunegonde.

Der-

Dersom De havde havt den, svarede den Gamle, da skulde De meget let tilstaae mig, at et Jordskjelv er ingen Ting imod den at regne. Den er meget almindelig i Afrika; den angreeb ogsaa mig. Forestil Dem, hvilken en elendig Tilstand det maae være for en Paves Datter, som kun var femten Aar gammel, der i tre Maaneder havde erfaret, hvad Fattigdom og Slaverie var, som næsten hver Dag var bleven taget med Vold, som havde seet sin Moder blive hugget i Stykker, som havde maattet liide Hunger og udstaae Krigens Besværligheder, og som nu var nær ved at døe af Pest i Algier. Dog døde jeg ikke, men min Gilding og Deyen, og næsten det hele Serrail i Algier maatte bukke under for dens Rasenhed.

Da denne frygtelige Pest i nogen Tid var standset, saa solgte man Dejens Slaver. En Kiøbmand kiøbte mig og førte mig til Tunis, der solgte han mig til en anden Kiøbmand, som igien solgte mig bort til Tripolis; fra Tripolis blev jeg solgt til Alexandrien; fra Alexandrien til Smyrna; fra Smyrna til Constantinopel.

Tilsidst ejede en Jannitschar-Aga mig, som strax efter fik Befaling at komme og forsvare Asoph, som Russerne beleirede.

Denne Aga var en overmaade artig Mand, han tog sit heele Serrail med sig, vi boede i en lille Fæstning ved Palus Meotis, og bleve bevogtede af to sorte Gildinger og tyve Soldater. Man ihielslog en forfærdelig Mængde Russer, men de giengieldede os lige med lige. Asoph blev ødelagt ved Sværd og Ild, og de skaanede hverken Alder eller Kiøn; vores lille Fæstning holdt sig endnu; Fienderne vilde tvinge os ved Sult. De tyve Janitscharer havde svoret paa, at de ikke vilde overgive sig. Den yderligste Hunger nødede dem til at æde vore to Gildinger, paa det at de ikke skulde bryde deres Eed. Efter nogle Dages Forløb besluttede de at æde Fruentimmerne.

Vi havde en meget from og ret medlidende Iman hos os, som holdt en smuk Tale for dem, hvorved de bleve overtalede til ikke at dræbe os. Afskjer kun, sagde han, den halve Rumpe af ethvert Fruentimmer, derved faaer I nok at æde; og dersom I igien om nogle Dage skulde mang-

le,

le, saa vide I jo hvor Jeres Spiiskammer er; Himmelen vil viist giengielde Eder for en saadan Barmhiertighed og ikke lade Eder blive uden Hielp.

Han havde en giennemtrængende Veltalenhed; han overtalede dem, man foretog denne gruesomme Operation med os. Imanen bestrøg os med den samme Balsom, som man bruger til Børn, naar de ere blevne omskaarede. Vi vare nær ved at døe.

Neppe havde Janitscharerne fortæret det Maaltid, som vi havde forskaffet dem, førend Russerne ankom paa flade Fartøjer og belejrede Skandsen. Ikke een Janitschar undkom. Russerne brøde sig ikke om den Tilstand, i hvilken vi vare. Overalt finder man franske Haandlæger; en meget duelig Mand iblandt disse bar Omsorg for os, og helbredede os. Jeg skal huske saa længe jeg lever, hvilke Forslag han giorde mig, da mine Saar vare reent lægte. Siden sagde han til os alle, at vi skulde give os tilfreds; han forsikkrede os, at i flere end een Krig var saadant hændet, og at det var Krigens Lov.

Saa-

Saasnart mine Selskabssøstre kunde marschere, maatte de vandre til Moskow. Jeg faldt i en Bojars Lod, som giorde mig til sin Gartnerske, og som daglig gav mig tyve Slag med Knuten. Et Par Aar derefter blev denne Herre radbrækket tilligemed tredive Bojarer, fordi de havde stiftet nogen Urolighed ved Hoffet.

Jeg betiente mig af denne Hændelse, og flygtede bort; jeg reiste igiennem hele Rusland; i en lang Tid var jeg Kielderpige i et Vertshuus i Riga, siden var jeg det samme i Rostok, Wismar, Leipzig, Cassel, Utrecht, Leiden, Haag, Rotterdam; jeg er bleven gammel i Elendighed og Skiendsel, uden at have meer end en halv Rumpe, og med den Erindring, at jeg er en Paves Datter. Hundrede Gange har jeg havt i Sinde at tage Livet af mig selv, men dog elsker jeg endnu Livet.

Denne latterlige Svaghed er kanskee en af vore skadeligste Tilbøyeligheder: thi ingen Ting er mere daarlig end som bestandig at bære en Byrde ved sig, som man altid gierne vil afkaste; at afskye sin Tilværelse, og dog ønske den?

Kort

Kort, at smigre for den Slange, som fortærer os, indtil den har opædt vores Hierte?

I alle de Lande, i hvilke Skiebnen har ført mig, og i alle de Vertshuuse, hvor jeg har tient, har jeg seet en uhyre Mængde af Personer, som forbandede deres Tilværelse; men jeg har kun seet tolv, som frivilligen have giort Ende paa deres Elendighed; det var tre Negere, fire Engelskmænd, fire Genevere og en tydsk Professor ved Navn Robek.

Tilsidst kom jeg i Tieneste hos Jøden Dom Issaschar; han gav mig til Dem for at opvarte Dem; min smukke Baroneſſe veed, hvor meget jeg har været Dem hengiven, og at jeg har været meget mere opmærksom over hvad der hændede Dem, end over det, som angik mig selv.

Jeg skulde aldrig have talet til Dem om mine Ulykker, dersom det ikke havde fortrydt mig lidt, at De holdt sig for ulykkeligere end jeg, og dersom det ikke var Skik og Brug at fortælle Eventyrer, naar man er til Skibs, for at fordrive Kiedsommelighed.

Ja!

Ja! naadige Baroneſſe, De kan være forſikkret om, at jeg har Erfarenhed, og at jeg kiender Verden; giør De ſig kun den Fornøielſe, og faae enhver Reiſende til at fortælle ſin Hiſtorie; og hvis der er en eeneſte iblandt dem, ſom aldrig har forbandet ſit Liv, ſom aldrig har ſagt til ſig ſelv, at han var det ulykkeligſte af alle Mennesker, saa maae de ſtyrte mig hovedkuls i Havet.

Trettende Kapitel.

Hvorledes Candide var nødſaget til at forlade den ſmukke Kunegonde og den Gamle.

Da den ſmukke Cunegonde havde hørt den Gamles Hiſtorie, saa begegnede hun hende med al den Agtelſe og Høflighed, ſom man ſkylder en Perſon af hendes Rang og Fortieneſter. Hun imodtog Forſlaget, og overtalede alle de Reiſende, den eene efter den anden, at fortælle deres

Be-

Begivenheder. Candide og hun maatte tilstaae, at den Gamle havde Ret.

Det er et ubodeligt Tab, sagde Candide, at den viise Pangloss er bleven hængt tvertimod Skik og Brug i en Auto da-fé; han skulde ellers have sagt os ypperlige Ting om det physiske og moralske Onde, som bedækker Jorden og Havet, og jeg føler mig stærk nok til med al Beskedenhed at torde giøre ham nogle Indvendinger.

Ligesom enhver fortaalde sin Historie, saa lagde Skibet Veien tilbage. Man ankom, førend man formodede det til Buenos-Ayres. Cunegonde, Kaptein Candide og den Gamle begav sig til Statholderen, Dom Fernando d' Ibarca, y Figueora, y Mascarenes, y Lampourdos, y Souza. Denne Herre besad en Hovmod, der var passende for en Mand, der havde saa mange Navne. Med Mandfolk talede han med den høiadeligste Foragt, han bar sin Næse saa høit i Veiret, hævede sin Stemme saa frygtelig, talede i en saa myndig Tone, han havde en saa tvungen stolt Gang, at enhver, som giorde

giorde sin Opvartning hos ham, fik Lyst til at prygle ham dygtig af. Han elskede Fruentimmerne paa det heftigste. Cunegonde syntes ham at være den smukkeste Skabning, han nogensinde havde seet. Det første Spørgsmaal, som han giorde, var om hun var Kapteinens Kone.

Den Miine, med hvilken han giorde dette Spørgsmaal, forskrækkede Candide: Han dristede sig ikke til at sige at det var hans Kone, thi hun var det virkelig ikke, han torde ikke heller sige, at det var hans Søster, thi det var hun endnu meget mindre; omendskiønt at en Nødløgn har været meget i Brug hos de Gamle, og den ogsaa kunde være til Nytte i vore Tider, saa var hans Siel dog alt for ren til at være en Forræder af Sandheden. Frøken Cunegonde, sagde han ligefrem, vil bære mig med sin Haand, og vi bede Deres Excellence underdanigst, at De vil have den høye Naade for os, og bestemme vores Bryllupsdag.

Don Fernando d' Jbarca, y Figueora, y Mascarenes, y Lampourdos, y Souza, strøg sit Knebelsbart med en haandlig Smiil, og befalede Kaptein Candide at mønstre sit Kompagnie.

Candide ladede; Statholderen forblev hos Baronesse Cunegonde. Han erklærede hende sin Kierlighed, han forsikkrede hende, at han Morgenen derpaa vilde give hende sin Haand for Alteret, eller som hun selv lystede, naar hun kun vilde giøre ham lykkelig. Cunegonde bad ham om et Qvarteerstid til at besinde sig, for at spørge den Gamle til Raads, og for at fatte en Beslutning.

Den Gamle sagde til Cunegonde: Frøken De har sexten Aaner og eyer ikke en Halvskilling; Det beroer paa Dem, at blive den anseeligste Herres Gemalinde i Sydamerika, og som har et saa nydeligt Knebelsbart; skikker det sig for Dem at bramme af en prøvet Troeskab? Bulgarerne have taget Dem med Vold, en Jøde og en Inquisitor har nydt Deres høieste Gunst, Ulykker lære een, hvad man skal giøre. Jeg maae tilstaae, at hvis jeg var i Deres Sted, da skulde jeg ikke et Øyeblik betænke mig paa at ægte Hr. Statholderen, og at giøre Hr. Captein Candides Lykke.

Imidlertid at den Gamle talede med al den Klogskab, som Alder og Erfarenhed give,

saae

saae man et lille Skib løbe ind i Havnen, paa samme var der en Alkade og Alguazils. Læseren skal snart faae at vide, hvad disse smukke Herrer vilde.

Den Gamle havde megen Ret, da hun sagde, at det var en Barfoddermunk som stial Cunegondes Penge og Kostbarheder i Badajor, da hun over Hals og Hoved maatte flygte med Candide. Denne Munk havde villet sælge nogle Stene til en Jubeleer. Denne kiendte dem, at de havde været Stor-Inquisitorens. Under Galgen havde Munken bekiendt, at han havde stjaalet dem, han beskrev Personerne, som han havde taget dem fra, og den Vej, som de toge. Cunegondes og Candides Flugt var allerede bekiendt, man satte efter dem til Cadix, og uden at nøle, sendte man et Skib, for at forfølge dem. Skibet var allerede ankommen i Havnen i Buenos-Ayres.

Rygtet havde allerede udbredet sig rundt omkring, at der var kommen en Alkade i Land, og at man forfulgte Hans Høyærværdighed Stor-Inquisitorens Mordere.

Den kloge Gamle indsaae paa Øyeblikket, alt hvad der var at gjøre. Flygte kan De ikke sagde hun til Cunegonde, og De har ikke heller noget at frygte for, det er ikke Dem, som har dræbt Hans Høyærværdighed; desuden staaer De saa godt anskreven hos Statholderen, at han vist ikke vil tillade, at man krummer et Haar paa Deres Hoved. Bliv De kuns her.

Derpaa løb hun strax til Candide; flye, sagde hun til ham, saa hastig som mueligt, ellers er De opbrændt om en Time. Han havde ikke et Øyeblik at spilde; men hvorledes skulde han skille sig fra sin Cunegonde: og hvor skulde han flygte hen?

Fiortende Kapitel.

Hvorledes Candide og Cacambo bleve modtagne af Jesuiterne i Paraguai.

Candide havde fra Cadix medbragt en Tiener, af det Slags man finder nok af paa de spanske Kyster og i Kolonierne. Han var en Fierdedeel

deel-Spanier, født af en Mestizze i Tucuman; han havde været Chordreng, Klokker, Matros, Munk, Faktor, Soldat og Lakey; han heed Cacambo, og elskede sin Herre overmaade meget, fordi hans Herre var et meget god Menneske.

Han sadlede i største Hast de to Andalusiske Heste. Kom, min Herre, lad os følge den Gamles Raad, og jage afsted alt hvad Tøyet kan holde, uden at see os omkring. Candide faldt i Graad: O min kiere Cunegonde! raabte han, maae jeg nu forlade Dig til en Tid, da Hr. Statholderen vilde giøre vort Bryllup! Cunegonde hvad vil der blive af Dig, som er ført saa langt bort i et fremmed Land?

Aah! hun hytter sig nok, sagde Cacambo; Fruentimmerne ere aldrig forlegne med dem selv, Gud sørger nok for dem! — Kom afsted, Herre!

Hvor fører Du mig hen? Hvor begiver vi os hen? Hvad skal vi giøre uden Cunegonde? sagde Candide.

Ved den hellige Jacob af Compostella, sagde Cacambo, De har jo villet føre Krig imod Jesuiterne; kom lad os nu stride for dem; jeg kiender

kiender Veyene godt, og vil bringe Dem i deres Kongerige. Det vil være en Hiertens Glæde for dem, at faae en Kaptein, som exerceerer paa Bulgarisk, der vil De ret gisre en stor Lykke; naar man ikke seer sin Lykke i den eene Verden, saa finder man den i en anden.

O! Det er ret en herlig Sag, at faae fremmede Lande at see, og der have andre Ting at bestille, end som man ellers er vant til.

Har Du da allerede været i Paraguai? sagde Candide. O ja vist har jeg det. Jeg har været Opvarter i Jesuiter Collegiet i Assomption. Jeg kiender Gouvernementet de los Padres, ligesaa godt som jeg kiender Gaderne i Cadix. Det kan man kalde et Gouvernement, som er værd at beundre. Kongeriget er allerede over trehundrede Miile langt og bredt, og er inddeelt i tredive Provindser. Los Padres eye der alting, og Folket slet intet. Det er Fornuftens og Retfærdighedens Mesterstykke.

Ney! jeg maae tilstaae, at jeg aldrig har seet saa herlige Folk som disse Los Padres. Her drage de i Krig imod Kongen af Spanien og Kongen af Portugal, og i Europa ere

de

de disse Kongers Skriftefædre, her dræbe de Spanierne, og i Madrid tilbede de dem Himmelen. O det er ypperligt!

Frisk afsted! De bliver det lykkeligste Menneske paa Jorden. Hvilken Glæde ville ikke Los Padres have, naar de faae at vide, at der kommer en Kaptein til dem, som forstaaer den Bulgariske Excerceering.

Da de ankom til den faste Slagbom, sagde Cacambo til Skildvagten, at der var en Kaptein, som udbad sig den Ære at tale med Hr. Kommandanten. Man gik for at melde det paa Hovedvagten. En Paraguaisk Officier løb til alt hvad han kunde, for at bringe Kommendanten denne Nyehed. Strax bleve Candide og Cacambo afvæbnede, og man bragte deres to Andalusiske Heste i Forvaring.

De to fremmede bleve førte ind imellem to Rader af Soldater, ved Enden stod Kommendanten, med en trekantet Bonnet paa Hovedet, Kiolen ophægtet, med Kaarden ved Siden og Spontonen i Haanden. Han giorde et Tegn; strax omringede fiire og tyve Soldater de nys Ankomne. En Sergent sagde til dem, at de

maatte

maatte have Taalmodighed; at Hr. Kommendanten ikke kunde tale med dem, thi Hans Høyærværdighed Pater Provinzialen tillader ikke nogen Spanier at aabne sin Mund undtagen i hans Overværelse, og tillader ham i modsat Fald ikke at blive i Landet længer end tre Timer. Hvor er da Hans Høyærværdighed Pater Provinzialen? sagde Cacambo. Han er paa Paraden, nu nyelig læste han Messen, svarede Serganten, og de kunne ikke komme til at kysse hans Sporer førend om tre Timer." Men Hr. Kapteinen, der ligesom jeg er færdig at døe af Sult, er ingen Spanier, det er en Tydsker; kunde vi ikke faae noget Frokost, imens at vi vente paa Hans Høyærværdighed?

Sergenten gik strax for at bringe Kommandanten Raport om denne Samtale. Gud være lovet, sagde denne Herre, thi da det er en Tydsker, saa kan jeg tale med ham, før ham i min Løvhytte. Strax førte man Candide i et Lysthuus, som var udziiret med en meget smuk Kolonnade af grønt og guldstribet Marmor, og med et Gitterværk som indsluttede Popegøyer, Kolibrer, Fluefangere, Pintados, og de allerrareste

rareste Fugle. En herlig Frokost blev frembaaren paa Guldfade. Imidlertid laae Paraquayerne under aaben Himmel, udsatte for den brændende Soel, og aade Mais af Træe-Tallerkener.

Nu traadte den velærværdige Pater Kommandant ind i Løvhytten. Det var en overmaade smuk Mand, med et rundt, temmelig hvidt Ansigt, og levende Farve, hans Øie var fyrigt, Øyenbrynene vare smukt buede, hans Øren vare veldannede, hans Læber purpurfarvede, hans Miine var stolt, men det var en Stolthed, som hverken lignede en Spaniers eller en Jesuiters Stolthed. Man gav Candide og Cacambo deres Vaaben, som man havde taget fra dem, de fik ligeledes deres tvende Andalusiske Heste. Cacambo gav dem Havre at æde udenfor Løvhytten, og holdt stedse Øye med dem af Frygt for Svig.

Candide kyssede først Sømmen paa Kommandantens Kiole, og derpaa satte de sig til Bords. Er De da en Tydsker? spurgte Kommandanten ham i dette Sprog. Ja min ærværdige Pater, sagde Candide. Ved at sige disse Ord betragtede de begge hinanden med en yderlig Forundring, og med en Bevægelse, som de ikke var Herre over.

Og

Og fra hvilken Provinds i Tydskland er De? sagde Jesuiten.

Fra den skidne Provinds Vestphalen, sagde Candide, jeg er født paa Slottet Tunder-ten tronck.

O Himmel! er det muligt! raabte Kommandanten.

Hvilket Mirakel! raabte Candide.

Skulde det virkelig være Dem? sagde Kommandanten.

O! det kan aldrig være muligt! sagde Candide.

De faldt hverandre om Halsen, og de omfavnede hinanden, Strømme af Taarer hindrede dem i at tale.

Hvorledes! begyndte Candide at tale, skulde det være Dem, min ærværdige Pater? De skulde være den yndige Cunegondes Broder? Altsaa er De ikke bleven dræbt af Bulgarerne! De er Baronens Søn! Og er nu Jesuit i Paraguaj. I Sandhed man maae tilstaae, at det gaaer underlig til i denne Verden. O Pangloss! Pangloss! hvor vilde Du ikke have glædet Dig, dersom Du ikke hang i Galgen!

Kom-

Kommandanten gav sine Negerslaver og Paraguaier, som havde skienket Viin for dem i Krystalbægere, et Vink at forføye sig bort. Nu takkede han Gud og den hellige Ignatius tusinde Gange; han indsluttede Candide i sine Arme; deres Ansigter vare badede i Taarer.

De vil blive endnu mere bestyrtet, endnu mere bevæget, endnu mere ude af Dem selv, sagde Candide, da jeg kan lade Dem viide, at Deres Søster, som De troe, at Bulgarerne have mishandlet til Døde, lever og befinder sig frisk og vel.

Hvor er hun da?

I deres Naboelaug, hos Hr. Statholderen over Buenos Ayres, og jeg er kommen her for at bekrige Dem.

Alt, hvad de sagde i denne lange Samtale, tiente kun til at hobe Underverker over Underverker. Deres Siel svævede paa deres Tunge, var opmærksom i deres Øren, og funklede i deres Øyne. Da de vare Tydskere, saa drak de dygtig over Borde, imens at de ventede paa den Høy-

ærvære

ærværdige Pater Provinzial. Kommendanten begyndte, saaledes som følger, at fortælle sin Historie til sin kiere Ven Candide.

Femtende Kapitel.

Hvorfor Candide dræber sin elskelige Cunegondes Broder.

Jeg skal aldrig saa længe jeg lever glemme den skrækkelige Dag paa hvilken jeg saae, at min Fader og Moder bleve dræbte, og min Søster skiændet. Da Bulgarerne vare bortmarscherede, kunde man ingensteds finde denne min tilbedelsesværdige Søster. Min Fader, Moder, mig, to Tienestepiger og tre trøbte Drenge kastede man paa en Karre, for at begrave os i Jesuitterkapellet, som laae to Miile fra min Faders Slot.

En Jesuit besprængte os med Vievand, det var forbandet salt; nogle Draaber stænkede i mine Øyne. Pateren mærkede at mine Øyenlaage bevægede sig noget. Han lagde sin Haand paa mit Hierte, og følte, at det slog. Man

lod

lod hente Haandlægen til at hielpe mig, og efter tre Ugers Forløb var jeg igien paa Benene.

De veed, min kiere Candide, at jeg altid har været en smuk Dreng, og jeg blev endnu meget mere kiøn. Den ærværdige Pater Didrik, som var Superior over Huuset, fattede ogsaa det ømmeste Venskab for mig; han klædte mig i en Novitzes Dragt; og nogen Tid derefter blev jeg sendt til Rom. Pater Generalen hvervede den Gang gierne unge tydske Jesuiter. De Paraguaiske Eenevoldsherrer antage meget vædig spanske Jesuiter; de lide de Fremmede meget bedre, fordi de troe, at de bedre kunde styre dem.

Den ærværdige Patergeneral holdt mig værdig til at arbeide i denne Vingaard. Vi reiste bort, en Polak, en Tyroler, og jeg. Strax efter min Ankomst blev jeg bæret med en Underdiakonus's og en Lieutenants Plads, nu er jeg Oberst og Præst.

Vi skulle tage imod Kongen af Spaniens Tropper, saa de skulle faae det at føle, lad dem kun komme, ja jeg skal være Mand for, at de ikke allene skal blive slagne, men ogsaa oven i Kiøbet faae Kirkens Band over Hovedet. For-

synes

synet har sendt Dem herhid for at hielpe os. Men er det ogsaa virkelig sandt, at min kiere Søster Cunegonde endnu lever, og at hun er i Naboelauget hos Statholderen over Buenos Ayres? Candide forsikkrede ham med Eed, at intet kunde være meere sandt. Deres Taarer begyndte igien at flyde.

Baronen kunde ikke holde sig fra at omfavne Candide, han kaldte ham sin Broder, sin Befrier. O! maaskee kunde vi tilsammen min kiere Candide, gaae som Seyervindere ind i Staden, og føre min kiere Søster Cunegonde tilbage.

Det er mit eeneste Ønske, sagde Candide; thi jeg havde i Sinde at ville ægte hende, og haaber saa endnu. Overmodige Knegt! svarede Baronen, vil Du have den Uforskammenhed at tænke til at ægte min Søster, som kan tælle sexten Ahner! Jeg mærker, at Du besidder en temmelig Deel af Frækhed, siden Du tør understaae Dig til at tale til mig om et saa forvovent Forehavende!

Candide, som var bleven ligesom forsteenet over denne Tale, svarede ham: Min velærværdige Pater, alle Jordens Ahner kunne ikke her komme i Betragtning. Jeg har revet Deres

Søster

Søster ud af en Jødes og en en Inqvisitors Arme; hun er mig mange Forbindtligheder skyldig, og hun vil ogsaa ægte mig. Mester Pangloss har stedse sagt mig, at alle Mennesker ere hinanden lige, og derfor kan De være fuldt og fast forsikret om, at jeg ægter hende.

Det ville vi først see, din Skurk! sagde Jesuiterbaronen Thunder-ten-tronck, og gav ham med det samme et dygtigt Slag med den flade Klinge over Ansigtet. Candide drog sin Kaarde paa Øyeblikket, og jog den lige ind tilHeftet i Jesuiterbaronens Liv.

Men da han drog den rygende tilbage, begyndte han at græde: Ak min Gud! sagde han, jeg har dræbt min gamle Herre, min Ven, min Svoger. Jeg er saa godt et Menneske, som der kan ligge Liv og Blod i, og dog har jeg allereede myrdet tre Mennesker! Og iblandt disse tre to Præster.

Cacambo, som havde staaet Skildvagt ved Døren af Løvhytten, kom tilløbende. Nu er der intet andet Raad for, end at selge vort Liv dyrt, sagde hans Herre til ham, uden Tvivl

kommer

kommer man ind i Løvhytten; vi maae døe med Vaaben i Hænderne. Cacambo, som havde oplevet flere slemmere Tilfælde end dette, fattede sig strax, han tog Jesuiterkiolen, som Baronen havde paa, og kastede den over Candide, han gav ham den Afdødes Bonnet, og fik ham til at stiige til Hest. Alt dette skede i et Øyeblik. Jag nu til, min Herre, alle ville antage Dem for en Jesuitisk Adiudant, og vi ere over Grændserne, førend man kan forfølge os? Han jagede for i Veyen, og raabte paa Spansk: Plads! Plads! for den velærværdige Hr. Oberst!

Sextende Kapitel.

Hvad der hændedes vore tvende Reisende med to Piger, to Babianer og de Vilde som kaldes Langører.

Candide og hans Tiener vare allerede uden for Grændsen, og endnu vidste ingen i Leyren noget om den tydske Jesuits Død. Den omhyggelige Cacambo havde baaret Omsorg for at fylde sin Ranbsel

Randsel med Brød, Schokolade, Skinke, Frugter og nogle Potter Viin. De vare allerede, paa deres andaluſiſke Heſte, komne temmelig dybt ind i et ubekjendt Land, hvor de ingen Vey kunde finde. Endelig ſaae de en ſmuk Eng ligge for dem, ſom var gjennemſkaaren af mange Aaer. Her forede vores tvende Reiſende deres Heſte. Cacambo bad ſin Herre at ſpiiſe, og foregik ham med et godt Exempel.

Vil Du have at jeg ſkal ſpiiſe Skinke, ſagde Candide, jeg ſom har myrdet Hr. Baronens Søn, jeg ſom er fordømt til aldrig at ſee den ſmukke Cunegonde! Hvad nytter det mig, at jeg forlænger mine kummerfulde Dage, da jeg maae henbringe dem langt borte fra min Elſkede i Anger og Fortvivlelſe? Hvad vil Journalen i Trevoux ikke ſige, i Fald den ſkulde faae det at vide?

Saaledes talede Candide, men han lod dog Maden ſmage ſig godt. Solen dalede. De to Vildfarne hørte nogle ſvage Skrig, ſom ſyntes at komme fra Fruentimmer. De vidſte ikke, om diſſe Skrig vare af Smerte eller Glæde, men de ſprunge op med den Uroe og Frygt, ſom alting indſkyder i et fremmed Land. Diſſe Skrig kom

fra to splitternøgne Piger, som hurtigen løb over Engen, medens to Aber, som forfulgte dem, bede dem i Laarene. Candide blev rørt af Medlidenhed, han havde lært at skyde hos Bulgarerne, og havde endogsaa kundet skyde en Nød af en Hasselbusk uden at røre Bladene. Han lagde an med sin spanske Flint med dobbelt Løb, skiød, og fældede begge Aberne.

Gud være lovet, min kiære Cacambo, sagde han, jeg har befriet disse to stakkels Piger fra en stor Fare, Dersom jeg har begaaet en Synd ved at dræbe en Inqvisitor og en Jesuit, saa har jeg dog nu bødet den, da jeg har frelst disse to Pigers Liv. Kanskee at de ere to Fruentimmer af Stand, og denne Begivenhed kan maaskee være os til megen Gavn i dette Land.

Han vilde vedblive at tale, men maalløs blev han, da han saae, hvorledes disse to Piger kierligen omfavnede de to Aber, udgiøde Taarer over deres døde Legemer, og opfyldte Luften med deres væmodige Klager. En saa stor Sielegodhed havde jeg ikke formodet mig hos Pigerne, sagde Candide endelig til Cacambo; denne svarede ham: Der har De igien giort et ret smukt Me-

ster-

stærstykke, min Herre. De har dræbt begge disse Damers Elskere.

Deres Elskere! Skulde det være mueligt? Du spøger kun Cacambo. Det er jo aldrig troeligt?

Min kiere Herre, svarede Cacambo, De forundrer dem stedse over alting! Hvorfor finder De det saa i meget sælsomt, at der er et Land til, hvor Bavianerne staaer i god Yndest hos Damerne? De ere Fierdedeel Mennesker, ligesom jeg er en Fierdedeel Spanier.

Ak! svarede Candide, jeg erindrer mig at have hørt Magister Pangloss sige, at slige Ting ogsaa have hændet sig i fordums Dage, og at denne Blanding har frembragt Aegipanerne, Faunerne, Satyrerne, hvilke mange af Alderdommens store Mænd have seet. Men alt dette antog jeg dengang for at være Fabler.

Men nu bør de være overbeviist om, sagde Cacambo, at det er Sandhed, og nu kan De jo selv see, hvorledes Fruentimmer handle, som ikke have faaet nogen rigtig Opdragelse. — Men alt, hvad jeg frygter for, er, at disse Damer nok spille os et slemt Puds.

Disse' grundige Betragtninger formaaede Candide til at forlade Engen, og at begive sig tillige med Cacambo dybt ind i en Skov. Der spiiste de tilsammen; da de havde spiist, forbandede de begge to Stor-Ingvisitoren, Statholderen over Buenos Ayres og Baronen, og faldt i Søvn paa Mosset. Da de opvaagnede, mærkede de, at de ikke kunde røre sig. Aarsagen dertil var, at Langørerne Landets Indbyggere, til hvilke de tvende Damer havde forraadet dem, havde om Natten bundet dem med Strikker af Bast.

Et halvhundrede Langører stode omkring dem, de vare ganske nøgne, bevæbnede med Piile, Køller og Øxer af Flintesteen. Nogle satte en stor Kiedel paa Ilden, til hviken de blæste, andre giorde Stegespidde, og alle skrege: Det er en Jesuit! Det er en Jesuit! Nu kunde vi hævne os, og giøre os ret tilgode. Vi ville æde Jesuiterkiød! Vi ville æde Jesuiterkiød.

Har jeg ikke nok sagt dem det, min kiære Herre! raabte Cacambo sørrigfuld, at de to Piger vilde spille os et slemt Puds. Candide raabte, da han saae Kiedelen og Stegespiddene: Vi blive vilforladelig enten stegte eller kaagte! Ak! hvad vilde

vilde Magister Pangloss sige, dersom han saaledes saae Naturen i al sin Raahed? Alting er godt; det vil jeg lade gielde, men jeg maae tilstaae, at det er overmaade bedrøveligt, at jeg har mistet Frøken Cunegonde, og her at sættes paa Spid af Langsverne.

Cacambo vidste altid Midler til at hielpe sig udaf Forlegenheder. Fortvivl ikke, sagde han til den trøstesløse Candide; jeg forstaaer noget af disse Folks Hottentotsprog, jeg vil tale med dem. Forglem for alting ikke, sagde Candide, at forestille dem, hvilken gruelig Umenneskelighed det er, at kaage Mennesker, og hvorlidet christeligt det er.

Mine Herrer, sagde Cacambo, I giøre Eder altsaa Regning paa at ville æde en Jesuit i Dag; det er vel giort; ingen Ting er mere billigt end saaledes at behandle sine Fiender. Ja den naturlige Ret lærer os virkelig at slaae vor Næste ihiel, saaledes gaar det til paa hele Jordkloden. Naar vi nu ikke benytte os af denne Ret til at æde dem, saa skeer det, fordi vi have andre mere lækre Retter; men I have ikke de samme Hielpemidler som vi, ja det er sandelig

meget

meget bedre at æde sine Fiender, end at overlade Frugten af sin Seyer til Ravne og Krager.

Men mine Herrer. I vilde dog vel ikke æde Eders gode Venner? I tænke, at I sætte en Jesuit paa Spid, og det er Eders Forsvarer, det er Eders Fienders svorne Fiende, som I ville steege. Hvad mig angaaer, jeg er født i Eders Land; den unge Mand der er min Herre, og intet mindre end en Jesuit, han har nyelig slaget en Jesuit ihiel, han bærer dennes Dragt, og det er Aarsagen til Eders Feiltagelse.

Og paa det at I kunde see, at jeg har sagt Eder den rene Sandhed, saa tag hans Kiole, bring den til det første Grændsested, som tilhører Los Padres, spørg der, om min Herre ikke har dræbt en Jesuitisk Officier. I behøve jo kun kort Tid til den smule Vei; og I har jo desuden endnu ret god Tid til at æde os, dersom I see, at jeg har løyet for Eder. Men dersom jeg har sagt Eder Sandheden, saa kiende I alt for godt til Folkeretten, til Love og Sæder, at I ey skulle lade os vederfare Maade.

Langøerne fandt, at denne hans Tale var meget fornuftig, de affendte nu to af de Fornemste

for

for i mueligste Hast ilde til Jesuiterlan-
det og der erkyndige sig om Sandheden. De
to Afsendte forrettede deres Ærinder som Mænd
af Forstand, og bragte snart gode Tidender til-
bage. Langsrerne løsbandt deres Fanger, be-
viiste dem allehaande Høfligheder, tilbøde dem
Piger, gave dem Forfriskninger, ledsagede dem
til deres Lands yderste Grændser, og skrege
gladeligen: Det er ingen Jesuit! Det er ingen
Jesuit!

Candide kunde ikke holde op at forundre sig
over Aarsagen til sin Befrielse. Hvilket Folk!
sagde han, Hvilke Mennesker! Hvilke Sæder!
Dersom jeg ikke havde havt den Lykke, at stikke
en Kaarde lige til Heftet igiennem Livet paa
Frøken Cunegondes Broder, da var jeg uden
Barmhiertighed bleven opædt. Men alligevel
er den rene Natur dog god. Thi hvo utallige
Høfligheder beviiste dette Folk mig ikke, i Stedet
for at æde mig, da de fik at viide at jeg ingen
Jesuit var

Syl-

Syttende Kapittel.

Candide og hans Tiener ankomme i Landet Eldorado, og hvad der sammesteds hændedes dem.

Da de vare komne over Langsrernes Grændser, sagde Cacambo til Candide: De seer, at denne Halvdeel af Jordkuglen her ikke duer meer end som den anden; troe mig, og følg mit Raad, det klogeste vi kunde gjøre, er, at vi vende tilbage til Europa det snareste muligt.

Vende tilbage igien til Europa? Og hvor saa hen? Dersom jeg reiser til mit Fødeland, der dræber Bulgarer og Abarer alle levende Væsener; kommer jeg til Portugal, saa bliver jeg brændt; og dersom vi blive i dette Land, saa ere vi ikke noget Øyeblik sikkre for at blive satte paa Spid. Men hvorledes kan jeg fatte den Beslutning, at forlade den Deel af Verden, i hvilken Frøken Cunegonde opholder sig?

Lad os da begive os til Cayenne, sagde Cacambo, der finde vi Franskmænd, thi de drage jo over den hele Verden; de kunde hielpe os. Gud har kanskee Medlidenhed med os.

Det

Det var just ikke saa meget let at komme til Cayenne. De vidste nok saa omtrent, til hvilken Side de skulde tage deres Vej; men Bierge, Floder, Afgrunde, Røvere og Vilde, vare overalt skrækkelige Hindringer for dem. Deres Heste vare færdige at falde om af Træthed, deres Proviant var fortæret; en heel Maaned havde de ernæret sig af vilde Frugter. Endelig befandt de sig ved en liden Flod, hvis Bredder vare besatte med Kokostræer, hvis Frugter opholdte deres Liv og gav dem nyt Haab.

Cacambo, der altid gav lige saa gode Raad som den Gamle, sagde til Candide: Længer kunde vi nu ikke komme; vi have marscheret nok for denne Gang. Jeg seer en tom Kano paa Strandbredden, lad os fylde den med Kokosnødder, lad os sætte os i denne lille Baad. Lad Strømmen føre os hen, hvor den vil. En Flod fører dog altid hen til et beboet Sted. Finde vi ikke noget godt, saa faae vi dog i det mindste noget nyt at see. Frisk afsted, sagde Candide, vi ville anbefale os til Forsynet.

Saaledes dreve de nogle Miile afsted imellem Strandbredde, som snart vare blomstrende,

snart

snart frugtbare, snart vare de steile, snart jevne. Floden blev stedse bredere; tilsidst blev den borte under en Hvælving af forfærdelige Klipper, hvis Toppe naaede til Himmelen. De tvende Reisende havde den Dristighed, at overgive sig til Strømmen under denne Hvælving. Floden, som paa dette Sted blev snævrere, reve dem med sig med en forfærdelig Fart og et grueligt Bulder. Efter fire og tive Timers Forløb saae de igien Dagens Lys; men deres Kano blev sønderslagen paa Skierene; een heel Miil maatte de arbeide sig frem fra Klippe til Klippe; tilsidst saae de en umaadelig Horizont, som var omgiven af utilgiengelige Bierge. Markerne vare saavel anvendte til Fornøyelse som til Nytte, det Behagelige afvexlede stedse med det Nyttige. Veyene vare bedækkede eller snarere udsmykkede med Vogne af en glimrende Dannelse og kostbare Materialier. Mandfolk og Fruentimmer af en ualmindelig Skiønhed sadde i dem, de bleve trukne af store røde Væddere, som i Hurtighed overgik de bedste Heste fra Andalusien, Tetuan og Mequinez.

Det

Det er dog et ganske andet Land, end Vestphalen, sagde Candide. Han og Cacambo klavrede ned af Klipperne, ved den første Landsbye, som de saae. Nogle Børn, hvis pialtede Klæder vare af Guldbrokade, fornøyede sig med Kasteleeg ved Indgangen til Byen; vore to Reisende fra den anden Verden kunde ikke see sig mætte paa dem: Deres Kastesteene vare store brede runde Stykker, af Farve gulle, røde eller grønne, som kastede en stor Glands fra sig. Vore Reisende fik Lyst at samle nogle; og see de vare af Guld, af Smaragder og Rubiner, af hvilke den mindste vilde have været den største Zier for Stor-Mogulens Throne. Uden Tvivl, sagde Cacambo, ere disse Børn, Sønner af Landets Konge, som her spille Kastesteen. I samme Øyeblik fremkom Skolemesteren i Landsbyen for at jage dem i Skolen. Ha! sagde Candide, det er den Kongelige Familie-Hovmester.

De smaae Tiggerdrenge forlode strax Leegen, og lode deres Kastesteene ligge paa Jorden, tilligemed alt det, som havde tient dem til Fornøyelse. Candide samlede dem, løb efter Skolemesteren, og overgav ham dem paa den ydmygste

Maade,

Maade, og gav ham ved Tegn at forstaae, at deres Kongelige Høyheder havde forglemt deres Guld og Juveier. Landsbyeskolemesteren kastede dem med et Smiil paa Jorden, betragtede i et Øyeblik Candides Figur med megen Forundring, og vedblev sin Gang.

De Reisende opsamlede hurtig Guldet, Rubinerne og Smaragderne. Hvor ere vi, raabte Candide? Kongesønnerne i dette Land maae ret være viiseligen opdragne, da man lærer dem at foragte Guld og Ædelsteene, Cacambo var lige saa forundret som hans Herre. Endelig kom de til det første Huus i Landsbyen, det var bygget som et Slot i Europa. En Vrimmel af Mennesker var udenfor Døren, og endnu flere inde i Værelserne. En behagelig Musik lod sig høre, og en lækker Lugt kom dem i Møde fra Kiøkkenet.

Cacambo nærmede sig til Døren, og hørte, at man talede Peruviansk; det var hans Moders Maal; thi hele Verden veed, at Cacambo var født i Tucuman, i en Bye, hvor man ikke kiender til andet Sprog. Jeg skal tiene dem til

Tolk,

Tolk, sagde han til Candide. Kom lad os gaae ind, det er et Vertshuus.

To unge Knøse og to unge Piger, som vare Opvartere i Vertshuset, klædte i Guldenstykke, Haaret indflettet i Baand, indbøde dem til at sætte sig ned ved Spisebordet. Man frembaer fire Slags Supper, hvoraf hver var forsynet med tvende Papegøyer, en kaagt Kontur, som veyede to hundrede Pund, to stegte Abekatter af en fortræffelig Smag, tre hundrede Kolibrer paa eet Fad, og sex hundrede af Fluefangerfuglene paa et andet, de kosteligste Raguts, de nydeligste Postеyer og Bagværk. Alt dette laae paa Fade, der vare forfærdigede af en Slags Biergkrystal. Opvarterne og Opvarterskerne, indskiænkede mangehaande Drikkevare, som vare tilberedede af Sukkerrør.

Giesterne vare for størstedelen Kiøbmænd og Vognmænd, alle havde en meget fiin Levemaade, med den forsigtigste Belevenhed giorde de Spørgsmaal til Cacambo, og han besvarede dem paa en meget fyldestgiørende Maade.

Da Maaltidet var endt, kastede Cacambo og Candide tvende af de opsankede Guldstykker paa

Bordet,

Bordet, med hvilke de troede ret godt at have betalt deres Fortæring. Verten og Vertinden vare færdige at sprække af Latter, og i en lang Tid maatte de holde sig i Siderne. Da de endelig vare komne til sig selv igien, sagde Verten; Vi see meget vel, at De ere Fremmede, og saadanne ere vi slet ikke vandte til at see: Undskyld os, at vi udbrød i Latter over at de til Betaling tilbød os Flinteſtene, som ligge paa vore alfare Veye. De have uden Tvivl ingen af dette Lands Penge, og det er ikke heller nødvendigt for at spiise her. Alle Vertshuuse, som for Handelens Skyld ere anlagte, blive betalte af Regieringen. Deres Bevertning har kuns været meget maver her, thi det er kun en fattig Bye, men alle andre Steder, hvor de komme hen, vil de vidst blive modtagne saaledes, som de fortiene.

Cacambo fortolkede Candide hele Vertens Tale, og Candide hørte til med den samme Forundring og Forvirring, med hvilken hans Ven Cacambo fortaalde. Men hvad mon dette da være for et Land, sagde den eene til den anden, som er ubekiendt for den hele øvrige Verden, og hvor

hele

hele Naturen har en saa meget forskiellig Skikkelse fra vores? Kanskee at det er det Land, hvor alting gaaer godt; thi saadant et Land maae der nødvendig være til. Og i hvad end Magister Pangloss sagde, saa har jeg dog bemærket, at alting gik slemt i Vestphalen.

Attende Kapitel.

Hvad de saae i Landet Eldorado.

Den nysgierrige Cacambo giorde sin Vert mange Spørgsmaal; Verten sagde til ham; jeg er en meget enfoldig Mand, og herved befinder jeg mig ret vel. Men her er en gammel Mand, som forhen har levet ved Hoffet, han er den viiseste i hele Kongeriget; og han er ogsaa den fortroeligste og den snakkomste.

Han førte Cacambo strax til den Gamle. Candide spillede kun her den anden Person, og fulgte med sin Tiener.

De gik ind i et meget simpelt Huus, thi Døren var kun af Sølv, og Panelet i Værelserne var kun af Guld, men det var bearbeidet med saa megen Smag, at de riigeste Pannelinger kunde ikke fordunkle det. Sandt er det, at Forgemakket knn var udsmykket med Rubiner og Smaragder, men den Orden, i hvilken alting var sadt, erstattede overflødigen denne yderlige Simpelhed.

Den gamle nødte de to Fremmede at sætte sig paa en Sopha, som var udstoppet med Fiære af Colibrer, og lod presentere dem alle Slags Likører i Diamantkar; herpaa tilfredsstillede han deres Nysgierrighed paa følgende Maade:

Jeg er hundrede og to og halvfierdsindstyve Aar gammel, og jeg har hørt af min afdøde Fader, som var Kongelig Staldmester, de forfærdelige Revolutioner i Peru, til hvilke han har været Vidne. Det Rige, i hvilke vi ere, er Yncaernes gamle Fædreneland, som de meget ufornuftigen forlode, for at underkuinge en anden Deel af Verden, hvor de endelig bleve aldeles udryddede af Spanierne.

Fyr-

Fyrsterne af deres Stamme, som forbleve i deres Fødeland, vare viisere; de befalede, med Folkets Bifald, at ingen Indbygger nogentid maatte forlade vort lille Kongerige; og dette har bevaret os vor Uskyldighed og Lyksalighed. Spanierne have havt et dunkelt Begreb om dette Land, og kaldet det Eldorado; og en Engelskmand navnlig Ridder Raleigh kom det meget nær, omtrent for hundred Aar siden; men da vi ere omgivne af ubestigelige Klipper og bundløse Afgrunde, saa have vi hidindtil stedse været beskiermede imod de Europæiske Nationers Rovgierrighed, som besidde en overordentlig Begierlighed efter vort Lands Flintesteene og Skarn, og som gierne ihielsløge os indtil den sidste Mand, for at bekomme samme.

Samtalen varede længe; den dreiede sig til Regieringsformen, Sæderne, Fruentimmerne, de offentlige Skuespil, og til Konsterne. Endelig lod Candide, som stedse fandt meest Smag i Metaphysikken, ved Cacambo spørge: om de havde nogen Religion der i Landet?

Den Gamle rødmede lidt. Kunde De vel tvivle derom? sagde han. Holder De os da for

Utaknemmelige? Cacambo spurgte ganske ydmyg, hvilken en Religion de havde i Eldorado? Den Gamle rødmede igien. Kan der da være flere end een Religion? sagde han. Jeg tænker, at vi have den samme Religion, som den hele Verden har; vi tilbede Gud fra Morgen indtil Aften. I tilbede kuns een Gud! sagde Cacambo, som stedse maatte fortolke Candides Tvivl. Formodentlig, sagde den Gamle, da der hverken er to, eller tre, eller fire. Jeg maae i Sandhed tilstaae, at Folk fra den anden Verden giøre ret sære Spørgsmaal.

Candide holdt ikke op at lade giøre Spørgsmaal til den gode Gamle; han vilde vide, hvorledes man bad til Gud i Eldorado?

Vi bede ham om slet intet, sagde den gode og ærværdige Viise; vi have intet at begiere af ham; han har givet os alt det, som vi have fornøden, vi takke ham bestandigen.

Candide var nysgierrig for at kiende deres Præster; han spurgte, hvor de vare. Den gode Gamle smilede. Mine Venner, sagde han, vi ere allesammen Præster; Kongen og enhver Husfader synger høytideligen Lovsange hver Morgen,

og fem til sex tusinde musikalske Instrumenters Lyd ledsage dem. — "Har i da ingen Munke, som meddeele Lærdomme, som kives og trættes, som stifte Kabaler, og som lade Folk opbrænde, der ikke ere af eens Meening med dem?" Da maatte vi ret være nogle store Narre, sagde den Gamle, her have vi alle een og den samme Meening, og vi forstaae slet ikke, hvad I meene med Eders Munke.

Ved denne Samtale blev Candide som henrykt, og sagde ved sig selv. Ha! dette er noget andet end Vestphalen og Hr. Baronens Slot! Havde vor Ven Pangloss seet Eldorado, da havde han vist ikke paastaaet, at Slottet Tunder-ten-tronck var det fortreffeligste paa Jorden. Ja reise maae man, hvis man vil lære noget, det er en afgiort Sag.

Efter denne lange Samtale, lod den gode Gamle spænde sex Væddere for sin Vogn, og gav de tvende Reisende tolv af sine Tienere med, for at ledsage dem til Hoffet. "Jeg haaber, de undskylde mig, at jeg formedelst min Alder ikke kan have den Ære at følge med dem. Kongen vil sikkert modtage dem paa en Maade, som de

kunde være fornøyede med, og uden Tvivl undskylde de det, som maatte mishage dem, med Ordsproget. Ethvert Land har sin Skik."

Candide og Cacambo steege i Vognen; de seer Væddere fløy afsted med dem, og i mindre end fire Timer ankom de til det Kongelige Slot, som laae ved den eene Ende af Hovedstaden; Portalen var to hundrede og tyve Fod høyt, og hundrede bredt. Det er umueligt at beskrive, hvilken Materie den var af. Man kan letteligen indsee, hvor overmaade meget den i Kostbarhed maae have overgaaet de Flintesteene og den Sand, som vi kalde Guld og Ædelsteene.

Tyve smukke Piger af Livvagten imodtoge Candide og Cacambo, da de stege ud af Vognen, de førte dem i Bad, og klædte dem i Kioler, som vare vævede af Duun af Kolibrer. Derefter førte Kronbetienterne og Kronbetientinderne dem i hans Mayestets Gemakker, igiennem to Rader af Musici, hver Rad bestod af tusind Mand, efter almindelig Skik og Brug.

Da de nærmede sig til Audienzsalen, spurgte Cacambo een af de fornemste Kronbetienter, hvorledes man skulde bære sig ad med at hilse hans Ma-

Mayestet? om man skulde kaste sig ned paa Knæerne eller paa Maven? om man skulde legge Hænderne paa Hovedet eller paa Bagdelen, eller slikke Støvet af Gulvet? med eet Ord, hvorledes Ceremonien var. Det er Brug, svarede Oberceremoniemesteren, at omfavne Kongen og kysse ham paa begge Kinderne. Candide og Cacambo faldt Hans Mayestet om Halsen, han imodtog dem med al optænkelig Yndest, og bad dem meget høflig til Aftensmad.

Imedens dette blev tillavet, førte man dem omkring i Staden. De offentlige Bygninger naaede op til Skyerne, Torvene vare udsmykkede med mangfoldige Kolonner. Der vare Springvand, som udkastede slet og ret Vand, men andre sprang med Rosenvand, og med Likører af Sukkerrør, som bestandig løb i store Bækkener, hvis Bund var belagt med et Slags Ædelstene, som duftede en Lugt, der lignede Nellikernes og Kaneelets.

Candide spurgte om den Høyesteret, Parlamentet. Man svarede ham, at her er slet ingen, og at man aldrig havde Processer. Han erkyndigede sig om de havde Fængsler, og man

svarede

svarede Ney. Men det, som han allermeest forundrede sig over, og som han havde den største Fornøvelse af, var Videnskabernes Akademie, i hvilket han saae et Gallerie, som var to tusind Skridt langt, og ganske opfylde med mathematiske og physiske Instrumenter.

Da de saaledes vare løbne omkring den hele Eftermiddag, og havde beseet næsten den tusinde Deel af Staden, førte man dem tilbage til Kongen. Candide og hans Tiener, Cacambo, maatte sætte sig imellem hans Mayestet og mange Damer. Aldrig har der været kosteligere Giestebud, og aldrig har noget Maaltid været krydret med større Vittighed, end den, Hans Mayestet ved denne Leilighed viiste. Cacambo fortolkede Candide alle Kongens vittige Indfald, og omendskiøndt de vare oversatte, saa vedbleve de dog stedse at være vittige Indfald. Iblant det som Candide forundrede sig over, var dette sikkert ikke det mindste.

I en Maaned forbleve de i dette giestefrie Land. Candide sagde bestandig til Cacambo. Det er en uomstødelig Sandhed, min Ven, at det Slot, som jeg er født i, kan slet ikke komme

i

i nogen Ligning med dette; men her er dog ingen Baroneſſe Cunegonde, og Du har nok uden Tvivl ogſaa din Donna i Europa. Forblive vi her, ſaa ere vi ikke en Smule meer end de andre Indbyggere; men vende vi derimod tilbage til vor Verden, og tage kun tolv Vædere med os, belæſſede med Eldoradoſke Flinteſteene, ſaa ere vi rigere end alle Konger tilhobe, ſaa have vi ikke længer nødig at frygte for Inquiſitorer, og vi kunde meget let faae Baroneſſe Cunegonde igien.

Dette Forſlag behagede Cacambo; man er ſaae ſtor Elſker af at flakke omkring, af at giøre ſig vigtig hos ſine Landsmænd, man finder en ſaa ſtor Fornøyelſe i at prale med det, ſom man har ſeet paa ſine Reiſer, at vore tvende lykkelige Reiſende toge den Beſluttning, ikke at være det længer, og at tage deres Afſkeed fra Hans Mayeſtet.

I giøre en dum Stræg, ſagde Kongen til dem; vel veed jeg, at mit Land har ikke meget tillokkende; men hvor man befinder ſig ſaa nogenledes vel, der bør man blive. Jeg har ſlet ingen Ret at tilbageholde Fremmede; det var et Tyranni, ſom hverken er overeensſtemmende med vore

Sæder

Sæder eller med vore Love. Alle Mennesker ere frie. Reiser, naar I lyster, men dette kan jeg lade Eder vide, at det er vanskeligt at komme ud af mit Rige.

Det er umueligt at fare op ad den stridige Strøm, paa hvilke I ved et Underverk ere ankomne, og som løber under en Hvælving af Klipper. Biergene, som omgive mit Rige, ere ti tusind Fod høye, og de ere saa lige som Mure; enhver af dem indtage et Rum af mere end ti Miile i Omfang, og dybe Afgrunde standse dem, som ville stige ned af samme. Men desuagtet, siden I dog nu ikke ville afstaae fra at reise, saa saa vil jeg befale min Oberbygningsdirektør, at forfærdige en Maskine, som kan lette Eders Fart. Naar man har ført Eder paa hiin Side af Biergene, saa kan ingen længer ledsage Eder; thi mine Undersaatter have giort et Løfte, aldrig at begive sig uden for vore Grændser, og de ere alt for vise til at de skulde bryde dette Løfte. Ellers kunde I kuns frit fordre, hvad I ville have.

Vi forlange kuns af Deres Mayestet, sagde Cacambo, nogle Vædder belæssede med Levnets-

midler

midler, Flintesteene og Snavs her af Landet. Kongen sagde leende; jeg kan ikke blive klog paa Eders Smag, I Europæere, siden I ere saa begierlige efter vores gruule Snavs? Men tag I kuns saa meget, som I ville have, og megen Lykke med Eders Ladning.

Han gav ufortsvet Befaling til sine Ingenieurer, at forfærdige en Maskine, til at vinde disse to overordentlige Mennesker ud af Kongeriget. Tre tusinde gode Mekanikkere arbeidede paa den; efter fiorten Dages Forløb var den færdig, og i Landets Penge der kostede den kun tyve Millioner Pund Sterling.

Man satte Candide og Cacambo paa denne Maskine; paa samme vare der to store røde Væddere med Sadler og Bidsler, som de kunde ride paa, naar de vare komne over Biergene, tyve Væddere med Paksadler, belæssede med Levnetsmidler, tredive bare Foræringer af Landets største Sieldenheder, og halvtredsindstyve, som vare beladte med Guld, Ædelsteene og Diamanter. Kongen tog med et kierligt Favnetag Afskeed fra de tvende Vagabonder.

Det var et smukt Syn, at see deres Afreise, og den konstige Maade, paa hvilken de og deres Vædere bleve hidsede op til Toppen af Biergene. Mekanikkerne toge Afskeed, efterat de havde bragt dem i Sikkerhed; og Candide havde nu ikke andet Ønske eller Attraae, end at kunde lægge sine Vædere med deres Kostbarheder for Baronesse Cunegondes Fødder. Nu have vi noget at betale Gouverneuren af Buenos Ayres med, om Baronesse Cunegonde ellers kan vurderes. Vi ville begive os til Cayenne, indskibe os der, og derefter ville vi see til, hvilket et Kongerige vi skulde kiøbe os.

Nittende Kapittel

Hvad der hændedes dem i Surinam, og hvorledes Candide giorde Bekiendtskab med Morten.

Vore tvende Reisende fortsatte deres Vey meget fornøyelig den første Dag. De vare opmuntrede ved den Tanke, at de vare Besiddere af flere Rigdomme end som Asien, Europa og Africa til-

tilsammen vare i Stand til at frembringe. Den forelskede Candide skaer i sin Henrykkelse Cunegondes Navn i ethvert Træe. Den anden Dag blev tvende af deres Væddere siddende i et Morads, og sank ned i det med deres Pakker. Nogle Dage derefter faldt tvende Væddere om af Mathed og døde; syv eller otte døde noget derefter af Sult i en Ørk, og andre styrtede siden efter ned af Klipperne; kort, da de havde vandret hundrede Dage, havde de kuns to Væddere tilovers.

Candide sagde til Cacambo: Du seer min Ven, hvor forgiengelige denne Verdens Rigdomme ere; intet er mere varigt end Dyden og den Lykke at see Baronesse Cunegonde igien. Jeg maae tilstaae, at det er sandt, sagde Cabambo, men vi have endnu tvende Væddere tilovers, som ere belæssede med flere Rigdomme, end som Kongen af Spanien nogentid bliver Eyer af, og jeg seer en Stad langt borte, som forekommer mig at være Surinam, som tilhører Hollænderne. Nu ere vi ved Enden af vore Lidelser og ved Begyndelsen af vor Lykfalighed.

Da de nærmede sig til Staden, fandt de en Neger liggende paa Jorden, som kun havde sin halve Klædning paa, nemlig et Par Underbuxer af blaat Lærred; denne stakkels Mand fattedes den venstre Fod og den høyre Haand. Ak! min Gud! raabte Candide til ham paa Hollandsk, hvad gior Du her, min Ven, i den forfærdelige Tilstand, i hvilken jeg seer Dig? Jeg venter paa min Herre, Hr. van der Dendur, den store Kiøbmand, svarede Negeren. Er det Hr. van der Dendur, sagde Candide, som har sadt Dig i denne Tilstand?

Ja, min Herre, sagde Negeren, saaledes er det nu engang bleven Brug. Vi faae to Par Lærred-Buxer om Aaret, og heri bestaaer vor hele Dragt. Naar vi arbeide i Sukkermøllen, og den knuser een af vores Fingre, saa hugger man Haanden af os, ville vi løbe bort, saa hugger man Foden af os. Begge disse Ting har hændtes mig. — For denne Priis faae de Sukkeret at spiise i Europa. Og dog sagde min Moder til mig, da hun solgte mig for ti Patagoner paa Kysten af Guinea: Mit kiere Barn, velsign vore Fetisser, tilbed dem altid; de ville

skienke

skienke dig et lykſaligt Liv. Du har den Ære at være en Slave af vore Herrer, de Hvide, og derved gior Du din Fader og Moder lykkelige.

Ak! jeg veed ikke, om jeg har giort deres Lykke, men de have ſikkert ikke giort min. Hundene, Aberne og Papeggyerne ere hundrede Gange mindre ulykkelige end ſom vi. De Hollandſke Fetiſſer, ſom have omvendt mig, ſige mig den eene Søndag efter den anden, at vi alle, Hvide og Sorte, ere Adams Børn. Jeg er aldeles ingen Genealogiſt, men derſom diſſe Prædikantere ſige Sandhed, da ere vi alle kiødelige Søskendebørn. Derſom det nu er ſaaledes, ſaa maae de tilſtaae mig, at man umuelig kan behandle ſine Slægtninge paa en afſkyeligere Maade.

O Pangloſſ! raabte Candide, aldrig har Du kunder foreſtille Dig ſlige Grueligheder. Derſom det virkelig forholder ſig ſaaledes, ſaa maae jeg give glip af din Læreſætning om den bedſte Verden. Hvad er det for en Læreſætning? ſagde Cacambo. Ak! ſagde Candide, det er den Aſſindighed at paaſtaae, alting er godt, naar alting er ondt. Han fældede Taarer ved at betragte Negeren; og grædende gik han ind i Surinam.

Det

Det allerførste, som de erkyndigede sig om, var, om der ingen Skib var i Havnen, som kunde bringe dem til Buenos Ayres. Det traf sig just, at den som de henvendte sig til, var en spansk Kaptein, som tilbød sig at giøre Akkord med dem for en billig Priis. Han bestilte dem i et Vertshuus for at giøre Aftale med dem. Candide og den troe Cacambo gik derhen tillige med deres tvende Væddere, for at høre hans Forslag.

Candide, som baer Hiertet paa Tungen, fortalte Spanieren alle sine Hændelser, og forsikrede ham, at han vilde bortføre med Magt Baroneſſe Cunegonde. Nei, det skal jeg nok vogte mig for, ikke at føre Jer til Buenos Ayres, sagde Kapteinen; baade jeg og De bleve hængte i Galgen. Den smukke Cunegonde er Hans Excellences Gouverneurens Favorit-Maitresse.

Det var et Tordenslag for Candide, han græd i en lang Tid, endelig førte han Cacambo afsides: Hør min kiere Ven, sagde han, hvad du skal giøre. Vi have hver i vore Lommer for fem til sex Millioner Diamanter, gaae Du og

hent

hent Baroneſſe Cunegonde fra Buenos Ayres, dertil er Du mere ſikket end jeg. Dersom Gouverneuren giør nogen Omſtændighed, saa giv ham en Million, og dersom han endda ikke vil, saa giv ham to; Du har ikke dræbt nogen Inquiſitor, man vil ingen Snarer lægge for Dig. Imidlertid fragter jeg et andet Skib, seiler til Venedig, og venter der paa Dig. Det er en Friſtat, hvor jeg har intet at frygte, hverken for Bulgarer, Abarer, Jøder eller Inquiſitorer.

Cacambo bifaldt dette viise Forslag. Han var næsten færdig at gaae fra sin Forstand over, at han skulde skilles fra en saa god Herre, som var bleven hans bedste Ven; men den fornøielige Tanke, at kunde være ham til Tieneste, overvandt tilsidst den Smerte, som han følede ved at forlade ham. De omfavnede hinanden og udbrøde i Graad; Candide anbefalede ham, at han jo ikke maatte forglemme den gode Gamle. Cacambo reiste samme Dag. Det var et ret godt Stykke Karl den Cacambo.

Candide forblev endnu i nogen Tid i Surinam, og ventede, indtil en anden Skibskaptein vilde føre ham til Italien, tilligemed de to

Pag-

Væddere, som han endnu havde tilovers. Han antog Tienere, og kiøbte alt det som udfordredes til en saa lang Reise. Endelig meldte Kapteinen af et stort Skib sig hos ham. Det var Myn Heer van der Dendur.

Hvormeget forlanger De, sagde Candide til ham, for at føre mig, mine Folk, mit Tøy og de tvende Væddere lige til Venedig? Skibspatronen fordrede ti tusind Piaster. Candide tilstod ham dem uden at prutte.

Haah, haah, sagde den listige van der Dendur ved sig selv, denne Fremmede giver ti tusind Piastre ud paa et Bræt, som ingen Ting! Han maae være retskaffens riig. Et Øieblik derefter kom han igien, og erklærede, at han ikke kunde tage ham med sig for mindre end tyve tusind Piastre. Top, de skal faae Dem, sagde Candide.

Nev, see mig engang det Menneske! han giver lige saa let tyve tusind Piastre bort som ti. Han kom endnu engang tilbage, og sagde, at han ikke kunde føre ham til Venedig for mindre end tredive tusind Piastre. Naa, saa skal De faae tredive tusind, svarede Candide.

Haah,

Haah, Haah, sagde den hollandske Kiøbmand endnu engang, tredive tusind Piastre ere ingen Ting for denne Mand; uden Tvivl maae disse to Væddere bære umaadelige Rigdomme; for nærværende Tid vil jeg uden Ophold lade mig betale de tredive tusind Piastre, siden skal jeg nok passe paa Snittet.

Candide solgte to smaa Diamanter, af hvilke den mindstes Værdie udgiorde mere, end hele Skibskapteinens Fordring. Han betalte ham i Forveien. Begge hans Væddere bleve indskibede. Candide satte sig i en lille Jolle for at seile ud paa Reeden til Skibet. Kaptainen passede paa Leiligheden, hidsede Seil, lettede Anker, og gik til Seils med god Vind.

Candide, ganske forbavset og ude af sig selv, tabte ham snart af Syne. Ak! raabte han, dette Puds lugter efter den gamle Verden. Han vendte tilbage til Strandbredden, overvældet af Smerte; thi hvad han havde tabt, kunde have giort tvve Monarkers Lykke.

Han iilede til den hollandske Dommer; og da han endnu var noget i Heede, saa bankede han temmelig stærkt paa Døren; han foer ind,

fortaalde sit Eventyr, og var en smule mere høirøstet, end som han havde havt nødig. Dommeren begyndte med at lade ham betale ti tusind Piastre for den Stsi han havde giort. Herefter hørte han taalmodigen paa ham, lovede ham, at ville undersøge hans Sag, saasnart som Kiøbmanden var kommen tilbage, og lod sig endnu betale ti andre tusind Piastre i Rettens Gebyhr.

Denne Fremgangsmaade bragde Candides Fortvivlelse paa det høieste, var det skiønt sandt, at han havde udstaaet tigange smerteligere Ulykker. Koldsindigheden hos Dommeren og Skibskapteinen, som havde bestiaalet ham, kom hans Galde til at løbe over, og styrtede ham i en sort Melankolie. Menneskenes Ondskab fremstillede sig for hans Siel i al dens Hæslighed; han giorde sig lutter sørgelige Forestillinger.

Endelig erfarede han, at et fransk Skib laae færdig at afseile til Bourdeaux. Da han nu ikke havde flere med Diamanter bepakkede Væddere at tage med, saa leiede han sig et Kammer i Skibet for en let Priis, og lod bekiendtgiøre i Staden, at han foruden frie Reiseomkostninger

og Fortæring, endnu oven i Kiøbet ville give to tusind Piastre til en brav Mand, som vilde reise med ham; med den Betingelse, at denne Mand skulde være yderlig kied af sin Tilstand, og være den allerulykkeligste i hele Landet.

Der kom en saadan Mængde af Prætendenter, at en heel Flaade ikke havde kunnet rumme dem. Candide udsøgte en Snees Personer af de Anseeligste, som syntes ham at være de selskabeligste, og som alle paastode at fortiene Fortrinnet.

Han samlede dem i sit Værtshuus, og gav dem Aftensmad, med den Betingelse, at enhver skulde giøre ham Eed paa, at ville sandfærdigen fortælle sin Historie; derimod lovede han at ville lade Valget falde paa den, som forekom ham at have den største Ret til at beklage sig, og at være misfornøiet med sin Tilstand; de øvrige vilde han give en Foræring.

Forsamlingen varede indtil Klokken fire om Morgenen. Ved at fortælle ham alle deres Hændelser, erindrede Candide sig, hvad den Gamle havde sagt ham paa Farten til Buenos Ayres, og om det Væddemaal, som hun havde giort,

at der ikke var en eeneste paa Skibet, som jo havde oplevet store Ulykker. Ved enhver Historie, som man fortaalte ham, tænkte han ogsaa paa Pangloss. Denne Pangloss, sagde han, vilde være meget forlegen, dersom han nu skulde forsvare sit System. Gid han var her! Sandelig! dersom alting gaaer godt, saa er det i Eldorado, og ikke noget andet Sted paa hele Jorden.

Hans Valg faldt tilsidst paa en fattig Lærd, som i ti Aar havde arbeidet for Boghandlerne i Amsterdam. Han troede, at der var ingen Fortretning i den hele Verden, som man kunde være mere kied af, end af denne.

Denne Lærde, som ellers var en meget god Mand, var bleven bestiaalen af sin Kone, slagen af sin Søn, og forladt af sin Datter, som havde ladet sig bortføre af en Portugiser. Han var just bleven affat fra et lille Embede, af hvilket han levede, og Præsterne i Surinam forfulgte ham, fordi de troede, at han var en Socinianer.

Sandheden skylde vi at tilstaae, at de andre ei vare mindre ulykkelige end som han; men Candide haabede, at den Lærde skulde fordrive ham

Tiden

Tiden paa Reisen. Alle hans Rivaler syntes, at Candide havde hsieligen forurettet dem; men han tilfredsstillede dem, ved at give enhver hundrede Piastre.

Tyvende Kapittel.

Candides og Mortens Tildragelser paa Havet.

Den gamle Lærde, som heed Morten, gik altsaa om Bord med Candide til Bourdeaux. De havde begge to baade seet og lidt meget; og havde end Skibet skullet giøre en Reise fra Surinam til Japan omkring det gode Haabs Forbierg, saa havde de dog havt Stof nok til at tale paa den hele Reise om det physiske og det moralske Onde.

Imidlertid havde Candide en stor Fordeel over Morten, thi han haabede stedse endnu at faae Baronesse Cunegonde at see, og Morten nærede slet intet Haab; desuden havde hiin Guld og Diamanter, og omendskiønt han havde mistet hundrede store røde Væddere, bepakkede med Verdens

dens største Skatte, og omendskiønt den hollandske Skibskapteins Skielmerie stedse skar ham i Hiertet, saa hængte han dog endnu ved Pangloß's System, naar han tænkte paa sin Lommes Fylding, naar han talede om Baronesse Cunegonde, og frem for alting, naar han tømte et godt Glas Viin til sit Maaltid.

Men hvad tænker De, Hr. Morten, om alt dette, sagde han til den Lærde. Hvad tænker De om det moralske og det physiske Onde?

Min Herre, svarede Morten, mine Præster anklagede mig for at være en Socinianer; men for at sige den rene Sandhed, saa er jeg en Manichæer.

De giør sig nok tilgode paa min Bekostning, sagde Candide, der er jo ingen Manichæere mere til i Verden.

Ja saa er jeg dog een, sagde Morten, jeg kan nu ikke tænke anderledes.

Saa maae Fanden jo være faren i Dem, sagde Candide. Han blander sig saa meget i denne Verdens Anliggender, sagde Morten, at han kan ligesaavel spøge i min Krop som andensteds; men jeg maae tilstaae, at naar jeg kaster

et Blik paa denne Jordkugle, eller snarere paa denne lille bitte Jordbosse, saa kan jeg ikke holde mig fra at tænke, at Gud har overgivet den til et ondt Væsens Herredømme; naar jeg undtager Eldorado.

Jeg har ikke seet en eneste Stad, som ikke har ønsket sin Naboe-Stads Ødelæggelse, ikke en Familie, som jo har villet udrydde en anden. Overalt afskye Svage de Mægtige, for hvilke de krybe, og de Mægtige behandle dem som Hiorde, hvis Uld og Kiød er tilfals. En Million af Mordere, inddeelte i Regimenter, overstrømme Europa fra den ene Ende til den anden, de myrde, røve, skiænde og brænde, alt, sammen skeer med den bedste Krigstugt, kun for at fortiene en Mundfuld Brød, fordi de ingen ærligere Maade vide at erhverve det paa. Og i Stæder, som synes at nyde den fuldkomneste Fred, og hvor Konster og Videnskaber blomstre, der fortæres Indvaanerne meer af Misundelse, Sorger og Grædmelse, end alle de Elendigheder og Plager, som herske i en beleiret Stad, kunde bringe over dem. Hiertesorger ere endnu haardere, mere pinende end som den almindelige

Elen-

Elendighed. Med eet Ord, jeg har seet saa meget, at jeg er bleven en Manichæer.

Men der er dog alligevel meget Godt i Verden, svarede Candide. Det kan nok være, sagde Morten, men hidtildags har jeg endnu ikke lært at kiende noget.

Midt i denne Dispyt hørte man et Kanonskud. Skuddene bleve hvert Øieblik heftigere. De toge deres Kikkerter, og bleve tvende Skibe vaer, omtrent tre Miile borte, som fyrede paa hinanden. Vinden førte dem saa nær til det Franske Skib, saa at man kunde i al Magelighed have den Fornøielse, at see paa Slaget. Endelig gav det eene Skib det andet sit glatte Lav, og det saa godt truffet, at det blev boret i Grund. Candide og Morten saae nøiagtigen et hundrede Mennesker paa Dækket af det synkende Skib, de opløftede alle deres Hænder til Himmelen, og udstødte Jammerskrig, og i et Øieblik var alting opsluget.

Nu seer De jo, sagde Morten, hvorledes det ene Menneske handler imod det andet. Det er sandt, sagde Candide, at der er noget dievelsk i denne Handling. Da de talede saaledes, blev

han

han noget rødt glimrende vaer, som svømmede ved Siden af hans Skib. Man giorde Skaluppen los, for at see, hvad det vel kunde være. Det var een af Candides Væddere. Han blev mere forundret over at finde denne Vædder igien, end som han havde været bedrøvet, da han mistede de hundrede, som alle vare vel bepakkede med store Eldoradoske Diamanter.

Den franske Kaptein blev strax vaer, at Kapteinen paa det Skib, som boerede det andet i Grund, var en Spanier, og at den Kommanderende paa det, som sank, var en hollandsk Søerøver; det var den selv samme, som havde bestiaalet Candide. De umaadelige Riigdomme, som dette Skarn havde tilegnet sig, bleve begravede med ham i Havet, og slet intet uden een Vædder blev reddet.

De herr, sagde Candide til Morten, at Lasten undertiden bliver straffet; denne Skielm af hollandsk Kaptein har faaet sin velfortiente Løn. Ja, det er godt nok, sagde Morten, men burde de Reisende, som vare paa hans Skib, ligeledes forgaae? Gud har straffet denne Bedrager, og Fanden har druknet de øvrige.

Imid-

Imidlertid fortsatte det Franske og det Spanske Skib hver sin Fart, og Candide vedblev sin Samtale med Morten. De disputerede med hverandre i fiorten Dage, og ved Enden af den fiortende Dag vare de ikke kommen videre, end paa den første. Hialp det ikke andet, saa talede de dog med hverandre, de meddeelte hverandre deres Tanker, og trøstede hinanden. Candide kareſſerede ſin Vædder. Da jeg har fundet dig igien, sagde han, saa kan jeg jo ligesaavel finde min Cunegonde.

En og Tyvende Kapittel.

Candide og Morten nærme sig til de Franske Kyster, og herom tale de.

Endelig blev man Frankeriges Kyster vaer. Har De nogentid været i Frankerige, Herr Morten? sagde Candide.

Ah ja! sagde Morten, jeg har gienneme-strøget mange af dets Provindser. I nogle af dem

dem er Halvdelen af Indbyggerne Daarer, i andre ere de alt for snedige, i andre finder man dem, som ere lige saa fromme, som dumme, og i nogle ville de gierne forestille skiønne Aander; men i dem alle er Kierlighed den første og fornemste Beskieftigelse, den anden at bagtale; og den tredie at sige Sottiser.

Men har de været i Paris, Hr. Morten.

Ja, jeg har seet Paris; der finder man alle benævnte Slags blandet imellem hverandre; det er et sandt Chaos. Det er en Trængsel, i hvilken alle og enhver søge Fornøyelse, og hvor næsten ingen finder den, i det mindste er det saaledes forekommet mig.

Jeg har kun opholdt mig der i en kort Tid; da jeg ankom der, blev mig frastiaalet alt hvad jeg eyede af Spidsbuber paa St. Germains Marked. Man antog mig selv for en Tyv, og jeg maatte sidde otte Dage i Fængsel, derefter blev jeg Korektor i et Bogtrykkerie, for kun igien at kunne fortiene mig saa meget, at jeg til Fods kunne vende tilbage til Holland.

Jeg har lært at kiende det skrivende, det kabalerende, og det fanatiske Kieltringpak. Man

siger, at der dog skal være ret artige Folk i denne Stad, jeg vil troe det.

Hvad mig angaaer, da har jeg slet ingen Nysgierrighed efter at see Frankerige, sagde Candide; De kan meget let formode, at naar man har været en Maaned i Eldorado, saa bryder man sig ikke om at see noget i Verden, undtagen Baronesse Cunegonde. Jeg vil vente paa hende i Venedig; vi ville reise igiennem Frankerige til Italien. De følger mig dog vel?

O meget gierne, sagde Morten, man siger, at Venedig kun er god for Nobili di Venezia, men desuagtet modtager man dog de Fremmede ret vel, naar de have brav Penge; De har nok af dem, jeg slet ingen, jeg vil følge Dem overalt, hvor De vil.

Men sig mig dog, sagde Candide, troer De, at Jorden fra først af har været et Hav, som den tykke Bog, som Skibs Kapteinen eyer, paastaaer?

Deraf troer jeg ikke en Smule, sagde Morten, ligesaa lidet som al den Sniksnak, som disse Papirsmørere paa nogen Tid sælge os for reede Penge.

Men

Men til hvilken Ende er Verden da bleven skabt? sagde Candide.

For at gisre os alle rasende, svarede Morten.

Men forundrer De sig ikke ret over den Kierlighed, som de tvende Tose i Langsrernes Land havde for de to Aber, hvorom jeg haver fortalt Dem? vedblev Candide at spørge.

Ney ikke det ringeste, sagde Morten, jeg seer slet intet besynderligt ved denne Lidenskab. Jeg har seet saa mange overordentlige Ting, at nu slet intet meer forekommer mig overordentligt.

Troer De, sagde Candide, at Menneskene altid have myrdet hinanden, saaledes som de gisre i vore Tider? At de stedse have vœret Løgnere, Bedragere, Troelose, Utaknemmelige, Røvere, Vakkelmodige, Letsindige, Skurker, Misundelige, Fraadsere, Drukkenbolte, Gierrige, Ærgierrige, Blodtørstige, Bagvaskere, Liderlige, Svœrmere, Hyklere og Tosser?

Troer De, sagde Morten, at Høgene altid have ædt Duer, naar de have kundet faae fat paa dem?

Ja uden Tvivl, sagde Candide.

Vel an, sagde Morten, dersom nu Høgene altid have havt een og den samme Karakter, hvorfore skulle da just Menneskene have forandret deres Karakter?

Aah! sagde Candide, der er en pokkers Forskiel, thi den frie Villie . . . .

Under denne Samtale ankom de til Bourdeaux.

To og Tyvende Kapittel.

Hvad der hændtes Candide og Morten i Frankerige.

Candide opholdt sig kun i saa lang Tid i Bourdeaux, som han brugte for at sælge nogle Eldoradoske Flintesteene, og for at anskaffe sig en god tosædig Chaise; thi han kunde aldeles ikke undvære sin Philosoph Morten.

Han var kun meget bekymret over, at han skulle skilles fra sin Vædder. Han overlod den til Videnskabernes Selskab i Bourdeaux, og dette opsatte til Præmaterien i dette Aar, at udfinde

Aar-

Aarsagen, hvorfor denne Vædders Uld var rødt. Præmien blev tilkiendt en Nordisk Lærd, som beviiste med A + B ÷ C: Z, at Vædderen burde være rød og døe af Faarekopper. *)

Alle de Reisende, som Candide traf paa Veyen i Vertshusene, sagde til ham: Vi reise til Paris. Denne almindelige Attraae indskiød ham ogsaa tilsidst Lyst at see denne Hovedstad. Og det var ikke heller saa meget af Veyen til Venedig.

Han

*) Uagtet den Fremgang, som Videnskaberne have giort; saa er det dog umueligt, at der iblandt ti tusind Mennesker, som dyrke dem i Europa, og iblandt de tre hundrede Akademier, som ere stiftede i samme, slet intet Akademie skulle findes, som udsætter latterlige Præmier, og at der ere Lærde, som giøre underlige Anvendelser af de nyttigste Videnskaber. Over denne Latterlighed beskyrtedes Hr. Voltaire ved sit Ophold i Berlin. De Nordiske Lærde bevare endnu til nærværende Tid nogle Levninger af det gamle skolastiske Barbarie; og Leibnitz's driftige, men hypothetiske og mørke Philosophie havde slet ikke bidraget til at udrydde dem.

Han kom ind igiennem Forstaden St. Marcus, og troede, at han var i den ureenligste Landsbye i Vestphalen. Neppe var Candide ankommen i sit Herberg, saa faldt han i en liden Uvasselighed, som var bleven foraarsaget af hans udstandne Besværligheder. Da han havde en ualmindelig stor Diamant paa Fingeren, og da man iblant hans Toy havde iagttaget et overmaade kungt Schatoul, saa indfandt sig strax tvende Læger hos ham, uden at være kaldede, nogle meget fortrolige Venner, som ikke forlode ham, og tvende Bedesøstre, som varmede hans Suppe.

Jeg erindrer mig ogsaa at have været syg, da jeg kom første Gang til Paris, sagde Morten, men da jeg var meget fattig, saa havde jeg ikke heller hverken Venner, eller Læger, eller Bedesøstre, og jeg fik dog min Helbred igien.

Ved de mange Lægemidler og Aareladninger blev Candide først ret for Alvor syg. En Geistlig *) af Qvarteret kom til ham og bad høfligen, at

*) En Habitué er en Geistlig som med Præstens Tilladelse maae boe i hans Sogn, og der tør besørge nogle Ordensforretninger, dog for intet.

at han vilde betale et Pas til den anden Verden, paa det at Sanct Peder strax uden Indvending, kunde oplukke Himmelens Port for ham. Candide vilde ikke; Bedesøstrene forsikkrede ham, at det var en nye Mode. Candide svarede, at han aldeles ikke var noget Menneske efter Moden. Morten vilde kaste den Geistlige ud af Vinduet. Den Geistlige svoer paa, at Candide ikke skulde blive begravet. Morten svoer paa, at han vilde begrave den Geistlige, dersom han vedblev at forulcilige dem.

Tretten blev hidsig, Morten tog Præsten ved Armen og smeed ham ud af Døren. Dette gav en stor Forargelse, og Sagen blev fiskaliter undersøgt.

Candide fik sit Helbred igien, og imedens han kom sig, havde han stedse godt Selskab hos sig. Man spilte høye Spil. Candide forundredes meget over, at han aldrig fik Esser, men Morten undredes slet ikke derover.

Iblandt dem, som gjorde ham Stadens Honneurs, var der en lille Perigourdisk Abbée, een af disse geskieftige, vevre, altid tienstfærdige, frække, smigrende, sig efter alles Sindelaug

smigende Slags Folk, som udspeide de Fremmede paa deres Reise, fortælle dem Stadens skandaløse Historie, og som tilbyde dem Fornøyelser til forskiellige Priiser.

Denne sukkersøde lille Herre førte Candide og Morten strax i Komedien. Der spillede man en nye Tragedie. Candide sad hos nogle skiønne Aander. Dette hindrede ham dog ikke fra at græde ved de Scener, som bleve mesterligen spillede. En af disse Konstdommere, som sad ved Siden af ham, sagde til ham imellem Akterne. De har høyligen Uret i at græde, denne Aktrice er meget slet, Akteuren, som spiller med hende, er endnu slettere, og Stykket er endnu meget elendigere end som Akteurerne. Forfatteren forstaaer ikke et Ord arabisk, og dog ligger Scenen i Arabien; han troer desuden ikke paa medfødte Ideer. I Morgen skal jeg bringe dem tyve smaa Piecer imod denne usle Skribler.

Min Herre, hvor mange dramatiske Stykker har man i Frankerige, sagde Candide til Abbéen? denne svarede, fem til sextusinde. Det er mange, sagde Candide; og hvor mange gode ere der

iblandt

iblant dem? Femten eller sexten, svarede den anden. Det er endda mange, sagde Morten.

Candide var meget fornøyet over en Aktrice, som spillede Dronning Elisabeth, i det temmelig slette Stykke af samme Navn, som man undertiden opfører. Denne Aktrice, sagde han til Morten, behager mig overmaade meget. Hun har en Mine, som ligner Baronesse Cunegondes; jeg vilde være meget glad, dersom jeg kunde komme til at giøre hende min Kompliment. Den Perigordiske Abbée tilbød sig at indføre dem hos hende. Candide, som var født og opdragen i Tydskland, spurgte om den der værende Etikette, og hvorledes man begegnede Dronningerne af Engelland i Frankerige.

Det er forskiellig, sagde Abéen; I Provindsen fører man dem i et Vertshuus, i Paris holder man dem høit i Ære, naar de ere smukke, og man kaster dem i Rakkerkulen, naar de ere døde.

Kastee man Dronninger i Rakkerkulen? sagde Candide. Ja det er virkelig sandt, sagde Morten, Hr. Abbéen har Ret; jeg var i Paris, da Mademoiselle Monime ombyttede dette time-

lige Liv med det evige; man afslog hende det, som Folk her i Landet kalde en ærlig Begravelse, det er med andre Ord at tale, at kunde raadne med alle Tiggerne af eet Qvarteer i Staden paa en hæslig Kirkegaard; den Trop, som hun hørte til, begrov hende ganske alene paa Hiørnet af Rue de Bourgogne, hvilket maatte smerte hende uudsigeligt, thi hun tænkte meget ædelt.

Det er meget grovt, sagde Candide. Hvad skal man sige til det? sagde Morten. Folkene her ere nu engang saaledes sindede. Forestil Dem alle muelige Modsigelser, alle muelige Urimeligheder, og De vil faae dem at see i denne loyerlige Nations Regieringsform, i Retterne, i Kirkerne og i Skuespillene.

Er det sandt at man altid leer i Paris? spurgte Candide. Ja det er ganske sandt, sagde Abbéen, men det er en bitter Latter, frembragt af kogende Vrede; thi der beklager man sig over alting med Skoggerlatter, ja med Latter begaaer man endogsaa de afskyeligste Handlinger.

Hvad er det for et tykt Svin, der har sagt mig saa meget ondt om det Stykke, som jeg

græd over, og om de Skuespillere, som har behaget mig saa meget? spurgte Candide.

Det er en slet Karl, svarede Abbéen, som, for at fortiene noget til at stille sin Hunger med, taler ondt om alle Stykker og alle Bøger, han hader enhver hældig Skribent, ligesom Gildingerne hade de fuldkommen lykkelige Elskere; det er een af Litteraturens Kryb, som nærer sig af Snavs og Edder; det er en misundelig Gallesotig. "En misundelig Gallesotig?" sagde Candide. Ja, sagde Abbéen, det er saadan en Avisskriver, som en Freron. *)

Saaledes talede Candide, Morten og den Perigordiske Abbée paa Komoediehuustrappen, og lode alle Tilskuerne gaae forbie. I hvor hestig Attraae jeg end har, at see Baronesse Cunegonde igien, sagde Candide, saa gad jeg dog nok

*) Den berygtede Journalist og Antagonist af Voltaire, hvilken den sidste har, som er bekiendt, i sin Ecossaisse, under det Navn Frelon, givet til Priis for Folkets Forhaanelse og Foragt, i det han fremstiller ham i al sin skiændige Nøgenhed.

nok spiist til Aften med Mademoiselle Clairon, thi hun forekommer mig at være en ret herlig Pige.

Abbéen var slet ikke den Mand, som torde nærme sig til Mademoiselle Clairon, hos hvilken der stedse var et udsøgt Selskab. I Aften har hun lovet sig bort, sagde han, men jeg skal have den Ære at bringe Dem til en Dame af Stand, hvor De skal lære at kiende Paris saa godt, som om De havde været her i fire Aar.

Candide, der af Naturen var nysgierrig, lod sig føre til Damen, som boede ved den yderste Ende af Forstaden St. Honorè. Der var man beskieftiget med Pharaospil. Tolv suurvurne Pointeurs havde hver en lille Bog i Haanden, hvormed de saa ofte havde prøvet deres Uheld.

Overalt herskede den dybeste Taushed, Bleghed var paa Pointeurernes Pande, Angest paa Bankørens, og Damen af Huuset, som sad ved siden af denne ubarmhiertige Bankør, gav med Luresyne Agt paa alle falske Parolier og Septleva'r, med en streng dog tillige fiin Opmærksomhed lod hun glatte alle falske Krøller paa Kortene, og hun var aldeles ikke bange for

at

at miste sine Kunder. Denne Dame lod sig kalde Marquisinde de Parolignac.

Hendes femtenaarige Datter var iblandt Pointeurernes Antal, med eet Øyekast forraadede hun alle de Fuskerier, som disse stakkels Djevler foretoge sig, for at erholde Erstatning igien for deres Skiebnes Grusomhed.

Den Perigordiske Abbée, Candide og Morten trinede ind. Slet ingen reiste sig, eller hilsede dem, eller lagde Mærke til dem; de vare allesammen alt for meget beskieftigede med deres Kort. Frue Baronesse Thunder-ten-tronck var meget høfligere, sagde Candide.

Imidlertid havde Abbéen nærmet sig til Marquisindens Øre, hun reiste sig nu halvt, beærede Candide med et naadig Smiil, og Morten med et høyadeligt Nik, lod give Candide en Stoel, og et Spil Kort. I to Tailler tabte han halvtredsindstyve tusinde Franker. Herpaa soupéerte man med største Glæde. Alle forundrede sig høyligen over, at Candide var saa koldsindig over sit Tab, og Tienerne sagde iblandt hverandre i deres Tienersprog: Det maae, paa min Siel! være en Engelsk Mylord.

Sou-

Soupéen lignede de fleeste Soupéer i Paris; først herskede Taushed overalt, derefter opstod der saadan en Bulder af Ord, at den eene ikke kunde forstaae, hvad den anden sagde, dernæst frembragte man spøgefulde Indfald, hvoraf den største Deel var uden Smag, usandfærdige Nyeheder, skieve Fornuftslutninger, en smule Politik, og nok af Bagtalelse; man snakkede ogsaa om nye Bøger.

Har De læst, sagde den Perigordiske Abbée, den Roman, som Hr. Gauchat, Doktor i Theologien, har forfattet?

Aah ja, jeg har, svarede een af Giesterne, men jeg har ikke kundet holde ud at læse den til Enden. Vi have en Mængde Bøger fulde af Vaas, men alle tilhobe kunde ikke lignes med det Vaas, som Gauchat, Doktor i Theologien *) har

*) Han forfærdigede et flet Verk under Navn af Lettres sur quelques écrits de ce temps. Man gav ham et Abbedie, og han blev meget mere rigelig belonnet end som Forfatteren af l'Esprit des lois (Lovenes Natur) og den, som havde opløst Problemet om Jevndøgnets Fremgang.

har skrevet; jeg er saa kied af denne Mængde af afskyelige Bøger, som oversvømme os, at jeg har lagt mig efter at pointere i Pharao. Hvad siger De da om Archidiakonus Trublets blandede Skrifter? sagde Abbéen. Ak! udraabte Frue de Parolignac, det er den uudstaaeligste Skabning! Det hvad hele Verden veed, fortæller han med en hemmeligsfuld Mine, han taler paa det udforligste om det, som ikke er værd løseligen at anmærke! Uden selv at besidde den ringeste Vittighed, tilegner han sig andres Vittigheder! O! hvor forfusker han ikke det, som han stiæler. Hvilken en Vækkel han opvækker hos mig! Dog det skal han ikke giøre meer, man har nok, naar man har læst et Par Sider af Hr. Archidiakonussens Snikksnak.

En Mand af Lærdom og Smag, som sad ved Bordet, stadfæstede det, som Marqvisinden havde sagt. Siden talede man om Sørgespil. Damen spurgte, hvor det kom sig, at der vare Sørgespil, som erholdte Biefald, naar de bleve forestillede, og som man ikke kunde udstaae at læse?

Man-

Manden af Smag forklarede meget vel, hvorledes et Stykke kunde have noget Tillokkende, og dog være næsten uden al Fortieneste; han beviiste med faa Ord, at det var ikke nok at anbringe een eller to Situationer, som man kan finde i alle Romaner, og som stedse forføre Tilskuerne, men at man maae være original, uden at være fantastisk, ofte høy, men stedse naturlig, man maae kiende det menneskelige Hierte, og lade det tale, man maae være en stor Digter, dog uden at lade Digteren skinne frem i nogen af Stykkets Personer, man maae være fuldkommen Mester af Sproget, tale det med Reenhed, med en vedvarende Vellyd, og man maae aldrig opoffre en Tanke for Riimets Skyld.

Den, føyede han til, som ikke iagttager alle disse Regler, kan vel forfatte een eller to Sørgespil, som blive optagne med Bifald paa Theatret, men han vil aldrig blive regnet til de gode Skribenteres Antal.

Vi have meget faa gode Sørgespil, nogle ere vel dialogerede og vel versificerede Idyller, andre ere politiske Kandestøberier, som ere gode at falde i Søvn over, andre ere af en kiedsom-

melig

melig Længde; andre ere saarekistegalne Drømmerier i en barbarisk Stiil, afbrudte Taler, lange Apostropher til Guderne, (thi med Menneskene viide disse Herrer ikke at tale,) falske Grundsætninger, og opskruede loci communes.

Med Opmærksomhed hørte Candide paa Samtalen, og fattede en høy Meening om denne Konstdommer; og da Marquisinden havde havt den Godhed, at give ham en Plads ved Siden af sig, saa tog han sig den Frihed at hviske hende det Spørgsmaal i Øret; hvem den Mand var, som talede saa fornuftig?

Det er en Lærd, sagde Damen, som ikke pointerer, og som Abbéen sommetider bringer med sig til Aftensmaaltid; han er en stor Kiender af Sørgespil og Bøger. Han har forfattet en Tragedie, som er bleven udpeebet, og en Bog, af hvilken intet andet Exemplar er kommet uden for Forlæggerens Boglade, end det, som han har dediceret mig. Det er en stor Mand! sagde Candide, en anden Pangloss!

Derpaa vendte han sig til ham med følgende Tiltale. Formodentlig troer De vel ogsaa, min Herre, at alting er indrettet paa det Bedste,

saa-

saavel i den physiske, som i den moralske Verden, og at intet kan være anderledes end det allerede er?

Ney, min Herre, svarede den Lærde, jeg er aldeles ikke af denne Meening. Men derimod finder jeg at alting gaaer forkeert hos os, at ingen veed, hvad hans Rang er, eller hvad hans Embed medfører, hverken hvad han gior, eller hvad han skulde giøre; og naar jeg undtager Soupéerne, hvor det dog gaaer temmelig lystigt til, og hvor man dog er nogenlunde eendrægtige, saa tilbringe Menneskene dog deres hele Livstid med de uriimeligste Tretter. Jansenister ere imod Molinister, Parlamentslemmer imod Geistlige, den eene Videnskabsmand imod den anden, Hofmænd imod Hofmænd, Finansforpagtere imod Folket, Koner imod deres Mænd, Slægtninge imod Slægtninge; kort sagt, det er en evig Krig.

Candide svarede ham: Jeg har seet Ting, som ere endnu meget værre; men en viis Mand, som siden havde den Ulykke at blive hængt, har lært mig, at alting er overmaade ypperligt, og

at

at det er det samme, som Skyggen paa et smukt Malerie.

Den Vise i Galgen har havt Verden til Bedste, sagde Morten; disse Skygger ere hæslige Pletter. Det er Menneskene, som gjøre disse Pletter, sagde Candide, og de kunde ikke undgaae det. Men saa er det jo deres egen Skyld, sagde Morten.

Den største Deel af Pointeurerne, som ikke forstode dette Sprog, drak sig en god Taar; Morten disputerede med den Lærde, og Candide fortaalde en Deel af sine Hændelser til Damen af Huuset.

Efter Soupéen førte Marqvisinden Candide i sit Kabinet, han maatte sætte sig ned paa en Sopha.

Naa, sagde hun, elsker De endnu Mademoiselle de Thunder-ten-tronck lige heftig?

Ja, naadige Frue, svarede Candide.

Marqvisinden svarede ham med et kierlig Smiil: De svarer mig som en ret ægte ung Vestphaler! I deres Sted vilde en Franzos have sagt mig: Det er sandt, at jeg har elsket Mademoiselle Cunegonde, men siden jeg har seet Dem,

min naadige Frue, saa frygter jeg meget, at min Kierlighed har faaet en Ende.

Ak! Madame, sagde Candide, jeg vil svare alt, hvad De vil have.

Deres Lidenskab for Baronessen, sagde hun, begyndte med, at De optog hendes Lommetørklæde, nu skal De optage mit Strømpebaand.

Hiertelig gierne, sagde Candide, og han tog det op. Men jeg vil, at De skal binde mig det om igien, sagde Damen; og Candide giorde det. Man seer nok, at De er en Fremmed, sagde Damen, mine Parisiske Elskere lader jeg undertiden smægte i fiorten Dage, men Dem overgiver jeg mig den første Nat, thi for en ung Vestphaler bør man gióre sit Lands Honneurs.

Den Skionne, som var bleven tvende meget store Diamanter vaer paa hendes unge Fremmedes Hænder, rosede dem saa troskyldig, at de i en Hast marscherede fra Candides til Marquisindens Fingre.

Da Candide gik hiem med sin Perigordiske Abbée, saa følede han nogen Nag over, at have

været

været utroe imod Baroneſſe Cunegonde; Hr. Abbéen tog Deel i hans Kummer; han havde kun havt liden Andeel i de halvtredsſindstyve tuſinde Franker, ſom Candide havde tabt i Spillet, og i Værdien af de tvende Brillianter, ſom halvt vare bortſkienkede, halvt afnødede. Hans Henſigt var, ſaa godt ſom han kunde, at benytte ſig af de Fordele, ſom Candides Bekiendtſkab kunde bringe ham. Han talede meget til ham om Cunegonde, og Candide ſagde ham; at han paa ſine Knæe vilde bede denne Skiønne om Forladelſe for ſin Utroeſkab, naar han var kommen til Venedig.

Perigorderen fordobblede ſin Høflighed og ſin Opmærkſomhed, han tog den varmeſte Andeel i alt det ſom Candide ſagde, i alt det han giorde og vilde giøre.

Altſaa har De, min Herre, aftalt et Møde med hende i Venedig? ſagde han til ham. Ja min Hr. Abbée, ſagde Candide; jeg maae abſolut ſee, at jeg kan finde Baroneſſe Cunegonde. Den Fornøyelſe, at kunde tale om ſin Elſkerinde, bragte ham til efter ſin priiſelige Sædvane at for-

fortælle en Deel af sine Hændelser med denne berømte Vestphalerinde.

Uden Tvivl har Baronesse Cunegonde megen Vittighed, og skriver nok herlige Breve? sagde Abbéen. "Det kan jeg ikke sige, siden jeg aldrig har faaet noget af hende, sagde Candide. Da jeg formedelst min Kierlighed til hende var bleven jaget ud af Slottet, kunde jeg ikke skrive hende til; snart derefter hørte jeg, at hun var død, siden fandt jeg hende igien, og mistede hende pludselig, og nu har jeg sendt hende en Expres to tusind og fem hundrede Miile herfra, hvis Svar jeg venter paa."

Abbéen hørte opmærksom til, og lod til at være noget tankefuld. Han tog snart Afskeed fra de to Fremmede, efterat han kierligen havde omfavnet dem. Morgenen derefter, da Candide opvaagnede, fik han eet Brev, som var af følgende Indhold: "Min inderlig elskede, i otte "Dage har jeg lagt syg i denne Stad. Jeg har "faaet at viide, at De er her. Jeg skulde "flyve til Dem, hvis mine Been formaaede at "bære mig. I Bourdeaux fik jeg at viide, "hvilken Vei De havde taget; jeg har ladet den

"troe

"troe Cacambo, og den Gamle blive der, som nok "ligeledes snart maae ankomme her. "Stathol- "deren i Buenos Ayres har frataget mig alt, "men Deres Hierte er mig endnu tilovers. "Kom De! Deres Nærværelse vil enten skienke "mig Livet igien, eller dræbe mig af For- "nøyelse."

Dette fortryllende, uventede Brev giorde Candide ganske beruset af Glæde; men hans elskede Cunegondes Sygdom overvældede ham med Smerte. Delt imellem disse tvende Fø- lelser, tog han sit Guld og sine Diamanter, og lod sig tilligemed Morten føre til det Hotel, i hvilket Baronesse Cunegonde boede.

Han traadte ind, skiælvende af Angest, hans Hierte bankede, hans Stemme var afbrudt; han vilde aabne Sengegardinerne, han vilde, at man skulde bringe Lys. Ney, for Himlens Skyld, sagde Pigen til ham, Lyset kunde for- volde hendes Død; og i en Hast trak hun Om- hænget sammen.

Hvorledes befinder De sig, min elskelige Cunegonde? sagde den grædende Candide. Lad mig dog i det mindste faae Deres Stemme at

høre, siden jeg ikke kan faa Dem at see. Ja Hun tør ikke heller tale, sagde Pigen.

Damen rækkede en rund, feed Arm ud af Sengen, som Candide i en lang Tid vædede med sine Taarer, og som han derefter fyldte med Diamanter; paa Lænestolen ved hendes Seng havde han lagt en Pung fuld af Guld.

Midt i denne Kierlighedens Henrykkelse indtraadde der en Politiebetient, han blev fulgt af nogle Mand og den Perigordiske Abbée. Disse ere altsaa de to fordægtige Fremmede? sagde han. Han lod dem paa Øyeblikket gribe, og gav sine Gribominusser Befaling at føre dem i Fængsel.

Saaledes begegner man ikke Reisende i Dorado, sagde Candide. Nu er jeg meer Manichær, end jeg nogensinde før har været, sagde Morten. Men hvor vil De føre os hen? min Herre? sagde Candide. I et dybt Hul under Jorden, sagde Politiebetienten.

Morten, som igien havde faaet sin sædvanlige Deel af koldt Blod, giorde den Slutning, at det Fruentimmer, som gav sig ud for Baronesse Cunegonde, var en Bedragerske, den

Pe-

Perigordiske Hr. Abbée en Bedrager, som paa det hurtigste havde misbrugt Candides Godtroenhed, og at Politiebetienten var en anden Gavtyv, som man let kunde blive af med.

Førend at Candide, som Mortens Raad havde oplyst, og hvis Hierte brændte af Utaalmodighed efter at see den rette Baronesse Cunegonde, vilde udsætte sig for de Vidtløftigheder, som Retten medfører, tilbød han Politiebetienten tre smaae Diamanter, af hvilke enhver var omtrent tre tusinde Pistoler værd.

O min Herre, raabte Manden med den Elfenbeens Stav, havde De end begaaet alle optænkelige Forbrydelser, saa er De dog den ærligste Mand, der er til paa Guds grønne Jord. At give mig tre Diamanter! Hver af tre tusind Pistolers Værdie. Jeg vil heller lade mig slaae ihiel for Dem, min Herre, end føre Dem i Fængsel. Vel have vi streng Ordre, at arrestere alle Fremmede; men lad de mig kun raade, jeg skal vide at jevne Sagen. Jeg har en Broder i Dieppe i Normandiet, til ham vil jeg bringe Dem hen; og dersom De endnu har

en Diamant at forære ham, saa vil han vist sørge for Dem ligesaa godt, som om det var mig selv.

Og hvorfor arresterer man her alle Fremmede? sagde Candide. Nu tog den Perigordiske Abbée Ordet, og sagde: Det er fordi at en elendig Karl fra Landet Atrebatien *) har hørt en heel Deel Snikſnak fortælle, hvilket eene og allene kom ham til at begaae et skiendigt Mord, vel ikke et saadant, som blev begaaet 1610 i Majmaaned; men saadant et, som forefaldt 1594 i Decembermaaned, og af det Slags Mord, af hvilke der siden ere blevne saa mange forsvede i andre Aar og i andre Maaneder af andre elendige Karle, som havde hørt Snikſnak fortælle.

Nu forklarede Politiebetienten vitløftigen det, som Abbéen ey tydelig nok havde udladt sig over. Ak! De Uhyrer! raabte Candide. Hvorledes? saadanne gruelige Gierninger blive udsvede hos et Folk, som synger og dandser? Kan jeg ikke det snareste mueligt komme til at forlade et Land, hvor

*) Artois. Damiens var født i Arras Hovedstaden i Artois.

hvor Aberne ophidse Tigerne. I mit Fødeland saae jeg Bisrne; ingensteds har jeg seet Mennesker undtagen i Dorado. Hr. Politiebetient, skaf mig for Himlens Skyld til Venedig, hvor jeg skal oppebie Baronesse Cunegondes Ankomst.

Jeg kan ikke bringe Dem videre end til Nedernormandiet, sagde Politiebetienten. Han lod strax løse ham, og sagde: Der er skeet en Feiltagelse, han sendte sine Folk bort, førte Candide og Morten til Dieppe, hvor han overgav dem i sin Broders Hænder

Der laae et lille Hollandsk Skib paa Rheden. Normannen, som ved Hielp af tre andre Diamanter var bleven det tienstfærdigste Menneske af Verden, forhyrede Candide og hans Folk paa Skibet, som skulde gaae til Portsmouth i Engelland.

Det var just ikke Veyen til Venedig, men Candide takkede Gud, at han var sluppen ud af Helvede, og besluttede ved første Leilighed at tage Veyen til Venedig

---

Tre og Tyvende Kapittel.

Candide og Morten komme til de Engelske Kyster; og hvad de see der.

Ak, Pangloss! Pangloss! Ak, Morten! Morten! Ak, min elskelige Cunegonde! Hvilken en Verden er ikke denne! sagde Candide paa det Hollandske Skib.

Hvilken en Blanding af Narrerie og Afskyelighed! sagde Morten.

De kiender jo Engeland, ere der ligesaadanne Daarer, som der ere i Frankerige?

Det er en anden Slags Daarskab, sagde Morten. De veed jo, at begge disse Nationer føre Krig med hverandre om nogle Banker Snee, som ligge ved Canada, og at de forøde paa denne smukke Krig meget mere, end som heele Canada er værd. Men bestemt at sige Dem, om der i dette Land ere flere bindegalne Folk, end i det andet, det tillader mit svage Øye mig ikke saa grant at skielne. Jeg veed kun, at det Folk,

som

som vi nu komme til, besidder en stor Deel af sort Galle.

Imedens at de saaledes sladdrede, vare de ankomne til Kysten af Portsmouth; en Mængde Folk bedækkede Strandbredden, og betragtede med Opmærksomhed en stor tyk Mand, som med forbundne Øyne knælede paa Dækket af eet af Flaadens Skibe. Fire Soldater, som stod lige for denne Mand, skiød hver tre Kugler i hans Hierne, og det skede paa den roeligste Maade af Verden, og hele Forsamlingen gik yderlig fornøyet hver til sit. *)

Men hvad vil da vel alt dette sige? sagde Candide. Hvilken Djevel er vel det, som der udøver sit Herredømme? Han spurgte, hvad det var for en tyk Mand, som blev dræbt med saa megen Høytidelighed? Det er en Admiral, svarede man ham. Og hvorfor dræber man denne Ad-

*) Admiral Bing. Hr. Voltaire kiendte ham ikke, og giorde nogle Forsøg paa at frelse ham. Han afskyede ikke mindre politiske Gruesomheder, end de theologiske; og han vidste at Bing var et Slagtoffer, som de Engelske Ministre opofrede af Ærgierrighed, for ey at miste deres Pladser.

Admiral? Det er, svarede man ham, fordi han ikke har ombragt Folk nok. Han har holdt et Slag med en Fransk Admiral, og siden efter har man fundet, at han ikke er kommen ham nær nok. Men sagde Candide, den Franske Admiral var jo ligesaa langt fra den Engelske Admiral, som denne var fra hiin. Det er uimodstrideligt sandt, svarede man ham; men i dette Land er det ret godt, Tid efter anden at dræbe en Admiral, for at indskyde Mod i de andre.

Candide var bleven saa bestyrtet og misfornøyet over det, han havde seet og hørt, at han ikke vilde sætte en Fod i Land, men besluttede at akkordere med den Hollandske Skipper om, at bringe ham ufortøvet til Venedig; skulde han end og blive bedraget af ham, som af den Surinamske Skibspatron.

Efter to Dages Forløb var Skipperen færdig. Man gik langs med Kysterne af Frankerige; man kom tæt forbi Lissabon, og Candide skiælvede. Derpaa kom man i Strædet og i den Middellandske Søe; endelig ankrede man ved Venedig.

Gud

Gud være lovet, sagde Candide til Morten, som han hierteligen omfavnede, her er det, hvor jeg igien skal faae den skiønne Cunegonde at see. Jeg giør mig Regning paa Cacambo, saa godt som det kunde være mig selv. Alting er godt! alting gaaer godt! ja alting gaaer saa godt, som det er mueligt.

Fire og Tyvende Kapittel.

Om Paquette, og Broder Giroflee.

De vare neppe ankomne i Venedig, før de lod søge efter Cacambo i alle Vertshuuse, i alle Kaffehuuse, og hos alle Glædens Døttre, men der var ingen Cacambo at finde. Hver Dag lod han forespørge i Havnen, men alle Skibe og Barker, som ankom, vidste ikke et Ord om Cacambo.

Det er forunderligt! sagde han til Morten. Jeg har havt Tid at seile fra Surinam til Bourdeaux, at reise fra Bourdeaux til Paris, fra Pa-

Paris til Dieppe, fra Dieppe til Portsmouth, at seile rundt omkring Portugals og Spaniens Kyster, at beseile det hele Middellandske Hav, at opholde mig nogle Maaneder i Venedig, og i al den lange Tid er den skionne Cunegonde dog ikke ankommen. I Stedet for hende har jeg ikke fundet andet end en liderlig Tøite og en Perigordisk Abbée. Min deilige Cunegonde maae uden Tvil være idød, og jeg har intet andet at vælge end Døden. Ak! Det havde dog været meget bedre, at være bleven i Paradiiset Eldorado, end at komme tilbage til dette forbandede Europa. De har dog virkelig Ret, min kiære Morten! alting i denne Verden er kun Blendverk og Ulykkaligheder.

Han faldt i en dyb Melankolie, saa at han hverken tog nogen Deel i de nyemodens Operaer, eller i andre Karnevals Lystigheder; ikke een Dame opvakte i det ringeste hans Opmærksomhed. Morten sagde til ham. De er i Sandhed meget trohiertig, siden De formoder, at en Mestizz-Tiener, som har fem eller sex Millioner i sin Lomme. skulde gaae til Verdens Ende, for at opsøge Deres Kiereste, og bringe Dem hende

til

til Venedig. Dersom han finder hende, saa tager han hende nok for sig selv; finder han hende ikke, saa tager han sig nok en anden. Mit Raad er, at De forglemmer baade Deres Tiener Cacambo, og Deres Kiereste Cunegonde.

Morten var slet ingen god Trøster. Candides Melankolie tiltog, og Morten aflod ikke at demonstrere ham, at der var kun liden Dyd og liden Lykke til i Verden, undtagen maaskee i Eldorado, hvor ingen kunde komme hen.

Da de talede om denne vigtige Materie, og ventede paa Cunegonde, blev Candide en ung Theatiner var paa St. Markus's Plads, som havde en Pige under Armen. Theatineren var en frisk, feed, stærk Karl, hans Øyne vare funklende, hans Øyekast var modigt, hans Mine stolt, og hans Gang kiek. Hans Pige var meget nydelig, hun gik og sang, med et kierligt Blik betragtede hun sin Theatiner, og kneb ham tit i hans runde tykke Kinder.

I det mindste maae De dog tilstaae mig, sagde Candide til Morten, at dette Par Folk er lykkeligt. Paa den hele beboede Jordkugle, Eldorado undtagen, har jeg endnu ikke fundet

andre

andre end Ulykkelige; men hvad denne Pige og denne Theatiner angaaer, da vil jeg vædde, at de ere meget lykkelige Skabninger. Jeg vædder, at de ikke er det, sagde Morten. Man behøver kuns at bede dem til Giest, sagde Candide, og saa skal De faae at see, om jeg har taget Feil.

Han gik strax hen imod Dem, giorde dem sin Kompliment, og indbød dem til at komme i hans Herberge, for at spiise Macaroni, Lombardiske Ræphøns, og Kaviar med ham, og at tage til Takke med et godt Glas Montepulcian Viin, Lachryma Christi, Cyper og Samos-Viin. Pigen rødmede, Theatineren imodtog Tilbudet, og det unge Fruentimmer fulgte ham, hun saae paa Candide med Øyne, i hvilke hendes Forundring og Forvirring var afmalet, og som vare formørkede af Taarer.

Hun var neppe kommen ind i Candides Værelse, førend hun sagde til ham: Men hvorledes, min Hr. Candide, kiender De da ikke meer Paquette? Candide, som hidindtil ikke havde betragtet hende med Opmærksomhed, saae ved disse Ord noget nøyere paa hende, og sagde: Ak! mit stakkels Barn, er det da virkelig Dem, som har

sat

sat Magister Pangloss i den smukke Tilstand, i hvilken jeg har seet ham?

Ak! min Herre, det er mig selv, sagde Paguette. Jeg mærker, at De er godt underrettet om alting. Jeg har faaet alle de forfærdelige Ulykker at vide, som der har hændtes Frue Baronessens hele Huus og den skionne Cunegonde. Men jeg kan giøre Dem min Eed paa, at min Skiebne ikke har været mindre sørgelig. Den Tid, De først saae mig, var jeg endnu ganske uskyldig. En Franciskaner, som var min Skriftefader, havde kun liden Umage med at forføre mig. Følgerne deraf vare græsselige; jeg maatte forlade Slottet ikke længe efter, at Hr. Baronen havde med drøye Spark for Rumpen jaget Dem ud i den vide Verden.

Dersom en berømt Doktor ikke havde havt Medynk med mig, da havde jeg været død. Af Erkiendtlighed var jeg i nogen Tid hans Maitresse. Hans Kone, som var rasende skinsyg, slog mig ubarmhiertig hver Dag; det var en sand Furie. Denne Doktor var den hæsligste af alle Mandfolk, og jeg var den ulykkeligste af alle Piger, da jeg bestandigen blev slagen for et

Men-

Menneskes Skyld, som jeg slet ikke kunde lide. De veed, min Herre, hvor farligt det er for et trættekier Fruentimmer, at være gift med en Doktor. Denne, som var kied af sin Kones Forhold, gav hende en Dag, for at kurere hende for Snue, et saa virksomt Lægemiddel, at hun døde to Timer derefter i de græsseligste Konvulsioner.

Frue Doktorindens Slægtninge vilde anlægge en Kriminal-Proces imod Manden; han tog Flugten, og jeg blev kastet i Fængsel. Min Uskyldighed havde sikkert ikke frelst mig, dersom jeg ikke havde været noget smuk. Dommeren satte mig paa frie Fod, med den Condition, at han maatte indtage Doktorens Plads. Jeg blev snart udstukken af en Rivalinde, jaget bort uden nogen Giengieldelse, og nødt til at fortsætte dette afskyelige Haandverk, som synes at være saa behageligt for Eder Mandfolk, og som for os kun er en Afgrund af Elendigheder.

Jeg reiste til Venedig, for der at drive min Profession. O! min Herre, De kan ikke forestille sig, hvad for en Pinsel det er, at være nødt til uden Forskiel at kareſſere, snart en

gammel

gammel Kiøbmand, snart en Advokat, snart en Officier, snart en Munk, snart en Gondeleer; at være udsat for alle muelige Beskiemmelser og alle muelige Fornærmelser. Ofte er man bragt til en saadan Yderlighed, at man maae leye et Skiørt af en Jøde, for at gaae og lade sig optage af et værmeligt Menneske. Den Smule, som man har fortient af den eene, bliver een bortstiaalet af den anden; Politiebetienterne betynge os med Paalæg, og vor hele Udsigt er ikke andet, end en gyselig Alderdom, et Hospital eller og en Møydynge. Nu kan De nok let slutte sig til, at der kan ikke være nogen ulyksaligere Skabning til paa Jorden, end som jeg er.

Saaledes aabnede Paquette sit Hierte for den gode Candide, i et Kabinet, i Mortens Overværelse, som sagde til Candide: Nu kan De jo selv see, at jeg allerede halvt har vundet Væddemaalet. Broder Giroflee var bleven i Spiisesalen, og tømte en Flaske, imedens at han ventede paa Maden.

Men sagde Candide til Paquette, da jeg mødte Dig, saa havde Du jo en saa glad Mine, og var saa fornøyet: Du sang, Du karesserede

din

din Theatiner med en saa naturlig Venlighed, at Du forekom mig at være ligesaa lykkelig, som Du nu foregiver at være ulykkelig.

Ak! min Herre, svarede Paguette, det er endnu en af Haandverkets største Elendigheder. I Gaar pryglede en Officier mig dygtig af, og berøvede mig alt hvad jeg eyede, og i Dag maae jeg dog lade, som jeg ret er fornøyet, for at behage en Munk.

Candide vilde nu ikke høre meer, han tilstod at Morten havde Ret. Man satte sig til Bords med Paguette og Theatineren. Det var et ret fornøyet Maaltid, og tilsidst begyndte man at tale ret aabenhiertig med hverandre.

Hr. Pater, sagde Candide til Munken, De synes mig at nyde en Skiebne, som hele Verden burde misunde Dem; den blomstrende Sundhed er afmalet i Deres Ansigt, Deres Mine forkynder Lykksalighed; De har den nydeligste Pige til Tidsfordriv, og det lader til, at De er ret fornøyet med Deres Theatinerstand.

Gid at alle Theatinere havde en Steen om Halsen og laae paa Havets Bund, sagde Broder Giroflee. Hundrede Gange har jeg havt i

Sinde,

Sinde, at stikke Ild paa Klosteret, og at gaae og blive en Tyrk. Da jeg var femten Aar gammel, nødte mine Forældre mig til at trække denne forbandede Kappe paa, fordi at min ældre Broder — som Gud fordømme! — kunde faae meer Formue at fraadse og ødsle bort. Skinsyge, Uenighed og Raserie herske i Klosteret.

Sandt et det, at jeg har holdt nogle slette Prækener, som har erhvervet mig nogle Penge, af hvilke Prioren har bersvet mig det Halve, og Resten bruger jeg til at forsøde paa Piger. Men naar jeg kommer i Aften i Klosteret, saa er jeg færdig at knuse mit Hoved imod Væggen af mit Sovekammer; og alle mine Medbrødre gaaer det ikke et Haar bedre.

Med sit sædvanlige kolde Blod vendte Morten sig til Candide, og sagde: Naa, har jeg nu ikke vundet hele Væddemaalet? Candide gav Paguette to tusinde Piastre, og Broder Giroflee gav han et tusind. Nu vil jeg være god for, sagde han, at de dermed ville være lykkelige. Det troer jeg aldeles ikke, sagde Morten; kanskee at De endnu gior dem meget mere ulykkelige med Deres Piastre. Lad det gaae

som det kan! sagde Candide. Men een Ting trøster mig, jeg seer, at man ofte finder Folk igien, som man aldrig har troet at finde; da jeg har fundet min røde Vædder og Paquette igien, saa kan det jo ligesaa let treffe sig, at jeg igien kan finde Cunegonde.

Jeg vilde ønske, sagde Morten, at hun engang maatte giøre Deres Lykke; men herom tvivler jeg meget.

De er meget haardhiertet, sagde Candide.

Det kommer, fordi jeg har levet længe i Verden, sagde Morten.

Men see engang paa hiine Gondoleerere, sagde Candide, de synge jo uden Ophør fra Morgen til Aften?

Men De seer dem ikke i deres Huusholdning, med deres Koner og deres Markatter af Børn, sagde Morten.

Dogen har sine Fortredeligheder, og Gondoleeren har sine. Men sandt er og bliver det, at en Gondoleers Skiebne fortiener at foretrækkes Dogens. Dog troer jeg, Forskiellen er saa liden, at det er ikke Umagen værd, at undersøge den.

Jeg

Jeg har ladet mig sige, sagde Candide, at Senator Pococuranté boer hist i det smukke Pallads ved Brenta, og at han tager godt imod Fremmede. Man siger, at det er en Mand, som aldrig har havt nogen Fortredelighed i sin hele Livstid.

Jeg gad nok seet denne beundringsværdige Skabning, sagde Morten.

Candide sendte strax Bud til Signor Pococuranté, og lod ham bede om Tilladelse, at komme i Morgen og gjøre ham sin Opvartning.

Fem og Tyvende Kapittel.

Besøg hos Signor Pococuranté, Nobile di Venezia.

Candide og Morten satte over Brenta i en Gondol, og ankom i Nobile Pococuranté's Pallads. Haverne havde en stor Omkreds, og vare udsmykkede med fortræffelige Marmorstatuer; Palladset var bygget efter den nyeste Smag. Herren

Huuset, en Mand paa tredsindstyve Aar, og overmaade riig, tog imod de to Nysgierrige med megen Høflighed, men tillige med en sand Hofmands Kulde, hvilket meget bestyrtede Candide, men slet ikke mishagede Morten.

Strax indbare to nydelige velklædte Piger Chokolade, som de herligen kom til at skumme. Candide kunde ikke holde sig fra at rose dem for deres Skiønhed, deres Anstand og Færdighed.

De ere temmelig gode Kreaturer! sagde Senator Pococuranté. Undertiden lader jeg dem sove i min Seng. Thi jeg er hiertelig kied af Stadens Damer, af deres Koketterier, af deres Skinsyge, deres Trætter, deres Luner, deres Peenhed, deres Stolthed, deres Urimeligheder, og af de Sange, som man maae giøre eller lade giøre til dem! Dog uagtet alt dette begynder jeg at blive meget kied af disse to Piger.

Efterat Candide havde spiist Frokost, spadserede han i et meget langt Gallerie, hvor han beundrede de derværende Maleriers Skiønhed. Han spurgte, af hvilken Mester de to første vare?

Af

Af Raphael, sagde Senatoren. Jeg var saadan en Nar, at jeg kiøbte dem for nogle Aar siden overmaade dyrt. Man siger, at der ikke skal være smukkere Stykker i hele Italien, men mig behage de slet ikke. Farverne ere alt for mørke, Figurerne ere ikke rundede nok, de ere ikke heller frie nok; Draperierne ligne intet mindre end Tøy. Med eet Ord, man maae nu sige, hvad man sige vil, jeg finder slet ingen sand Efterlignelse af Naturen i dem. Jeg elsker intet Malerie, uden naar jeg troer at finde den rene Natur i samme; men af dette Slags har man ingen. Jeg har Malerier nok, men jeg giør ikke meget af dem.

Imedens at Maaltidet blev tillavet, lod Pococuranté opføre en Concert. Candide fandt, at Musikken var fortryllende. En halv Times Tid kan denne Støy fornøye, sagde Pococuranté; men dersom den varer længer, da bliver alle Mennesker kiede af den, omendskiønt ikke en eeneste tør vove at sige det, Musikken er i vore Tider ikke andet end en Konst at udføre svære Sager, og det som kun blot er svært, det bliver man tilsidst kied af.

Jeg

Jeg leed maaskee Operaen bedre, dersom man ikke havde opfundet den hemmelige Konst, at omskabe den til et Uhyre, som jeg væmmes over. Gaae kun hen, hvo som lyster, at see jammerlige musikalske Sørgespil, hvor Scenerne ere blot anlagte for meget slet at anbringe to eller tre latterlige Sange, som kun tiener til at vise en Aktrices Stemme. Besvim af Fornøyelse, hvo som vil eller kan, naar han hører en Kastrat med Triller at spille Cæsars eller Catos Rulle, eller seer ham med ilde anbragte Maneerer at spadsere frem og tilbage paa Brædestilladsen. Hvad mig angaaer, da har jeg alt for længe siden ladet alle de Usselheder fare, som i vore Dage udgiøre Italiens Stolthed, og som Fyrsterne saa dyrt betale. Candide disputerede noget med ham over denne Materie, men med megen Beskedenhed. Men Morten var fuldkommen af samme Meening som Senatoren.

Man satte sig til Taffels; og efter et prægtigt Middagsmaaltid gik man ind i Bibliotheket. Da Candide blev en meget smuk indbunden Homer vaer, saa roste han Illustrissimos fiine Smag. I dette Verk, raabte han, fandt den

store

store Pangloss, Tydsklands bedste Philosoph, sin største Fornøyelse. Da finder jeg sikkert ikke min i den, sagde Pococuranté ganske koldt. I fordum Tid vilde man overtale mig til at troe, at jeg fandt stor Fornøyelse i at læse den. Men denne idelige Igientagelse af Slag, som alle ligne hinanden: disse Guder, som handle i eet væk uden at bringe noget Afgiørende i Stand; denne Helena, som er Aarsagen til Krigen, og dog knap lader sig see i Stykket; det Troia, som man beleirer og dog ikke indtager; alt dette har foraarsaget mig en uendelig Kiedsommelighed. Undertiden spurgte jeg de Lærde, om de ikke fandt ligesaa megen Kiedsommelighed ved denne Læsning, som jeg? Alle de, som vare oprigtige, tilstode mig, at det gik ligeledes med dem, og at denne Bog faldt dem ud af Hænderne under Læsningen, men at man altid burde bevare den i et Bibliothek, som et Alderdommens Mindesmærke, og som hiine forrustede Skuemynter, der ikke ere meer i Gang.

Deres Excellenze tænker dog vel ikke ligeledes om Virgil, sagde Candide?

Jeg

Jeg maae tilstaae, sagde Pococurante, at den anden, fierde og siette Bog af hans Æneide ere ypperlige; men i Henseende til hans fromme Æneas, den stærke Cleanthes, og Vennen Achates, den lille Ascanius, og den eenfoldige Kong Latinus, Borgerinden Amata, og den urimelige Lavinia, saa troer jeg ikke, at man nogentid har seet noget mattere, modbydeligere end dette. Ney saa lider jeg Tasso bedre og alle Ariostos Æventyr, som man kan staae og falde i Søvn over.

Tør jeg spørge Dem, min Herre, sagde Candide, om De ikke finder stor Fornøyelse i at læse Horatz?

Han har Maximer, sagde Pococurante, af hvilke en Mand af Verden kan benytte sig, og som letteligen indpræge sig i Hukommelsen, da de ere indklædte i kraftige Vers. Men jeg bryder mig kun lidt om hans Reise til Brindisi om hans Beskrivelse over et slet Middagsmaaltid, og hans Trætte i Strandkadettonen imellem en vis Rupilius, hvis Ord, som han sagde, dryppede af Materie, og en anden, hvis Ord smagede af Viinædike. Ikke uden med

den

den største Uvillie har jeg læst hans plumpe Vers imod gamle Kierlinger og Hexer; og jeg indseer ikke heller, hvor det høye og ædle ligger i den Tanke, naar han siger til sin Ven Mæcenas; at dersom Du regner mig iblandt de lyriske Digtere, da skal jeg med ophøyet Pande støde imod Stiernerne.

Tosserne beundre alting hos en yndet Autor. Jeg læser kuns for mig selv; og det som jeg ikke kan bruge, det kan jeg ikke heller lide.

Candide, som fra Barnsbeen af var bleven vant til aldrig at dømme selv, bestyrtedes meget over det, som han hørte; og Morten fandt, at Pococurantés Maade at tænke paa, var meget fornuftig.

Ha! der er en Cicero, sagde Candide. Denne store Mand bliver De vist ikke kied af at læse? Jeg læser ham aldrig, svarede Venetianeren. Hvad gaaer det mig an, enten han har ført en Sag for Rabirius eller Cluentius? Jeg har desuden Processer nok at dømme i. I hans philosophiske Skrifter havde jeg funden meer Behag; men da jeg saae, at han tvivlede om alting, saa gjorde jeg den Slutning: At jeg

vidste

vidste ligesaa meget som han, og at jeg ikke behøvede nogen andens Hielp, for at være en Dosmer.

O! der seer jeg fire og tyve Bind af et Videnskabs Selskabs samlede Skrifter, udraabte Morten. Deriblandt kunde der dog nok være noget godt. Kunde rigtig nok være, sagde Pococuranté, dersom kun een af disse Smørere havde opfundet den Konst at gisre Knappenaale; men al den hele Hob Bøger indeholder kun uduelige Systemer, og ikke en eeneste nyttig Ting.

Hvilken en Mængde Skuespil seer jeg hist, sagde Candide, Italienske, Spanske, Franske! Ja det er sandt, sagde Senatoren, der er omtrent tre tusinde Stykker, men af gode er der knapt tre Dusin. Hvad den Samling af Prækener angaaer, som alle tilhobe ikke ere een Side af Seneca værd, og alle disse tykke Theologiske Værker, saa kan De nok let forestille sig, at hverken jeg eller noget Menneske læser dem.

Morten saae nogle Bogreoler, som vare fulde af Engelske Bøger. Jeg troer, sagde han, at en Republikaner maae finde megen Fornøyelse i at læse disse Bøger, som ere saa frit

skrevne.

skrevne. Ja vist, svarede Pococuranté, er det herligt, at kunde skrive, hvad man tænker; det er Menneskets Forrettighed. Men i hele vort Italien skriver man kuns det, som man ikke tænker; de som beboe Cæsarernes og Antoninernes Fædreneland, de tør ikke understaae sig at have een Tanke, uden det bliver dem tilladt af en Dominicaner. Jeg skulde være vel fornøyet med den Frihed, som begeistrer de Engelske Genier, dersom ikke Lidenskab og Partieaand fordervede alt det Agtværdige, som denne kostelige Frihed har.

Candide blev en Milton vaer, og spurgte, om han ikke holdt denne Digter for en stor Mand? Hvem? sagde Pococuranté: den Barbar, som har giort en vidtløftig Kommentar i ti Bøger af haarde Vers over det første Kapittel af første Mose-Bog; denne Grækernes plumpe Efteraber, som har forfusket Skabelseshistorien, og som, naar Moses afskildrer den Almægtige, at frembringe Verden ved eet Ord, lader Messias tage et stort Kompas ud af et Skab i Himmelen, for at giøre et Udkast til sit Arbeide? Jeg, jeg skulde agte den, som har fordervet

Tassos

Tassos Helvede og Dievel; som snart maskerer Lucifer i en Skrubtudse, snart i en Dverg; som lader ham hundrede Gange igientage een og den samme Tale, som lader ham disputere i theologiske Materier, som ret for Alvor efteraber Ariostos komiske Opfindelse af Skydegevæhr, og lader Dievlene skyde med Kononer i Himmelen. Hverken jeg eller nogen anden i Italien har kundet finde Behag i disse mørke Udsvævelser. Syndens Ægteskab med Døden, og de Slanger, som Frue Synd føder til Verden, kan komme ethvert Menneske, som har nogen fiin Smag, til at brække sig, og hans lange Beskrivelse over et Hospital er kuns god for en Dødninge Graver.

Dette dunkle, phantastiske og ækkele Digt blev foragtet ved dets Fødsel, og nu behandler jeg Milton saaledes, som han er bleven behandlet i sit Fædreland af sine Samtidige. For Resten siger jeg, hvad jeg tænker, og jeg bryder mig kun lidt om, om andre tænke ligesom jeg.

Candide var bleven noget bekymret over denne Samtale; han bar Ærbødighed for Homer, og han elskede Milton noget. - Ak! sagde han

ganske

ganske sagte til Morten, jeg er meget bange for, at denne Mand har en yderlig Foragt for vore Tydske Digtere. Dermed skede ingen stor Ulykke, sagde Morten. O hvilken stor Mand! mumlede Candide imellem Tænderne. Hvilket Genie er ikke denne Pococuranté. Ingen Ting behager ham.

Efterat de saaledes havde mønstret alle Bøgerne, gik de ned i Haven. Candide roeste alle dens Skiønheder. Jeg kiender intet, som er af en slettere Smag, sagde Besidderen; her i Landet har vi ikke andet end Stodderstads. Men i Morgen vil jeg anlægge en Have i en skiønnere Smag.

Da de tvende Nysgierrige havde taget Afsked fra hans Excellence: Velan, sagde Candide til Morten, denne Mand her, maae De dog tilstaae, er lykkelig, han er langt ophøyet over alt det, som han besidder.

Seer De da ikke, at han finder Afsmag i alt det, som han besidder? Plato har allerede

for

for længe siden sagt, at det ikke er de bedste Maver, som ikke kunde taale al Slags Spiise.

Men, sagde Candide, er det da ikke en Fornøyelse, at kritisere alle Ting, at udspeide Feil der, hvor andre finde Skiønheder?

Det er med andre Ord sagt, svarede Morten, at der er Fornøyelse i at have ingen Fornøyelse?

Naa godt! sagde Candide, saa er der da ingen anden lykkelig uden jeg, naar jeg igien faaer min Froken Cunegonde at see.

At haabe er altid det bedste, Mennesket kan giøre, sagde Morten. Imidlertid gik der Dage og Uger bort efter hinanden; men der kom ingen Cacambo. Candide var saa nedsænkt i sin Bedrøvelse, at han ikke lagde mindste Mærke til, at Paquette og Broder Giroflée ikke engang vare komne tilbage for at takke ham for de tre tusinde Piastre.

Sex

Sex og Tyvende Kapittel.

Candide og Morten spiise med sex Fremmede. Hvem disse Fremmede vare.

En Dag da Candide vilde sætte sig til Bords tilligemed Morten og de andre Fremmede, der logerede i det samme Vertshuus som han, tog et Menneske, med et kulsort Ansigt, ham bag i Armen, og hviskede til ham: Hold Dem snart færdig at reise med os, og forglem det ikke.

Han vendte sig om, og saae Cacambo. Intet uden Cunegondes Syn kunde være mere overraskende og glædeligere for ham. Han var færdig at gaae fra sig selv af bare Glæde. Han omfavnede sin kiere Ven. Cunegonde er her uden Tvivl. Hvor er hun? Bring mig dog til hende. Lad mig dog døe af Glæde med hende. Cunegonde er her ikke, sagde Cacambo, hun er i Constantinopel.

O Himmel! i Constantinopel: men det gior intet til Sagen, var hun endogsaa i China, saa fløy jeg der hen, kom lad os reise, assted!

Naar

Naar vi have spiist, reise vi afsted, svarede Cacambo; meer kan jeg nu ikke sige Dem; jeg er Slave, min Herre venter paa mig. Jeg maae hen og varte ham op ved Spiisebordet. Siig ikke et Ord, spiis til Aften, og hold Dem reiseferdig.

Candide var halv deelt imellem Sorg og Glæde, han var inderlig fornøyet over, at have fundet sin troe Agent igien, han var bestyrtet over at see ham som Slave, han var fuld af den Tanke, at finde sin Elskerinde igien. Hans Hierte var i Oprør, hans Sind var i Forvirring. Han satte sig til Bords med Morten, som med koldt Blod betragtede alle disse Eventyrer, og med sex Fremmede, som vare komne til Venedig, for der at henbringe Carnevals-Tiden.

Da Maaltidet næsten var endt, sagde Cacambo til een af de Fremmede, for hvilken han hidindtil havde i Tanket: Sire, Deres Mayestet kan reise naar De behager, Skibet er færdig. Da han havde sagt dette, gik han ud. De bestyrtede Giester saae paa hverandre, uden at sige et Ord, indtil at en anden Tiener nærmede sig

til

til sin Herre, og sagde til ham: Sire, Deres Mayestets Chaise staaer i Padua, og Barken er bestilt. Hans Herre gav ham et Vink, og Tieneren gik bort. Endnu betragtede Giesterne hinanden, og den almindelige Forundring fordobblede sig. En tredie Tiener nærmede sig en tredie Fremmed, og sagde til ham; De kan troe mig, Sire, at det er det bedste for Deres Mayestet, ey at opholde sig her alt for længe. Jeg gaaer og laver alting til rette. Og strax forsvandt han.

Candide og Morten tvivlede nu ikke længer paa, at det jo var en Carnevals Maskerade. En fierde Tiener sagde til en fierde Herre: Deres Mayestet kan reise, naar De behager, og han gik bort ligesom de andre. Den femte Tiener sagde det samme til den femte Herre. Men den siette Tiener talede i en ganske anden Tone til den siette Fremmede, som sad ved Siden af Candide; han sagde til ham: Sire, de vil, min Troe, hverken kreditere mig eller Dem noget meer, og det er let mueligt at baade De og jeg kan blive sat i Slutteriet i Dag. Jeg gaaer min Vey, for, imens det endnu

er Tid, at søge hvor Tømmermanden har ladt Hullet. Lev vel!

Men da de sex Tienere vare gaaen ud, forbleve de sex Fremmede, Candide og Morten i en dyb Taushed. Endelig afbrød Candide dem: Mine Herrer! sagde han, det er en artig Carnevalsspøg. Men hvorfor ere de alle Konger? Jeg paa min Side kan forsikkre dem, at hverken jeg eller Morten ere Konger.

Nu tog Cacambos Herre gravitetisk Ordet, og sagde paa Italiensk: Jeg er intet mindre end Carnevalsnar; jeg hedder Achmet den Tredie. Jeg har i mange Aar været Stor-Sultan; jeg afsatte min Broder fra Thronen, og min Broderson har afsat mig. Alle mine Vezirer bleve halshuggede; jeg henbringer min Levetid i det gamle Serrail. Undertiden tillader min Broderson, Stor-Sultan Mahommed, mig, for min Sundheds Skyld at reise, og jeg er kommen for at opholde mig i Venedig i Carnevals Tiden.

En ung Mand, som sad ved Siden af Achmet, talede efter ham, og sagde: Jeg hed-

der

der Iwan; jeg har været Kaiser over alle Russerne, jeg blev allerede stødt fra Thronen, da jeg laae i min Vugge, min Fader og Moder bleve satte i Fængsel; man opdrog mig i Fængselet; undertiden har jeg Tilladelse at reise omkring, ledsaget af dem, som vogte mig, og nu er jeg kommen at bivaane Carnevalet i Venedig.

Den tredie sagde: Jeg er Carl Eduard, Konge af Engeland. Min Fader har afstaaet mig sine Rettigheder til Kongeriget. Med væbnet Haand har jeg søgt at forsvare dem. Man har udrevet Hiertet paa otte hundrede af mine Tilhængere, og man har slaget dem om Kinderne med dem. Jeg har været kastet i Fængsel. Nu reiser jeg til Rom for at besøge Kongen, min Fader, som, ligesaavel som jeg og min Farfader, er stødt fra Thronen. Og nu er jeg kommen her til Venedig, for at bivaane Carnevalet.

Nu tog den fierde Ordet, og sagde: Jeg er Konge af Polen, Krigens Lykke har berøvet mig mine Arvelande; min Fader har prøvet de samme Gienverdigheder; jeg overgiver mig ganske

til Forsynet ligesom Sultan Achmet, Kaiser Iwan, og Kong Carl Edvard, hvilke Gud skienke et langt Liv. Jeg kom her til Venedig, for at bivaane Carnevalet.

Den femte sagde: Jeg er ogsaa Konge af Pohlen, jeg har tvende Gange mistet mit Rige, men Forsynet har skiænket mig en anden Stat, i hvilken jeg har stiftet meer Godt, end som alle Sarmaternes Konger tilhobe nogensinde have kundet stiftet paa Bredderne af Weichselen; jeg anbefaler mig ogsaa til Forsynet, og er kommen her til Venedig, for at bivaane Carnevalet.

Nu var Raden til den siette Monark, at tale, Mine Herrer, sagde han, jeg er vel ikke en saa stor Herre, som de; men jeg har dog været Konge, saa godt som nogen anden. Jeg heder Theodor; man har udvalgt mig til Konge i Corsica; man har kaldet mig Deres Mayestet, og for nærværende Tid kalder man mig knapt Herre. Jeg har ladet slaae Mynt, og nu eyer jeg ikke en Hviid; jeg har havt to Stats-Sekretairer, og nu har jeg ikke engang en Tiener.

Tiener. Jeg har seet mig sidde paa en Throne, og i London har jeg i lang Tid lagt i Fængsel paa Halm. Og jeg er bange for, at den samme Skiebne skal treffe mig her, omendskiønt jeg ligesom Eders Mayesteter er kommen til Venedig, for at bivaane Carnevalet.

De fem andre Monarker hørte paa denne Fortælling med ædel Medlidenhed. Enhver af dem forærede Kong Theodor tyve Zechiner, for at anskaffe sig Klæder og Skiorter; Candide giorde ham en Foræring med en Diamant af to tusinde Zechiners Værdie.

Men hvad maae det være for en simpel Privatmand, sagde de fem Monarker, som er i Stand til at give hundrede Gange meer bort, end som enhver af os, og som ogsaa giør det?

Det samme Øyeblik de stode op fra Tafelet, ankom der i Vertshuuset fire durchlauchtige Herrer, som ogsaa hade mistet deres Stater ved Krigens Lykke, og som vilde henbringe Resten

af

af Karnevals Tiden i Venedig. Men Candide brød sig ikke det ringeste om disse Nyeankomne. Al hans Hue stod til at opsøge sin kiere Cunegonde i Constantinopel.

Syv og Tyvende Kapittel.

Candides Reise til Constantinopel.

Den troe Cacambo havde allerede formaaet den Tyrkiske Skibskapitain, som skulde bringe Sultan Achmet til Constantinopel til at tage Candide og Morten med om Bord. Førend de begave sig hen til Skibet, bøyede de sig dybt til Jorden for Hans jammerlige Høyhed.

Underveys sagde Candide til Morten: Seer De, der have vi spiist med sex afsatte Konger, og iblandt disse sex Konger var der oven i Kiøbet een, som jeg har givet Almisse. Kanskee at der gives mange flere endnu ulykkeligere Fyrster. O! saa er jeg dog meget mere lykkelig, jeg har kun mistet hundrede Væddere,

og

og nu flyver jeg i min Cunegondes Arme. Jeg forsikkrer Dem endnu engang, min kiere Morten, Pangloss havde Ret; alting er godt. Jeg vilde ønske det, sagde Morten.

Men, sagde Candide, det Æventyr, som vi have oplevet i Venedig, er kun lidt sandsynligt. Man har aldrig hverken hørt eller seet, at sex affatte Konger have spiist til Aften sammen i et Vertshuus.

Dette er ikke meere overordentligt, sagde Morten, end de fleste Tildragelser, som ere hændt os. Det er meget almindeligt, at Konger blive stødte fra Thronen, og hvad den Ære angaaer, at vi have spiist til Aften med dem, da er det en Ting af ringe Betydenhed, og fortiener slet ikke vores Opmærksomhed,

Neppe havde Candide sat sin Fod i Skibet, førend han fløy hen og faldt om Halsen paa sin gamle Tiener og Ven Cacambo. Naa sagde han til ham, hvad bestiller min Cunegonde? Er hun endnu et Vidunder af Skiønhed? Elsker hun mig endnu stedse? Hvorledes befinder hun sig?

sig? Du har nok uden Tvivl kiøbt hende et Pallads i Constantinopel?

Min kiere Herre, svarede Cacambo, Cunegonde hun skurer Tallerkener og Fade op paa Bredderne af Mare di Marmora, hos en Prinds, som har kun meget lidt Kiøkkentøy. Hun er Slavinde hos den gamle Fyrste Ragotsky, som Stor-Sultanen giver tre Daler om Dagen i hans Friested. Men det, som er det slemmeste af alt, er, at hun har mistet sin Skiønhed, og er bleven afskyelig hæslig.

Hun være kiøn eller hæslig, sagde Candide, saa er jeg en retskaffen Mand, og det er min Pligt, altid at elske hende. Men sig mig dog hvorledes hun er synket saa dybt, at hun er bleven Kokketøs, da jeg dog har givet Dig fem til sex Millioner at bringe hende? Ja det er sandt nok, sagde Cacambo, men har jeg ikke maattet give to Millioner til Statholderen over Buenos Ayres, Signor Don Fernando d' Jbara y Figuerora y Mascarenes y Lampourdos y Souza, for at faae Tilladelse til at tage Baronesse Cunegonde med mig? Og har en Søerøver

ikke

ikke redelig og ærlig frataget os det Øvrige? Og har ikke den samme Sørøver ført os til Capo di Matapan, til Milo, til Nicaria, til Samos, til Petra, til Dardanellerne, til Marmora, til Scutari? Cunegonde og den Gamle tiene hos den omtalte Fyrste, og jeg er er Slave hos den assatte Sultan.

Hvilken en uendelig Kiede af gruelige Ulykker! sagde Candide. Men jeg har dog endnu nogle Diamanter, med dem vil det blive mig en let Sag, at befrie Cunegonde. Men det er en stor Skade, at hun er bleven saa hæslig. Herpaa vendte han sig til Morten: Hvem holder De vel for, at fortiene meest at beklages, Sultan Achmet, Zar Iwan, Kong Carl Eduard, eller jeg?

Hvis jeg skulde dømme derom, saa maatte jeg kunde læse i alle Eders Hierter, sagde Morten. Ak! svarede Candide, dersom Pangloss var her, da vidste han det nok, og vilde nok sige os det. Jeg veed ikke, sagde Morten, med hvilken Vægtskaal Deres Pangloss har kundet afveye Menneskenes Ulykker, eller bestemme Størrelsen af Deres Li-

del-

delser. Alt hvad jeg kan sige, er, at der ere Millioner Mennesker paa denne Jordklode, som ere hundrede Gange mere værd at beklage, end som Kong Carl Edvard, Zar Iwan, og Sultan Achmet. Det kan være mueligt, sagde Candide.

Efter faae Dage ankom de i Kanalen til det sorte Hav. Det første, som Candide tog sig for, var meget dyrt at løskiøbe Cacambo, uden Ophold kastede han sig i en Galei, tilligemed sine Staldbrødre, for at seile til Kysterne af Mare di Maremora, og der at opsøge sin Cunegonde, i hvor hæslig hun end kunde være.

Iblandt Roerkarlene var der et Par, som roede elendig, og hvis nøgne Skuldre Levantefareren Tid efter anden hilsede med nogle Rap af sin Tyrepidsk. Dreven af en inderlig Bevægelse, betragtede Candide dem mere opmærksomt end som de andre Galeislaver, og nærmede sig, fuld af Medynk til dem.

Nogle Træk i deres af Gienvordigheder forandrede Ansigter syntes ham dog at have nogen Lighed med Pangloss's og den ulykkelige

Je-

Jesuiter-Baron, Baronesse Cunegondes Broders Træk.

Denne Forestilling rørte ham heftigen og giorde ham ganske bedrøvet. Han betragtede dem endnu nøyere. I Sandhed, sagde han til Cacambo, dersom jeg ikke havde seet Magister Pangloss hænge, og dersom jeg ikke havde havt den Ulykke, at stikke Baronen ihiel, saa troede jeg, at det var dem begge to, som roe paa denne Galei.

Ved Navnet Baron og Pangloss udstødte begge Roerkarlene et stort Skrig, de bleve siddende ubevægelige paa deres Bænke, og lode deres Aarer falde. Levantefareren løb hen til dem, og Tyrepidskens Slag fordobblede sig. Hold inde, hold inde, Herre, udraabte Candide. Jeg vil give Dem saa mange Penge, som De vil have.

Store Gud! det er Candide, raabte den eene af Roerkarlene. Det er virkelig ham! raabte den anden. Drømmer jeg? Eller er jeg vaagen? Er jeg virkelig her paa Galeien? Er

det

det Hr. Baronen, som jeg har dræbt? Er det Magister Pangloss, som jeg har seet hænges?

Ja det er os selv! Det er os selv! svarede de. Hvorledes! er det den store Philosoph? sagde Morten. Hei, Hr. Levantefarer, sagde Candide, hvormeget fordrer De i Løsepenge for Hr. von Thunder-ten-tronck, een af de fornemste Baroner i det hellige Rommerske Rige og for Hr. Magister Pangloss, den grundigste Metaphysikker i hele Tydskland? Kristenhund, svarede Levantefareren, siden disse to Kristenhunde af Slaver i deres Land besidde saadanne anseelige Embeder, som det uden Tvivl er, at være Baron og Metaphysikker, saa skal Du betale mig dem med halvtredsindstyve tusinde Zeqviner.

Det skal de faae, min Herre, sagde Candide. Bring mig saa hurtig som et Lyn til Constantinopel, og da skal jeg betale Dem den hele Summe paa et Bret. Dog ney, bring mig heller til Baronesse Cunegonde. Ved Candides første Tilbud var den Levantiske Kaptein alt gaaen over Stag, og hurtigere end som en Fugl kan flyve, lod han roe hen imod Staden.

Can-

Candide omfavnede Baronen og Pangloss hundrede Gange. Hvorledes er det mueligt, at jeg ikke har dræbt Dem, min kiere Baron? Og hvorledes kan det gaae til, min bedste Pangloss, at De endnu lever, da De dog er bleven hængt? Hvorfor ere de begge to komne paa Tyrkiske Galeier? Er det da virkelig sandt, at min kiere Søster er i disse Lande? sagde Baronen. Det er tilforladelig sandt, svarede Cacambo. Altsaa seer jeg Dig igien, min kiere Candide, raabte Pangloss. Candide forestillede dem Morten og Cacambo. De omfavnede alle hinanden, og talede alle paa engang.

Galeien fløy afsted; og i et Øyeblik kom den i Havnen, Man lod en Jøde komme, til hvilken Candide solgte en Diamant for halvtredsindstyve tusinde Zeqviner, som var hundrede tusinde værd imellem Brødre, men Smausen svoer ved Abraham, at han ikke kunde give en Skilling meer for samme.

Candide betalte strax Løsepengene for Baronen og Pangloss. Den sidste kastede sig for sin Befriers Fødder, og badede dem med sine

Taa-

Taarer. Den første takkede ham med eet adeligt Nik med Hovedet, og lovede ved første Leilighed at betale ham sine udlagde Penge. Men er det ogsaa mueligt, at min Søster er i Tyrkiet? sagde han.

Ingen Ting er mere muelig, svarede Cacambo, siden hun skurer en Sibenbyrgisk Fyrstes smule Kiøkkentøy. Man hentede strax to Jøder. Candide solgte endnu nogle Diamanter bort for en Slik, og de satte sig alle paa en anden Galei, og ilede for at befrie Cunegonde.

Otte og Tyvende Kapittel.

Hvad der tildrog sig med Candide, Cunegonde, Pangloss, Morten o. s. v.

Jeg beder Dem endnu engang om Forladelse, sagde Candide til Baronen, jeg beder Deres Velærværdighed meget om Forladelse, at jeg har jaget Kaarden igiennem Livet paa Dem.

Lad

Lad os ikke tale mere derom, sagde Baronen. Jeg maae tilstaae, at jeg var lidt for hidsig. Dog De vil høre ved hvilket Uheld jeg er kommen paa Galeierne. Jeg kan da sige Dem, at efterat Broder Apothekeren i vores Kollegio havde lægt mit Saar, blev jeg angreben og bortført af et Partie Spanier, man kastede mig i Fængsel i Buenos Ayres, den samme Tid, da min Søster var reist bort fra denne Stad.

Jeg bad om Tilladelse, at reise til Rom til Pater Generalen. Men jeg blev udnævnt at være Legationspræst hos den Franske Ambassadør i Constantinopel. Jeg havde neppe været otte Dage i denne Bestilling, da jeg en Aften antraf een overmaade smuk ung Jcoglan. Det var den Dag meget lummer varmt, det unge Menneske vilde bade sig; jeg iagttog Leiligheden, og badede mig med.

Jeg vidste ikke, at det var en Hoved Forbrydelse for en Kristen, at blive funden ganske nøgen med en ung Musselmand. En Kadi lod mig give hundrede Stokkeprygl paa mine Fodsoller, og dømte mig til Galeierne. En mere

him-

himmelraabende Uretfærdighed troer jeg ikke, at der er begaaet. Men jeg gad gierne vidst, hvorfor min Søster befinder sig i en til Tyrkerne flygtet Siebenbyrgisk Fyrstes Kiøkken?

Men min kiere Pangloss, hvorledes er det mueligt at jeg seer Dem igien? Ja det er sandt nok, at De har seet mig hænges. Efter Skik og Brug burde jeg have været brændt. Men De husker dog nok, at det regnede, saa det skyllede ned; just da man vilde steege mig. Uveiret var saa heftigt, at man slet ikke kunde faae Ilden til at brænde. Jeg blev altsaa hængt, siden man ikke kunde giøre det bedre.

En Haandlæge kiøbte mit Legeme, tog det hiem til sig, og begyndte strax med et Tversnit fra Navlen af til Kravebenet. Aldrig er vel nogen bleven slettere hængt end jeg. Den hellige Inquisitions Skarpretter, som var Underdiakonus, forstod sig overmaade godt paa at brænde Folk, men han havde slet intet Haandelaug til at hænge op. Strikken var vaad, og gleed ikke godt, der blev slagen en Knude paa den.

Kort

himmelraabende Uretfærdighed troer jeg ikke, at der er begaaet. Men jeg gad gierne vidst, hvorfor min Søster befinder sig i en til Tyrkerne flygtet Siebenbyrgisk Fyrstes Kiøkken?

Men min kiere Pangloss, hvorledes er det mueligt at jeg seer Dem igien? Ja det er sandt nok, at De har seet mig hænges. Efter Skik og Brug burde jeg have været brændt. Men De husker dog nok, at det regnede, saa det skyllede ned; just da man vilde steege mig. Veiret var saa heftigt, at man slet ikke kunde faae Ilden til at brænde. Jeg blev altsaa hængt, siden man ikke kunde giøre det bedre.

En Haandlæge kiøbte mit Legeme, tog det hiem til sig, og begyndte strax med et Tversnit fra Navlen af til Kravebenet. Aldrig er vel nogen bleven slettere hængt end jeg. Den hellige Inquisitions Skarpretter, som var Underdiakonus, forstod sig overmaade godt paa at brænde Folk, men han havde slet intet Haandelaug til at hænge op. Strikken var vaad, og gleed ikke godt, der blev slagen en Knude paa den.

Kort

Kort, der var endnu Liv i mig. Tversnittet kom mig til at udstøde et saa høit Skrig, at Haandlægen faldt baglæns om paa Gulvet, og bildte sig ind, at han havde seeret Fanden. Han løb halv død af Skræk ud af Døren, og faldt hovedkuls ned af Trappen.

Over dette Bulder kom hans Kone tilløbende fra et Side-Kabinet; hun saae mig liggende udstrakt paa Bordet med mit Tversnit. Hun blev endnu mere forskrækket end hendes Mand, løb sin Vei i fuld Fiirspring, og faldt oven paa hendes Mand.

Da de vare komne noget til dem selv igien, hørte jeg Konen sige til sin Mand: Hvorledes har det kundet falde Dig ind, min bedste Dreng, at seere en Kietter? Veed Du ikke at Djevlen altid er i Livet paa disse Folk? Jeg skal løbe hurtig hen og hente en Præst, paa det at han kan drive den ud.

Jeg gyste ved denne Tale, og samlede mine faa overblevne Kræfter, for at raabe: Hav Medlidenhed med mig! Endelig tog den Portugisiske Barbeer igien Mod til sig, han syede min Hud sammen igien, hans Kone baer

Kort, der var endnu Liv i mig. Tversnittet kom mig til at udstøde et saa høit Skrig, at Haandlægen faldt baglæns om paa Gulvet, og bildte sig ind, at han havde seeret Fanden. Han løb halv død af Skræk ud af Døren, og faldt hovedkuls ned af Trappen.

Over dette Bulder kom hans Kone tilsbende fra et Side-Kabinet; hun saae mig liggende udstrakt paa Bordet med mit Tversnit. Hun blev endnu mere forskrækket end hendes Mand, løb sin Vei i fuld Fiirspring, og faldt oven paa hendes Mand.

Da de vare komne noget til dem selv igien, hørte jeg Konen sige til sin Mand: Hvorledes har det kundet falde Dig ind, min bedste Dreng, at seere en Kietter? Veed Du ikke at Dievlen altid er i Livet paa disse Folk? Jeg skal løbe hurtig hen og hente en Præst, paa det at han kan drive den ud.

Jeg gysede ved denne Tale, og samlede mine faa overblevne Kræfter, for at raabe: Hav Medlidenhed med mig! Endelig tog den Portugisiske Barbeer igien Mod til sig, han syede min Hud sammen igien, hans Kone baer

al muelig Omsorg for mig, og efter fiorten Dages Forløb var jeg igien paa Beenene.

Barberen saae sig om efter en Tieneste for mig, og forskaffede mig en Lakai-Plads hos en Maltheser-Ridder, som reiste til Venedig. Men da min Herre intet havde at betale mig med, saa tog jeg Tieneste hos en Venetianſk Kiøbmand, og fulgte med ham til Constantinopel.

Een Dag fik jeg det Indfald, at gaae ind i en Moskee; der var ingen anden i samme end en gammel Iman, og et ungt meget nydeligt, andægtigt Fruentimmer, som læste sit Paternoster. Hendes Hals var ganske blottet, imellem hendes Bryster sad en smuk Bouket af Tulipaner, Roser, Anemoner, Ranunkler, Hyazinter og Aurikler, hun lod hendes Bouket falde paa Jorden. Jeg tog den op, og satte den med en meget ærbødig Geskieftighed paa sit forrige Sted.

Jeg var saa lang Tid om at sætte Blomsterne i Orden, at Imanen blev forbittret, og, da han saae at jeg var en Kristen, raabte han om Hielp. Man bragte mig for Cadi, som lod mig give hundrede Slag med tynde Rør under

Fod-

Fodsaalerne, og sendte mig paa Galeierne. Jeg kom just paa den samme Galei, og blev lænket til den samme Bænk, paa hvilken Hr. Baronen befandt sig.

Paa denne Galei var der fiire unge Marseillanere, fem Neapolitanske Præster og to Munke fra Corfu, som forsikkrede os, at sligt var kuns Hverdagshændelser. Hr. Baronen paastoed stedse, at ham var vederfaren en meget større Uretfærdighed, end mig; men jeg paastoed, at det var meget mere tilladeligt, at sætte en Bouket igien i et Fruentimmers Barm, end at være ganske nøgen med en Jcoglan. Vi disputerede uden Ophør, og vi fik ogsaa rigtig hver Dag vores tyve Slag af Krabasken, indtil Hændelsernes Sammenkiedning i denne Verden førte Dem paa vor Galei, og de kiøbte os løs.

Naa min kiere Pangloss, sagde Candide til ham, da De var bleven hængt, seceret, mørbanket, og havde været Galeislave, troede De da endnu stedse, at denne Verden var den bedste? Jeg bliver fuld og fast ved min første Meening, svarede Pangloss, thi siden jeg er en Philosoph,

saa

saa sømmer det sig ikke for mig, at forandre mit System. Leibnitz kunde slet ikke heller have Uret, desuden er den forbestemte Harmonie een af de skiønneste Ting i Verden, ligesom og Lærdommen om Rummet og Atomerne.

Ni og Tyvende Kapittel.

Hvorledes Candide fandt Cunegonde og den Gamle.

Medens af Candide, Baronen, Pangloss, Morten og Cacambo fortaalde hinanden deres Eventyrer, og raisonerte over de Begivenheder, som kunde hændes og ikke hændes i denne Verden, og disputerte om Virkningerne og Aarsagerne, om det moralske og physiske Onde, om Frihed og Nødvendighed, om den Trøst, man kan have, naar man er Galeislave i Tyrkiet; kom de til Bredderne af Mare di Marmora i Fyrsten af Sibenbyrgens Huus. De første Gienstande, der viiste sig, vare Cunegonde og den Gamle, som hængte Servietter paa Snorer, for at tørre dem.

Baronen

Baronen blegnede ved dette Syn. Da den ømme Elsker Candide saae sin smukke Cunegonde ganske bruun, med sure Øine, indfaldet Bryst, rynkede Kinder, røde og hvasse Arme, veeg han tre Skridt tilbage af Skræk, og nærmede sig strax igien af Levemaade. Hun omfavnede Candide og hendes Broder; man omfavnede den Gamle. Candide kiøbte dem begge to løs.

Der var en lille Avlsgaard i Naboelauget; den Gamle foreslog Candide at tage til Takke med den, til hele Troupen kunde faae bedre Udsigter. Cunegonde vidste ikke, at hun var bleven styg, ingen havde sagt hende det: Hun erindrede Candide om hans Løfte i en saa bydende Tone, at den gode Candide torde ikke sige Nei. Han tilkiendegav da Baronen, at han vilde gifte sig med hans Søster. Jeg taaler aldrig, sagde Baronen, saadan en Nedrighed af hende, og saadan en Uforskammenhed af Dem; denne Skiænsel skal aldrig blive mig bebreidet; min Søsters Børn kunde jo saa ikke komme ind i adelige Stifter i Tydskland. Nei, aldrig skal hun gifte sig med nogen anden, end en Rigsbaron. Cunegonde

gonde kastede sig for hans Fødder og vædede dem med sine Taarer, han forblev ubøielig. Du Erkenar, sagde Candide til ham, jeg har kiøbt dig løs fra Galeierne, jeg har betalt din Ranzon, jeg har betalt din Søsters; hun vaskede Kar her, hun er styg, jeg har den Godhed at giøre hende til min Kone, og du vil sætte dig derimod; fulgte jeg min Vrede, saa dræbte jeg dig nok engang. Du maae gierne dræbe mig nok engang, om Du vil, sagde Baronen, men du skal aldrig, saa længe jeg lever, faae min Søster til Kone.

Trevte Kapittel.

Slutning.

Candide havde i sit Hierte ingen Lyst til at ægte Cunegonde, men Baronens yderlige Uforskammenhed bestemte han til at slutte Partiet, og Cunegonde satte saa stærk an paa ham, at han ikke kunde tage sine Ord tilbage. Han raadførte sig

sig med Pangloss, Morten og den troe Cacambo. Pangloss holdt en smuk Tale, i hvilken han viiste, at Baronen havde ingen Ret over hans Søster, og at hun kunde efter alle det Tydske Riges Love ægte Candide til venstre Haand. Morten vilde, at man skulde kaste Baronen i Havet; Cacambo voterte, at man skulde give ham tilbage til Levantefareren, og sætte ham igien paa Galeierne, og siden sende ham til Rom med første Skibsleilighed til Patergeneralen. Denne Meening blev funden god; den Gamle bifaldt den; man sagde ikke et Ord til hans Søster derom; Sagen blev udført ved Hielp af nogle Penge, og man havde den Fornøielse at spille en Jesuit et Puds, og straffe en tydsk Barons Stolthed.

Det var ganske naturligt at tænke, at Candide, der efter saa mange Ulykker var bleven givt med sin Kiereste, og levede med Philosophen Pangloss, Philosophen Morten, den kloge Cacambo, og den Gamle; da han desuden havde bragt saa mange Diamanter med sig fra de gamle Inkaers Fædreneland, at han skulde leve det behageligste Liv i Verden; men han blev saa me-

meget bedraget af Jøder, at der var ham næsten intet tilbage uden hans liden Avlsgaard; hans Kone, i det hun hver Dag blev mere og mere hæslig, blev knarvurren og utaalelig: Den Gamle var sygelig og endnu i værre Humeur end Cunegonde. Cacambo, der arbeidede i Haven og solgte Madurterne i Constantinopel, var kied af Arbeidet og forbandte sin Skiebne. Pangloss var i Fortvivlelse over ikke at kunde glimre ved et Tydsk Universitet. Hvad Morten angik, han var fuld og fast overbeviist, at man er lige ilde faren overalt, han gav sig tilfreds. Candide, Morten og Pangioss disputerte undertiden om Metaphysikken og Moralen. Man saae ofte under Vinduerne af Avlsgaarden Baade passere, der vare fulde med Effendiser, Bassaer; Cadier, som vare blevne forviiste til Lemnos, Mytelene, Erzerunm. Man saae andre Cadier, Baffaer, Effendiser ankomme, som bleve satte i de Fordrevnes Sted.

Man saae Hoveder satte paa Stage, som man skulde præsentere den høie Port. Disse Syn giorde, at Disputerne fordobbledes; og naar man ikke disputerte, var Kiedsommeligheden saa

stor,

stor, at den Gamle vovede en Dag at sige dem: Jeg gad gierne vide, hvilket er det Værste, enten at blive hundrede Gange tagen med Vold af sorte Søerøvere, at afskieres den halve Rumpe, at løbe Spidsroed hos Bulgarerne, at blive pidsket og hængt i en Autoda-fe; at blive seceret, at roe paa Galeierne, kort at prøve alle de Elendigheder, vi have giennemgaaet, eller at blive her og giøre intet? Det er et stort Spørgsmaal, sagde Candide.

Denne Tale opvakte nye Betragtninger, og Morten især sluttede, at Mennesket var født for at leve i uroelige Convulsioner eller i en kiedsommelig Sovesyge. Candide var ikke af den Meening, men var dog uvis om, hvad han skulde tænke, Pangloss tilstod, at han havde bestandig lidt forskrækkeligt; men da han havde engang paastaaet, at alting gik herligt, blev han ved at paastaae det, men troede det ikke.

Een Ting giorde, at Morten ganske blev bestyrket i hans afskyelige Principer, at Candide var endnu mere uvis end før, og at Pangloss kom reent ud af sine Concepter, de saae en Dag Paquette og Broder Giroflee komme til deres

Axels-

Avlsgaard i den yderste Elendighed. De havde meget snart fortæret deres tre tusinde Piastre, de havde forladt hinanden, vare blevne forligte igien, vare atter blevne uenige, vare blevne kastede i Fængsel, vare undslyede, og Broder Giroflee var tilsidst bleven Tyrk. Paguette vedblev Haandverket overalt, men fortiente nu intet mere derved. Jeg havde vel forudseet det, sagde Morten til Candide, at Eders Foræringer skulde snart blive forødte, og gisre dem kun mere ulykkelige. I og Cacambo have jo havt utallige Millioner Piastre, og have ikke været lykkeligere end Broder Giroflee og Paguette. Aah! Aah! sagde Pangloss til Paguette, Himlen fører Eder da her igien til os, mit stakkels Barn! Veed I vel, at I har kostet mig Enden af min Næse, et Øie og et Øre? Hvor I seer ud! Og hvad er denne Verden! Dette ny Eventyr bragte dem til at philosophere mere end tilforn.

Der var i Naboelauget en meget berømt Dervis, som passerte for den bedste Philosoph i Tyrkiet; de gik hen at spørge ham til Raads; Pangloss førte Ordet, og sagde til ham; Mester, Vi komme at bede Eder at siige os, hvorfor et

saa

saa forunderligt Dyr som Menneſket er bleven ſkabt?

Hvad befatter Du Dig med? ſagde Derviſen, er det Din Sag? Men min ærværdige Fader, ſagde Candide, der ere gyſelige Ulykker paa Jorden. Hvad ligger der Magt paa, enten der er Ondt eller Godt? Naar hans Høihed ſender et Skib til Egypten, bekymrer han ſig da om, enten Muſene paa Skibet leve vel eller ikke? Hvad ſkal Vi da gisre? ſagde Pangloſſ. Tie ſtille, ſagde Derviſen. Jeg ſmiggrede mig med, ſagde Pangloſſ, at raiſonnere lidt med Eder om Virkningerne og Aarſagerne, om den bedſte af alle muelige Verdener, om det Ondes Oprindelſe, om Sielens Natur, og om den forud beſtemte Harmonie. Ved diſſe Ord ſlog Derviſen Døren i for deres Næſe.

Under denne Samtale var det Rygte bleven udbredt, at man havde qvalt i Conſtantinopel to Vizirer og Muphti, og at man havde ſat mange af deres Venner paa Pæl. Denne Ulykke giorde ſtor Opſigt i nogle Timer. Pangloſſ, Candide og Morten traf, da de vendte tilbage til deres Avlsgaard, en god ærlig gammel Mand,

ſom

som tog frisk Luft uden for sin Dør under Pomeranzträerne. Pangloss, som var lige saa begierlig for at vide alting, som for at raisonere, spurgte ham hvad Muphti hedte, som man havde qvalt. Det veed jeg ikke, svarede den gode Mand, og jeg har aldrig vidst Navnet paa nogen Vizir. Jeg er ganske uvidende om den Tildragelse, hvorom I tale; jeg formoder, at i Almindelighed de, som befatte sig med offentlige Sager, omkomme undertiden elendigen, og at de fortiene det; men jeg erkyndiger mig aldrig om, hvad der skeer i Constantinopel; jeg lader mig nøie med at sende derhen, for at sælge, Frugterne af den Have, jeg dyrker. Da han havde sagt dette, lod han de Fremmede gaae ind i hans Huus. Hans to Døttre og hans to Sønner præsenterte dem mange Slags Sorbets, som de lavede selv, Kaimak spækket med sylted Cederbark, Pomeranzer, Citroner, Lemoner, Ananas, Pistacier, Mokkabønner, der ikke vare blandede med de slette Kaffebønner fra Batavia og Øerne. Hvorefter begge den gode Muselmands Døttre parfumerte Skiegget paa Candide, Pangloss og Morten.

De maae have, sagde Candide til Tyrken, et stort og prægtigt Gods? Jeg har kun nogle faa Tønder Land, svarede Tyrken; jeg dyrker dem med mine Børn; Arbeide afvender tre store Ulykker fra os, Kiedsommelighed, Laster og Trang.

Da

Da Candide kom tilbage til sin Avlsgaard, anstillede han dybe Betragtninger over Tyrkens Tale. Han sagde til Pangloss og Morten; denne gode Gamle synes mig at have giort sig en Skiebne, som bør meget foretrækkes de sex Kongers, med hvilke vi havde den Ære at spise. Høihed, sagde Pangloss, er efter alle Philosophers Meening, meget farlig. Eglon, Moabiternes Konge, blev dræbt af Ehud; Absalon blev hængende ved sine Haar og giennemstukken af trende Spyd. Kong Nadab, Jeroboams Søn, blev dræbt af Baesa, Kong Ella af Simri, Ahasias af Jehu, Attalia af Jojada; Kongerne Joakim, Joakin, Zedekias bleve Slaver. De veed, hvorledes Cræsus, Astyages, Darius, Dionys fra Syrakus, Pyrrhus, Perseus, Hannibal, Jugurta, Arioviſt, Cæsar, Pompejus, Nero, Otho, Vitellius, Domitian, Richard den Anden fra Engelland, Edvard den Anden, Henrik den Siette, Richard den Tredie, Maria Stuart, Carl den Første, de tre Henrikker af Frankerig, Keiser Henrik den Fierde, omkom? De veed . . . . . Jeg veed ogsaa, sagde Candide, at Vi maae dyrke vores Have. De har Ret, sagde Pangloss; thi da Adam blev sat i Edens Have, blev han sat der, ut operaretur eum, at han skulde dyrke den; hvilket beviiser, at Mennesket er ikke født til Rolighed. Lader os arbeide

beide uden at raisonnere, sagde Morten, det er det eeneste Middel til at gjøre Livet taaleligt.

Det hele lille Selskab bifaldt dette roesværdige Forsæt; enhver gav sig til at viise sine Talenter. Denne lille Avlsgaard indbragte meget. Cunegonde var i Sandhed meget styg; men hun bagede ypperlige Postejer; Paquette broderte: den Gamle havde Omsorg for deres Linned. Endog Broder Giroflee viiste Tieneste; han blev en meget god Snedker, ja endog et skikkeligt Menneske: Og Pangloss sagde undertiden til Candide; alle Begivenheder ere kiedede sammen i denne bedste af alle muelige Verdener; thi kort, dersom De ikke var bleven udjagen af et smukt Slot med store Stød for Rumpen for Frøken Cunegondes Skyld, dersom De ikke havde været tagen af Inqvisitionen, dersom De ikke havde giennemstrøifet Amerika til Fods, dersom De ikke havde givet Baronen et godt Stik med Kaarden, dersom De ikke havde mistet alle Deres Faar fra det herlige Land Eldorado, saa skulde De ikke spiise her sylted Cederbark og Pistacier. Det er godt talt, svarede Candide, men vi maae dyrke vores Have.